

Nummer 1 • 2015 (29 december - 4 januari)

Kvällsstunden

VECKOTIDNINGEN FÖR HELA SVERIGE

Inledningsvis

För ett år sedan kikade jag i kristallkulan och blickade upp mot stjärnorna för att se vad som där stod skrivet om året som nalkades.

Nu är det året redan historia.

Ett år färgat av fasansfulla krig och terrorhandlingar som tvingat miljontals människor på flykt från sina hemländer.

Ett år då Ryssland försökt slå ner demokratin i ett grannland och även provocerat vårt land med överflygningar och undervattensverksamhet.

Ett år då Sverige gick till val två gånger, till Europaparlamentet i våras och till vår egen riksdag nu i höstas. Det sistnämnda ledde som bekant till att statsministern utlyste extraval, något så ovanligt att vi får gå tillbaka till Erlanders dagar för att finna en motsvarighet.

Detta politiska vakuum får vi nog leva med ett tag. Men att vi skulle få uppleva att en av riksdagens vice talmän räknar samer och judar som inte riktigt svenska, det gör mig upprörd och ledsen. Och lite rädd. Hans åsikt sänder iskalla vindar från det 1930-tal som vi trots var för evigt förpassat till historiens mörkaste hörn.

Vilka förhoppningar vågar vi då ha inför året som nu börjar?

Den största och frommaste förhoppningen är förstås att vi får se en strimma ljus som kan leda till en fredligare värld. Och att politiker av alla slag samverkar för miljön och mot den globala uppvärmningen.

För ett år sedan luftade jag en önskan att vi skulle få en stabil svensk regering som inte ger små vågmästare någon makt. Den förhoppningen upprepar jag gärna i det politiska kaos som råder.

Med stor förväntan ser jag nu fram emot en nytt år då vi har Skid-VM i Falun i februari.

Och mot den allsvenska fotbollen som rullar igång i april. Heja Bajen! Och lycka till Giffarna, må jag väl också säga...

Framför allt önskar jag er alla ett Gott Nytt År!

Rolf Olofsson

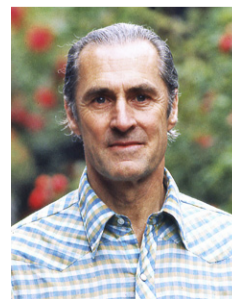
Gott Nytt 2015!

Det önskar vi på Kvällsstunden
alla våra läsare och medarbetare!

Anna Sundqvist:
Ett skratt som
smittade av sig
på Nöjessverige

6

Harald Edelstam:
Svensken som
var 1900-talets
Röda nejlika

14-15

Besök oss även på www.kvallsstunden.se

Mästaren målade både för fattig och för rik

Under 1700-talet blev många jämtländska kyrkor ombyggda, vilket var ett arbete som många gånger utfördes av sockenborna själva med hjälp av en byggmästare. Vid denna tid hade rokokon fått ett stort genomslag i Jämtland och en av dem som införde rokokons färger och formspråk var Anders Berglin.

Anders Berglin föddes 1737 i den lilla byn Tossåsen i Bergs socken i Jämtland, där han växte upp med sin far Olof Jonsson Berg och modern Lisbeta Andersdotter samt fyra syskon.

Hans första jobb var att arbeta som dräng på olika gårdar i socknen. Senare i livet utbildade

de han sig till målare. Var han fick sin utbildning vet man inte med säkerhet, skriver författarna till boken *Rokokomålaren Anders Berglin*, Karin Ziden och Örjan Bertilsson.

En teori är att han gick i lära hos stadsmålaren Paul Hallberg i Hudiksvall.

Deras målningar liknar varandra när det gäller både motiv och blomstermåleri, hävdar författarna.

Nära relation

Teorin stärks också genom att författarna i födelse- och dopboken från den 18 september 1767, funnit att gesäll Anders Berglin är dopvittne när Paul Hallbergs son döps, vilket tyder

på en stark och nära relation mellan Berglin och Hallbergs familj, menar författarna.

Rokokon i Sverige varade från omkring 1750 till början på 1770-talet.

Rokokons införande i landskapet Jämtland skedde vid nyåret 1750 när den nya altarpuppatsen i Rödö kyrka presenterades. Rokokons formspråk var något som passade det jämtländska sinnet och kom att bli älskad och uppskattad under lång tid.

Anders Berglin fick många målningssupdrag under sina år som kyrkomålare.

Hans första kända verk är altartavlan i Åsarne kapell i Bergs socken år 1768.

Under åren 1768 till 1799 utförde han målningssupdragen i 18 kyrkor.

Mest i Jämtland

Mycket av hans arbete finns bevarat, vilket bevisar Berglins kvalitet som målare, skriver författarna.

De flesta jobben utfördes i Jämtland, men det finns undantag, som arbetena i Vemdalens- och Lillhårdals kyrkor i Härjedalen samt i Särna gamla kyrka i norra Dalarna.

1775 gifte sig Anders Berglin med Christina Jonsdotter och de bosatte sig på en gård i Hackås i Jämtland. Här bedrev han jordbruk vid sidan om sitt målande.

Han fick också under många år uppdrag att dekorera Hackås kyrka, bland annat den stora altarmålningen samt predikstolen. Vill man detaljstudera Berglins måleri, är Hackås kyrka ett utmärkt besöksmål, menar författarna.

Inget för simpelt

Samtidigt som Anders Berglin målade de vackraste rokokomålningar i kyrkorna målade han också de jämtländska dubbelskäpen.

Skåpen var i de jämtländska hemmen länge den mest påkostade möbelen.

Inget uppdrag var för simpelt för honom. Han målade praktskåp till välbeställda bönder och präster, men även enklare bruksskåp till kök och daglig-

Anders Berglins första kända verk är altartavlan i Åsarne kapell i Bergs kommun år 1768. Foto: Örjan Bertilsson

Svepask målad av Anders Berglin. Foto: Örjan Bertilsson

stugor samt skrin, klockor och andra föremål.

Anders Berglin dog den 25 augusti 1805. Vid hans frånfalle visar bouppteckningen ett välbärgat hem.

Rikt bildmaterial

Boken *Rokokomålaren Anders Berglin* är ett riktigt praktverk om en mästertlig målare.

Här presenteras ett rikt bildmaterial i färg av kyrkomålningar och möbler.

Läsaren berikas i den jämtländska folkliga möbelkulturen. Den berättar även om beställare och brukare av föremålen och ger därmed ett rikt stycke kulturhistoria.

Seved Johansson

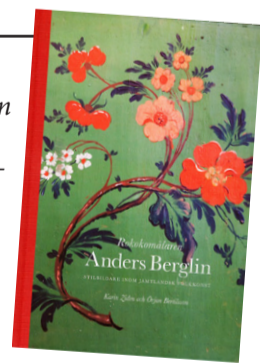
Fakta:

Bok: *Rokokomålaren Anders Berglin stilbildare inom jämtländsk folkkonst*
Författare: Karin Ziden och Örjan Bertilsson

Förlag: Förlag 404

Utgivning: 16 november 2014

Omslagsbilden till boken visar en detalj från altarringen i Sunne kyrka som Berglin målade 1774.

Berglin hade beställare på skåp från alla sociala grupper i samhället. Detta skåp bär påskriften "AB äst meus deo" vilket fritt kan tolkas Anders Berglin är min skapare. Foto Uppsala Auktionskammare

Kundtjänst

Ring: 021-19 04 15

Måndag-fredag 09.00-12.00, 13.00-15.00

Mejla: kundtjanst@tidningshuset.com

Skriv: Kvällsstunden, Box 1080, 721 27 Västerås

Frågor som rör prenumeration, utebliven tidning, adressändring och dylikt besvaras av kundtjänst. Vid kontakt med kundtjänst, ange kundnummer för snabbare hjälp. Frågor som rör innehållet i tidningen besvaras av redaktionen. På www.kvallsstunden.se/kundtjanst hittar du svaren på de allra vanligaste frågorna.

Prenumeration

Priser:

- Helår 610:–
- Halvår 340:–
- Kvartal 210:–
- Autogiro: 52:–/månad

Utlandsprenumeration:
Helår: 1070:–, halvår 590:–

Vill du prova tidningen?

Du får 5 nummer av Kvällsstunden för endast 50:–
Besök www.kvallsstunden.se eller kontakta kundtjänst.

Övrig info och kontakt

Chefredaktör och ansvarig utgivare:

Rolf Olofsson, telefon: 021-19 04 14

E-post: rolf.olofsson@tidningshuset.com

Kvällsstunden utges av:

Tidningshuset Kvällsstunden AB, Västerås

Verkställande direktör: Olle Wärmlöf

E-post: olle.warmlof@tidningshuset.com

Postadress: Box 1080, 721 27 Västerås

Telefon växel: 021-19 04 15

E-post: redaktion@tidningshuset.com

Hemsida: www.kvallsstunden.se

Kvällsstunden

Kvällsstunden grundades 1938. Den är politiskt och religiöst obunden och har ingen anknytning till någon intresseorganisation. Läs mer om Kvällsstunden och tidningens historia på www.kvallsstunden.se

Kvällsstunden är TS-kontrollerad, upplaga år 2013: 41 300 exemplar. För ej beställt material ansvaras inte. Allt redaktionellt material lagras elektroniskt. Skatt på vinst i Kvällsstunden betalas av vinnaren.

Tryck: MittMedia Print AB
Kvällsstunden trycks på miljöanpassat papper från svenskt pappersbruk.

På många sätt gränsöverskridande

Hon föddes som Louise Eugénie Alexandrine Marie David (1868–1969) men blev känd under namnet Alexandra David-Néel. Alexandra var en fransk forskningsresande, orientalist, antropolog, bud-dist, feminist, journalist och mycket mer.

Hon var en globetrotter som tillbringade sin mesta tid i Asien och blev känd när hon 1924 lyckades ta sig in i staden Lhasa i Tibet som då var en förbjuden plats för västerlänningar.

Kort före sin 100-årsdag förnyade hon sitt pass då hon hade tankar på att åter igen besöka sitt älskade Orienten, men så blev inte fallet utan hon dog kort därefter.

Hon var en pionjär när det gällde att informera oss i västvärlden om andliga och kulturella traditioner hos folken i Himalayaområdet och då speciellt i Tibet, men hon gav också detaljerad geografisk information för kommande resenärer.

Förebild

Till att börja med reste Alexandra själv som upptäcktsresande, vilket var mycket ovanligt för en kvinna på den här tiden, sedan kom hon att följas av sin tibetanske adoptivson.

Hon blev en förebild och kom att inspirera många andra upptäcktsresanden som, med karavaner och medhjälpare, har blivit mer berömda än Alexandra David-Néel.

Hon skrev närmare 30 böcker som baserades på hennes resor och de handlar om religion och filosofi förutom att de beskriver hennes strapatser och äventyr. I vårt land har böckerna *En parisiskas resa till Lhasa* och *Bland mystiker och magiker i Tibet* publicerats och de gavs senast ut av bokförlaget Alba år 1987 respektive 1988.

Vetgirigt barn blev fritänkare

Alexandra växte upp i Paris och var ett vetgirigt barn som i mycket tidig ålder gav sig ut på resor i form av rymningar från hemmet.

Hon hittades av föräldrarna eller av polisen åtskilliga gånger utanför staden dit hon tagit sig för att "upptäcka saker" som hon förklarade det.

Under tonårstiden gick resorna längre bort till fots eller cykel ut i Europa. Hon var lite av en rebell och en fritänkare som attraherades av anarkismen och filosofin.

Alexandra blev mer och mer intresserad av Orienten vilket fick till följd att hon började med orientaliska studier, språk, religion och filosofi.

Men hon var också musikalisk och tränade sång som ledde fram till en karriär som operasångerska.

Hon reste omkring i Frankrike och även i franska Indokina

med olika operasällskap. Hon sjöng för att tjäna pengar och sparade för att kunna ge sig ut i världen.

Det gick fortare än hon hade tänkt sig för hon fick ett arv och plötsligt vid 22 års ålder kunde hon ge sig iväg.

Åren 1890–91 vistades hon i Indien och där reste hon omkring i hela landet.

Genom att hon träffade en guru fick hon en personlig andlig lärare som undervisade henne om den gamla vediska traditionen.

Det var under tiden i Indien som hon bestämde sig för att hon så småningom skulle börja utforska det intressanta Himalaya-området.

Men först skulle hon åka hem för ytterligare studier i orientalska ämnen, bland annat asiatiska språk.

Reste och sjöng

Under de följande åren varvade hon studier med arbete som sångerska. Hon reste under den här tiden också en hel del i de franska kolonierna i Afrika.

I Tunisien träffade hon sin blivande man, järnvägsingenjören Philippe Néel, med vilken hon gifte sig 1904.

Han var införstådd med att hon skulle ägna många år i framtiden åt resor i Asien som han stödde.

År 1911 kände Alexandra att tiden var inne att resa igen och hon lämnade Frankrike för en resa till Sri Lanka och åter igen till Indien.

Den här gången besökte hon den bergiga delstaten Sikkim, som gränsar till Tibet, Nepal och Bhutan i nordöstra Indien, där hon fängslades av österländsk meditation, filosofi och mysticism.

"Visdomens ljus"

I Himalayaområdet och främst i Tibets södra delar vandrade hon omkring under flera år och besökte kloster och heliga platser.

Under 20 månader drog hon sig tillbaka och levde i en grotta där en tibetansk eremit undervisade henne i tibetanska, tibetansk buddhism och meditation.

Alexandra David-Néel lärde sig det tibetanska språket flytande och satte sig in i deras religiösa tankar. Hon kom att kallas för "Visdomens ljus" av lokalbefolkningen.

David-Néel var mycket aktiv och samlade information, fotograferade en hel del, hon var en duktig fotograf, och antecknade allt om livet och kulturen i dessa för västerlänningar okända områden på den här tiden.

1914 lärde hon känna en son till en tibetansk munk, den 14-årige munken Aphur Yongden som kom att bli hennes trogne följeslagare, kock, sekreterare och tolk.

Aphur adopterades och kom att följa henne resten av livet till sin död 1955.

Hon hade tänkt vara borta ett år eller två år men återvände först 1925 till Frankrike.

Med adoptivsonen kom hon att företa den otroligt strapatsrika resan till den förbjudna staden Lhasa, Tibets huvudstad.

Till den förbjudna staden

Alexandra hade under flera års tid vandrat omkring inne i Tibet, ofta höll hon till i områden på 4 000 meters höjd.

År 1916 blev hon till slut utvisad från Sikkim och Indien på grund att hon utan tillstånd besökte Tibet. Hon reste då med sin adoptivson till Japan för att träffa en japan som besökt Lhasa, han berättade hur han hade tagit sig olagligen till Tibet via Kina.

Det var nu som planerna på en färd till Lhasa tog fart på riktigt.

Hon var besatt av tanken att ta sig till denna heliga stad som hon skulle vandra till med sin adoptivson.

Alexandra med son kom till Peking i Kina i januari 1923. Först fick de göra en mer än 240 mil lång och besvärlig resa längs karavanvägar genom ett av inbördeskrig oroligt Kina från öst till väst för att sedan via otillgängliga bergsområden ta sig in i Tibet.

Äventyret börjar

I oktober 1923 började det riktiga äventyret då de utklädda till fattiga pilgrimer färdades uppför Po Tsangpo, en biflod till den mäktiga Brahmaputra. För att kunna överleva tiggde de mat och allmosor under färden.

Beroende på var de befann sig låtsades de vara mongoliska nomade, från något avlägset område i Centralasien, och inne i Tibet tibetanska pilgrimer. Alexandra var ständigt rädd för att bli avslöjad som europé trots att hon talade språket, kände till kulturen och var klädd som en tibetansk pilgrim.

De vandrade i snön genom stora skogar, klättrade över höga berg, korsade strida forsar på repbroar och övernattade i enkla hyddor eller direkt på marken.

Alexandra och hennes son var alltid på sin vakt för att inte bli överraskade av vilda djur eller rövare men de blev överrampade av ett våldsamt snöoväder när de befann sig på 5 000 meters höjd som höll på att ta deras liv.

Fyra månaders vandring

De drabbades av svåra feberattacker och Yongden stukade foten i ett bergspass som de inte höll på komma igenom.

Ibland förbannade de bergsmassivet Himalaya och åkallade hjälp av alla gudar de kände till.

Alexandra David-Néel med adoptivsonen Aphur Yongden.

Vid andra tillfällen sken solen och Himalaya gnistrade som på ett vykort.

De försökte gå förbi de byar de kom till men måste ändå ibland söka upp tibetaner för att kunna tugga mat.

Efter mer än fyra månaders vandring i Himalaya kom de till det av prästerskapet hårt bevakade Lhasa lagom till det kinesiska nyåret i februari 1924.

Äntligen kunde Alexandra David-Néel med egna ögon se det legendariska Potalapalatset, Dalai Lamas residens.

I Lhasa stannade de i två månader och utforskade staden och klostren i området innan de återvände den enklare vägen söderut längs Brahmaputra till Indien.

Trots att hon varit nära döden flera gånger under resan, lidit av hunger och kyla var detta ändå detta den lyckligaste tiden i hennes liv när hon befann sig i hjärtat av Tibet.

Författare och föreläsare

När David-Néel återvände till Frankrike 1925 var hon redan berömd som en av de få som lyckats ta sig till Lhasa, den första kvinnan i historien.

Hon skrev tidningsartiklar och gav ut boken *En parisiskas resa till Lhasa* som blev en bestseller och åkte omkring och höll föredrag.

Alexandra mottog mängder av medaljer och priser och levde ett gott liv på alla möjliga sätt.

Hon skilde sig 1928 från Philippe men de kom att hålla kontakt med varandra fram till hans död 1941. De hade haft

ett märkligt förhållande där de i stort sett bara umgicks med varandra genom ett flitigt brevskrivande.

Alexandra och adoptivsonen Yongden kom att göra nya resor i Asien och besökte bland annat Kina igen samt Sovjetunionen.

Via Sovjet gjorde de 1937 ett nytt besök i Tibet och Lhasa men sökte sig till Indien, en brittisk koloni, då världskriget bröt ut och stannade där till 1946 då de återvände till Frankrike.

Askan strödd i Ganges

Adoptivsonen Yongden dog i en ålder av 56 år 1955. Alexandra fortsatte att studera österländsk filosofi och skrev böcker långt upp i åldern och dog nästan 101 år gammal 1969. Alexandras sista önskan var att askan efter henne och adoptivsonen skulle blandas och strös i Indiens heliga flod Ganges, vid den heliga staden Varanasi vilket utfördes av några vänner 1973.

Alexandra David-Néel var en av förra seklets stora upptäcktsresanden men blev ändå aldrig riktig känd, troligtvis på grund av att hon var kvinna som verkade i en manlig värld. Hon har varit en doldis i den världen men i dag har intresset för henne och hennes berättelser ökat.

Senare delen av sitt liv levde David-Néel i den lilla staden Digne les Bains där det finns ett museum som skildrar hennes intressanta liv.

Brev från läsarna

Kvällsstundens läsare är mycket välkomna med inlägg i frågor av allmänt intresse. Redaktionen förbehåller sig rätten att gallra bland bidragen och redigera dem, även att avbryta pågående debatter. Underteckna gärna med signatur, men skriv också namn och adress. Inskickade texter återsänds ej. Skickar du in originalfoton, skriv ditt namn och din adress på baksidan av fotografierna.

Skicka din insändare till: "Brev från läsarna", Kvällsstunden, Box 1080, 721 27 Västerås. Mejl: redaktion@tidningshuset.com Redaktör: Anders Jägeberg.

Invandringen har berikat Sverige

Man kan tycka vad som helst om politik och svenskhet. Men det som SD svamlar om, det stämmer väldigt dåligt. Om de fick bestämma skulle vi vara nere i 1800-talet idag. Jul, påsk och midsommar tillhörde adeln, alla andra skulle sitta på kyrkbänken. Allmänna val fanns inte. På 1400-1500-talet trodde svenska folket att de var första människorna på jorden.

På 1960-talet kom invandrarna med mat som svenska folket aldrig hade ätit. Vårt mode och svenska språket utvecklades genom utlandet.

Eftersom jag är 67 år idag så har jag mina egna åsikter. Där finns inte vit makt eller nazistiska åsikter med.

Eftersom jag är socialdemokrat, och kommer att vara det

tills jag dör, så tycker jag inte att det är Stefan Löfvens fel att SD har sådana åsikter att han inte vill ha dem med. Det räcker nog att Alliansen kommer att krypa på blodiga knän mot SD för makten.

Britt-Mari Lundberg, Boden

FN:s klimatmöte i Lima

Om vi ska ha hopp om det nya året får inte miljörelsen tappa modet efter FN-konferensen om den globala klimatförändringen som ägde rum i Lima i Peru som handlade om utsläpp av växthusgaser.

Växthuseffekten är en följd av de rika ländernas rovdrift, men drabbar främst fattiga länder i syd. Sannolikt blir det inga förändringar i samhällsstruktur, livsstil och konsumtion i den rika världen, fast

detta är en förutsättning för att med framgång kunna driva huvudfrågan. De dominerande utsläppen genereras i den rika världen och idag har tillväxtländer som Kina, Indien och Brasilien sällat sig till denna skara. För att undvika minskad tillgång på energi i dessa länder kommer de rika länderna att ge de fattiga länderna miljöbistånd. En stor del av ansvaret för att möta klimathotet flyttas därmed från de rika till de fattiga.

Men på jorden fortsätter bevisen visa sig för hur allvarlig den här krisen är. Havsnivåerna stiger snabbare än vad som förutspåts. Koldioxidhalten i atmosfären är nu högre än den varit någon gång under de senaste 420 000 åren. Enligt Världsbanken håller jorden på att bli fyra grader varmare. I år har närmare två tredjedelar av USA drabbats av allvarlig torka och skogsbränder har härjat i stora delar av USA och Europa. Kina och Ryssland har de senaste åren drabbats hårt av allvarliga torkperioder. Sverige blir allt regnigare, blötare och varmare. Bland forskarna är man överlag överens om att de extrema väder vi sett de senaste åren är vad vi kan vänta oss av klimatförändringarna.

Det är naturen som håller oss vid liv och vi bär ansvaret för att ha ödelagt den. Människan kommer att möta sin sista och

oöverbärliga motståndare och mänskligheten skulle vara ur stånd att ingripa när en skenande global uppvärmning fortsätter att driva in världen i ett extremt – och alltmer apokalyptiskt – växthustillstånd.

Mäktiga ekonomiska intressen ser IPCC:s resultat som ett direkt hot mot industri- och tillväxtsamhället. Man sprider därför, med ökande intensitet, informationen att sambandet mellan fossil energi och växthuseffekten inte är bevisat och därför inte behöver tas på fullt allvar.

När allt ser svart ut kan miljörelsen genom att ge sin vision av hur vi kunde leva på jorden bli den idébärande huvudfaran, i stället för nyliberalismen, trots underläge i inflytande, ekonomiska resurser och media.

Vi kan inte lösa problemet med mer av de metoder som skapat dem. Miljörelsen kan ge människan drömmarna om att det uthålliga samhället inte är en utopi någonstans långt i fjärran och att det måste vara realitet om vi vill överleva. VILL VI DET?

Åke Salomonsson

Ingen gubbgrossess

Grattis, signaturen "Bonnjäväl" i nr 50. Du synes vara en spänstig åldring, och vi som slitit ont i våra liv och fortfarande söker hålla igång kan ha en viss tur med hälsan.

Min första fråga blir: går du på hälsokontroller? Ty man kan aldrig vara helt säker. Av dina viktuppgifter och mina egna att döma lär vi slippa så kallad gubbgrossess som drabbar så många välmående gamlingar, ja även yngre män.

För oss åkar-, torpar- och statarungar gällde tvångs- och barnarbete före skolåldern och framåt. Att hugga ved och sköta djur samt, som det hette: hjälpa till med varjehanda. De som haft det bra och bekvämt har lämnat in i förtid eller dras med åldersrelaterad sjukdom. Detta finner jag bland mina forna skolkamrater och ännu verkamma åldringar. Det finns ju specialister som inga ungdomar kan ersätta, hur utbildade de än blir.

Du har helt rätt om mjölkintaget. Kanske slipper du som jag att stå i kö för Apoteksbolagets eller Systembolagets nervmedicin. Själv tillhör jag varranklubben och intar piller för hjärtflimmer/hög slaghastighet med återkommande blodprov för 50 kronor styck.

Vi som inte har så långt kvar och lever farligt, flyger och far, jobbar på höga höjder, kör motorcykel i alla väder och tar risker i olika utmaningar måste ha sarkofagen klar med sina sex handtag. För att undslippa det definitiva slutet instängd i ett vårdhem finns apparaten klar: eldöden är skonsammare än annat avslutande av jordelivet.

För 60 år sedan blev vi gubbar vid 50, tanter något senare. Numera gubbar vid 80 och tanters åldrande varierar.

Om mjölkintaget kan nämnas att fattigpensionärerna späder med vatten och har flera metoder för överlevnad. Detta glömmar alla ni som påstår att vi lever i ett rikt land. Ja, för en större del, men inte för alla.

Stig Kihlström, Donsö

En annan syn på Cypern

Jag är en gammal "FN-yxa" som varit på bataljonerna 43 C, 50 C samt 51 C. Mitt namn är Folke Lindqvist och jag har en annan uppfattning om skeendet på Cypern än det som man fick sig till livs i artikeln "Cypern återhämtar sig så sakteliga" i nr 51.

Som vanligt är det inte ens fel att två träter. Men genom att läsa boken *Med FN på Cypern 1964-1974* av Anders Arvidsson får man en mer nyanserad bild av händelserna. I reportaget stod inget om massakrerna på turkiska civila 1974 (barn, äldre och kvinnor) inget om det politiska spelet av framför allt ärkebiskop Makarios och general Georgios Grivas som orsakade turkarna stora problem. Att turkarna försöker radera ut grekisk kultur och religion tror jag inte så mycket på, eftersom som bekant är Cypern delat genom en gräns och att turkarna är i minoritet. Vid en resa i norra Cypern kunde man se att de väl bevarat kloster och moskéer. Bland annat klostret Barrabas är kvar som ett museum eftersom de munker som fanns på min tid hade avlidit och ingen tagit upp deras verksamhet. Men man kunde läsa om dem i museet. På resan fick vi träffa turken Kamil Göksen som drev en minneslund över de turkar som blev arkebuserade av grekerna 1974 där den yngsta inte var året gammal och äldste cirka 80 år. Hans fru och hans fem barn fanns bland offren. Att han inte blivit bitter och hatisk är en gåta. Men läs gärna boken, så kanske ni kan få en mer nyanserad uppfattning

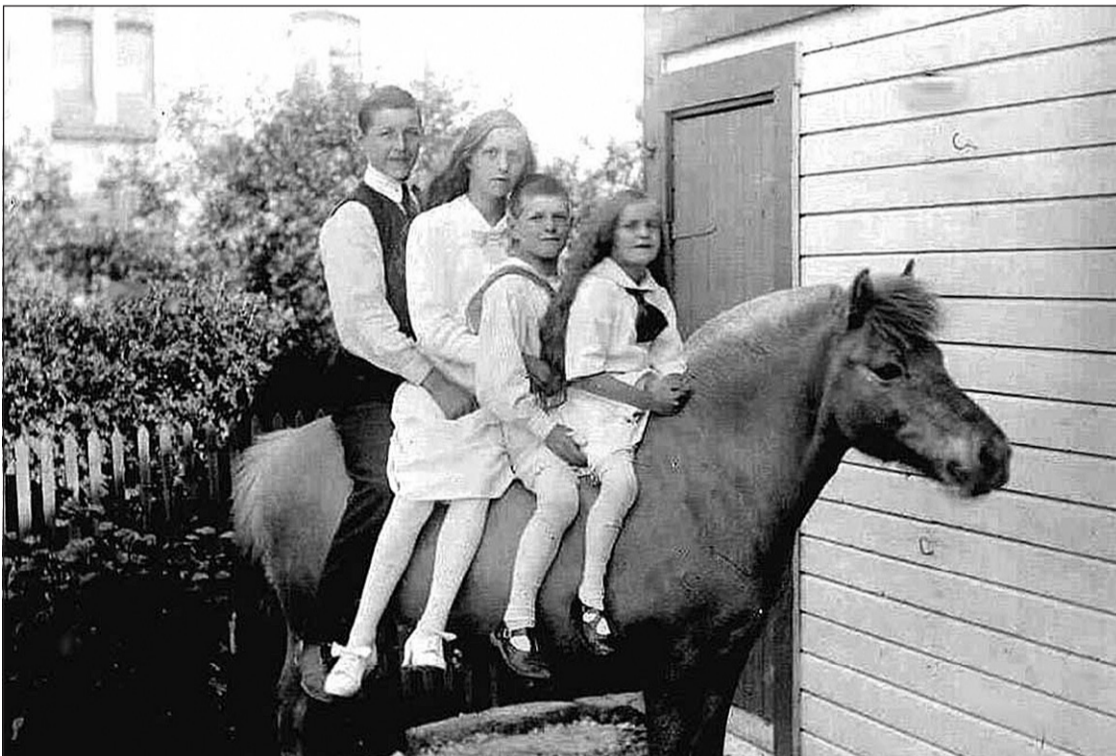
Folke Lindqvist

Vart är vi på väg?

Läste med igenkännande i nr 51 att "Det var bättre förr". Instämmer helt med detta och känner igen det mesta.

Det skulle vara intressant om någon kunde utforska när det började gå utför och helst om det går att hitta några orsaker. Det vore intressant att höra någon klok framlägga några tankar. Då fanns ej miljöproblem, ej heller invandrarproblem. Nu är det snart det enda vi pratar om i Sverige.

Att Sverige skall vara bäst i klassen i båda dessa ämnen framgår klart. Nog skall lilla Sverige lyckas lösa världens miljöproblem. Man åker värl-

Till häst vid möbelaffären

Jag har en gammal bild av fyra syskon till häst. De sitter ordnade efter ålder: Göte är äldst och född 1902, så Svea, Bengt och den yngsta Karin, född 1910. Hästen är en fjordhäst som heter Gullbrand. Fotot torde vara från 1917-18, snart 100 år sedan.

Barnens föräldrar var möbelhandlaren Ludvig Pettersson och hustrun Anna. Ludvig hade möbelaffär i Västanfors, och det var därför han höll sig med en häst för att köra ut möbler till kunder i trakten. Västanfors socken blev långt senare Fagersta stad.

Fagersta var ett typiskt brukssamhälle med det stora järnbruket och bostäder för arbetare och tjänstemän i norra delen av samhället. Västanfors var den södra delen, och där fanns kyrkan, järnvägsstation med förbindelser åt flera håll och så de flesta affärerna.

Ibland drog Ludvig iväg med en kärra till torget i Fagersta för att sälja resväskor, speglar och annat som gick lätt att ta med, och så kunde han träffa folk och diskutera möbelköp också.

Tyvärr dog Ludvig tragiskt i spanska sjukan 1918, men familjen fortsatte med möbelaffären. De äldre syskonen, Göte och Svea, hade redan börjat arbeta där då, och Bengt och Karin kom också in i rörelsen så snart de hade gått ut skolan.

Det fortsatte de med. Affären är ännu kvar i familjen, nu i tredje och fjärde generationen.

Huset vi ser på bilden brann tyvärr ned 1989. En katastrof, men man gav inte upp utan byggde nytt och fortsatte verksamheten, nu med ett bättre läge för möbler. Men det är också i Västanforsdelen av Fagersta.

Arne Stråby

den runt och har sina patetiska miljökonferenser. Hur tar man sig till Lima i Peru? Kollektiv samåkning? Nä, man flyger hit och dit i subventionerade flyg som spyr ut mer föroreningar än våra stackars bilar gör som vi måste tillgripa för att komma till samhällen dit vi landsbygdsbor måste ta oss för att kunna få nå service. Om man lade alla dessa pengar på forskning om miljön så vore det mycket bättre.

Nu hoppas man på nästa möte i Paris. Grattis! Miljön borde gå att lösa, men jag är mer tveksam när det gäller invandringens politik. Enligt experter finns det i Sverige idag 13 procent idioter som ser en kostnad med invandringen och så finns det 87 procent kloka som dessvärre inte kan något om ekonomi. Eller skall man uttrycka det bättre genom att säga att 13 procent tänker med hjärnan och 87 procent tänker med hjärtat. I mitt tankesätt finns en stor pengasäck som skall räcka till alla utgifter i detta land. Om en större summa satsas på invandring så måste det väl rimligen bli mindre över till annat, eller väntar man på att det skall börja regna manna från himlen?

Jag tycker att det idag klagas över att alla delar i samhället får för lite pengar. Hur skall detta lösas? Jag står mitt mellan dessa höttappar och vill tänka med hjärtat men kan likväl inte få ihop ekvationen trots att jag har relativ god ekonomisk utbildning.

Jag har inget emot invandring, men då måste man försöka hitta en lösning på hur man snabbt skall lyckas få invandrarna till produktion. Pengarna måste strömma åt båda hållen. Hur ett extraval skall lösa detta problem begriper jag inte heller när både den rödgröna sidan och Alliansen sitter kvar i sin sandlåda och vägrar överhuvud att prata med det tredje största partiet. Nog måste åtminstone de båda blocken kunna börja närma sig varandra och lossa lite på självgodheten och sluta skylla på varandra.

Dessutom är jag tämligen övertygad om att SD kommer att växa än mer vid extravalet. Hur skulle det kunna förbättra det politiska dödläget där man verkar tro att tjurigast vinner. Jag kan bara instämma med DiLeva: "Vem ska man tro på, tro på...".

Det är inte lätt att vara människa nu. Det var bättre förr!

Claes-Olav Bohman

En ynglings tankar

Den här dikten skrev jag som tonåring på 50-talet, inspirerad av att se min gamle farfar Petter-Johan långsamt traska över gårdsplanen. Här står han vid vedbodörren hemma på gården Ringshult i södra Småland. Kortet är taget hösten 1959 och det är sannolikt sista gången han blev fotograferad.

Den strävsamme odal mannen avled året därpå, 89 år gammal.
Bosse i Kolmården

*Jag råder Dig min vän, var rädd om barndomstiden.
Den går så fort och är så snart förliden.
Akta den och tag den väl tillvara
och gläds de dagar du är i den,
för ack – du kan ej hindra den att fara.*

*När vi som barn i framtidsdrömmar gå,
vi tror att lyckan såsom vuxna vi ska nå.
Att så ej blir av framtiden vi lär,
ty den lyckokänsla vi förnam som små,
vi märka snart den högsta lyckan är.*

*En gammal man med vemod ser tillbaka,
på den tid då dessa ryggar voro raka,
som vilar nu på hårda kisteträ't.
Han är så trött, han tål ej mer att vaka
som i sin ungdoms dar – den gamle mannen grät.*

*Hans gråt är inte sorgens klagan,
men tanken på den ljuva barnasagan,
den kärleksfyllda ungdomstiden
då livet krönte ynglingen till man,
gör hjärtat fyllt av vemod - hans tid är snart förliden.*

antagligen de flesta i Sverige. Man kan koppla upp sig och arbeta eller nöjessurfa nästan var som helst. Många har nätverk i sina hem. Varför har då en del länder varit restriktiva med att installera trådlöst nätverk i exempelvis skolor?

I min lokaltidning har det varit en liten debatt om huruvida strålningen från trådlösa nätverk kan orsaka skador på människor. En ledarskribent avvisar kategoriskt att det finns några risker och menar att förnuftet har segrat när en kommun i länet installerar trådlöst nätverk i skolan trots en del föräldrars protester.

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) i Sverige skriver så här: "... är den totala exponeringen för radiovågor låg. Därför bedömer myndigheten att det inte finns några hälsorisker med exponeringen från basstationer för mobiltelefoni, trådlösa datornätverk och liknande sändare." Myndigheten anför inga vetenskapliga argument för sin bedömning.

Vet man verkligen att det inte kan uppstå skador på lång sikt? Tidigare hette myndigheten Strålskyddsmyndigheten. Då behövde medborgarna skyddas, nu kan vi vara säkra.

Tillåt mig tvivla en aning. Myndigheter kan stå under visst inflytande av kommersiella krafter. Det tog många år innan tobaksindustrins makt begränsades och rökning erkändes som hälsofarlig. Pengar går ofta före hälsorisker så länge det är möjligt.

Enligt vissa källor på nätet anlitar SSM experter från den industri som sysslar med mobiltelefoner och trådlösa nätverk. Det måste de göra eftersom Sverige är ett så litet land och har så få experter, säger myndigheten. Utländska ex-

perter har man tydligen inget förtroende för.

Det finns en organisation som kallar sig Strålskyddsstiftelsen och i en insändare nämner de att WHO, EU och hundratals vetenskapliga publikationer har redovisat belägg för att trådlösa nätverk kan orsaka skador. Deras utsagor har kallats lögnar och förvilleelser. Jag är skeptisk till tvärsäkra, dåligt underbyggda uttalanden vilket håll de än kommer ifrån.

Vad säger Kvällstundens mångkunniga läsare? Gillar ni att era barnbarn från födseln växer upp i trådlösa nätverk? Nu kan man tycka det inte är någon idé att oroa sig för något som är så etablerat och även omtyckt av många. Men jag skulle ändå vilja ha tillförlitliga fakta. Finns det någon som kan ge namn på och citera en oberoende, vetenskaplig källa som bevisar eller motbevisar att trådlösa nätverk är helt ofarliga? Ange gärna en webbadress.

Anna-Karin Lindström

Franzén-skrift efterlyses än en gång

Återigen har jag i Kvällstunden (Brev från läsarna) sett skriften *Myten och människan* skriven av Arne Wiig, omnämnas.

Första gången jag såg titeln i Kvällstunden handlade det om Bremer-Franzén. Då jag är Franzén-ättling i rakt nedåtstigande led skrev jag och undrade var man kunde få tag i skriften. Fick svar att den nog fanns att tillgå i domkyrkoförsamlingen i Härnösand, så jag ringde dit. En amper dam svarade ganska snävt att den hade man INTE. Konstigt med tanke på att Frans Michael Franzén var biskop i Härnösand och lämnat spår efter sig där.

Med andra ord helt stopp. Nu undrar jag än en gång var jag kan få tag i denna skrift. Säg inte att jag skall söka på nätet för jag har ingen dator då ingen uppkoppling finns där jag bor "i skogen".

Finns någon därute som vet? Mitt namn och min adress finns hos Kvällstunden.

Släktkär

Riset på Pelle

Jag såg i nr 48 en insändare (av signatur Mary) som stämmer precis in på mig, vi har till och med samma namn!

En väninna ringde och var så säker att det var jag som skrivit. Även mina anhöriga tror det, men jag kan försäkra att varje rad stämmer ändå.

Vill på samma gång fråga om någon av läsarna minns och kan en gammal ramsa om "pojken som inte ville gå i skolan". Den börjar med att Fröken ber om hjälp med att få Pelle till skolan, hon frågar riset och riset frågar elden som sedan frågar vattnet och så vidare. Sist går frågan till katten som säger "mjaa" och tar rättan och så hela vägen tillbaka. Minns slutet som är "riset på Pelle och Pelle till skolan".

Majsan

Att sluta röka

Röka tobak är ett bruk som från Indien vi oss lärde. Mången bliver därav sjuk, andra sätter därpå värde!

Ovanstående vers lärde jag mig redan som ung och visst stämde det! Nog blev jag sjuk när jag skulle lära mig, men jag var ganska lättlärd och under mer än 35 (!) år uppskattade både jag och svenska staten att jag rökte. Det var betydligt svårare att sluta.

Jag försökte några gånger efter krav från olika håll och mer eller mindre helhjärtat. Bättre kondition, tänk på barnen, det var för dyrt – varje försök slutade på samma sätt, viljan räckte inte till.

Men så en dag fick jag se en annons i den förträffliga tidningen Land – jag är prenumerant sen dess – en annons om en bok som garanterade att jag skulle sluta inom tre veckor om jag följde de råd som boken gav.

Det var i början av april 1983 som jag investerade 39 kronor, motsvarande tre askar cigaretter, och det var en av mina bästa investeringar i livet.

Jag har inte boken kvar, omtänksam som jag är lånade jag ut den till en av mina dåvarande vänner, som förmodligen läser väldigt sakta. Men jag minns innehållet mycket väl och delar gärna med mig. Det började på första sidan med mycket stora bokstäver:

JAG KOMMER INTE ATT HINDRA DIG FRÅN ATT RÖKA, DU FÅR RÖKA HUR MYCKET DU VILL, MEN JAG VILL ATT DU UPPFYLLER VISSA KRAV INNAN DU RÖKER! OM DU GÖR DET GARANTERAR JAG ATT DU KAN SLUTA RÖKA INOM 3 VECKOR.

Vill Du veta hur fortsättningen lät, så hör av Dig! Redaktionen har min adress. Jag delar som sagt gärna med mig och det fungerade så bra för mig att jag gav bort mina sju sista cigaretter den 11:e dagen.

Jag har inte haft några om helst problem med min rökning sedan dess. Utan elcigaretter, rökavvänjningspiller eller mediciner! Det var den 1 maj 1983 – idag är det den 11 december 2014!

Per Olof Ekdala

Med ett mycket smittande skratt

Hennes medverkan i Frukostklubben 1957 blev en katalyststart på hennes karriär. Då var hon 14 år, men redan 1947, bara 4 år gammal, var hon med hos Farbror Sven i "Barnens brevlåda". Det handlar om Anna Sundqvist.

nöjes profilen

Superlativen för den söta, pigga och väljungande tösen från Roslagsgatan i Stockholm bara ökade efter varje framträdande. Annas hela namn var Anna Irene Sundqvist Berg och hon föddes 17 maj 1943 i Solna.

Hon blev en av våra mesta musikalsångerskor under många år.

Vid 15 års ålder vann hon talangtävlingen Riksparaden, hon fick nästan samtliga röster.

Pekka Langer hade hört talas om Anna och sett henne framträda och det han såg och hörde var inte mindre än en "guldklimp för revyscenen". Anna fick kontrakt med Pekka och 1958 gjorde hon revydebut hos honom i revyn *Galningar*. Anna gjorde succé.

Proffserbjudanden

Anbuden haglade in för Anna Sundqvist, det var bara att välja och vraka. År 1959 spelade hon med Carl-Gustav Lindstedt och Arne Källner i revyn i *Framåt mars* på den ombyggda biografen Boulevard, som omdöptes till "Nöjeskatten". Namnet var en stark drift med den så kallade nöjesskatten, som togs bort 1963.

Somrarna år 1959 och 1960 hoppade Anna med i ett revy-gång som åkte på turné i folkparkerna.

Casinogänget, med Gösta Bernhard i spetsen var runt på revyer och tittade efter kommande stjärnor. De föll pladask för Anna och lyckades övertala henne att komma till deras revy på Casinoteatern 1973, revyn som hette just *Kom till Casino*.

– Mina fyra säsonger på Casinoteatern var några av mina roligaste år, berättade Anna för en journalist.

Casinorevyerna (och de flesta andra revyer) hade ett gott öga till kvinnlig fågring, vilket Anna hade i överflöd, därtill en förmåga att spöka till sig, våga vara icke-vacker. Hon ansåg att hon var "liksom mer Julia Caesar än Bibi Andersson".

Det blev många revyer för Anna. Hon var en eftersökt artist och medverkade 1972 som primadonna hos Carl Z:s Maximrevy, innan hon blev "uppraggad" av Casinogänget.

När Peter Flack skulle sätta upp en revy i Stockholm 1980, som gick för utsålda hus, var det till stor del Annas förtjänst.

Samarbetet fungerade mycket bra och 1985 var det åter dags för Anna att medverka i en Peter Flackrevy, i Örebro, vilket hon gjorde med bravur och den farliga glimten i ögat.

Dessemellan stod hon på scenen igen, mot Jan Malmsjö. Musikalrevyn hette *Dom spelar vår sång*, på Folkan 1981.

Musikal på rad

Anna fick sitt genombrott i den engelska musikalen *Stoppa världen, jag vill hoppa av*. Den svenska premiären ägde rum på Scalateatern i Stockholm 1963 med Jan Malmsjö och Anna Sundqvist i huvudrollerna. Musikalen blev bådastora genombrott på musikalscenen.

Ett av favoritnumren var sången *Bygga upp ett stort berg*.

Anna spelade en kvinnlig motspelare som gestaltar såväl Lillemans (Malmsjö) hustru Evie, som hans tre karikerade älskarinnor: ryskan Anja, tyskan Ilse och amerikanskan Ginnie.

Samma år, det vill säga 1963, spelade Anna med i musikalen *Boyfriend* på samma teater.

Därefter följde en lång rad musikalerna bland annat *Hur man lyckas i affärer utan att egentligen anstränga sig*. Föreställningen blev en dundersuccé på Oscarsteatern i Stockholm 1964–1966. Jarl Kulle var lysande i huvudrollen som Pierpont Finch. I övriga roller sågs bland andra Sigge Fürst, Anna Sundqvist, Fredrik Ohlsson och Gösta Krantz.

Musikalen är en från samhällskritisk musikal. Den håller sig inte i samhällets utkanter, till periferin, utan i stället till den vardagliga värld och dramatik vi alla upplever på kontor och andra arbetsplatser.

Musikalen blev, vid sidan av *My fair Lady*, den största framgången i USA på 60-talet.

Riksteatern

Hon hann med en mängd andra produktioner och föreställningar under den senare delen av 60- och 70-talet, *Irma la Douce* och *Gröna Hissen* mot Max Hansen till exempel. Musikalen om Irma togs på turné runt om i landet i Riksteaterns regi.

Irma la Douce utspelas till stor del i Paris undre värld. Irma La Douce är en framgångsrik prostituerad i Paris. En fattig juridikstudent, Nestor le Fripe, blir förälskad i henne och svartsjuk på hennes kunder. För att få ha Irma för sig själv klär han ut sig till en äldre herre, herr Oscar, och betalar 1 000 francs per besök hos Irma. Hon betalar i sin tur för Nestors studier med de intäkter som hon får från herr Oscar.

Pengar vandrar nu fram och tillbaka, medan Nestor spelar sin tämligen orealistiska dubbelroll.

Anna Sundqvist medverkade i mängder av musikalerna under sin karriär och fick även många priser och utmärkelser. Foto: Sjöberg Bild

Till sist blir Irma så förtjust i herr Oscar, att hon tänker lämna Nestor för honom. Nestor blir därför allt mera svartsjuk och låter till sist Oscar försvinna.

Många sånger ur musikalen har blivit världssuccéer.

När den amerikanska Oscarsbelönade filmen *Ungkarlslyan*, sattes upp på Oscars i Stockholm hade Anna rollen som en barflicka. Storyn är att en man hade en flott lägenhet som han hyrde ut till kollegor och chefer, som behövde ett bekvämt ställe att dra sig tillbaka till med sina respektive älskarinnor. Det blev hans våning de inriktade sig på och detta trasslar till hans relationer med den märkliga hissflickan.

My fair Lady

1977 var det dags för Anna Sundqvist att spela blomsterflickan Eliza, den för många kvinnliga sångartister en önske-roll. Så även för Anna.

Rollen var som skapt för den karaktären som Anna naturligt framställde på scenen.

Hon spelade mot Jarl Kulle, han som ni vet skrek: "Va fan e mina tofflor".

Jarl Kulle poängterade "Annas levande ögon, generösa värme, humor, sensualitet och djup".

Massmedia strödde superlativ över Anna.

Anna Sundqvist har efter sin succé, som blomsterflickan Eliza, kallats för Sveriges Liza Minnelli.

Trots allt hon gjort och medverkat i, så råkade hon ändå i viss mån ut för det som ofta drabbar pigga, söta flickor på scen.

Skönheten skymmer insikten av att det finns en "riktig skådespelare", en riktig artist bakom den snygga ytan. Själv uttryckte hon det bäst:

"Jag är för ung att spela gammal och för gammal för att spela ung."

Knäppupp-revyn

Anna Sundqvist jobbade med Povel Ramel i den sista Knäppupp-revyn *De sista entusiasterna*. Rollen som skrattmåsen Gaggan, som körde med skämt, dåliga ordvitsar med åtföljande fågelkrax, var påfrestande för stämbanden.

De sista entusiasterna, som spelades 1968, var en Knäppupp-produktion med

Povel Ramel på Knäppupps hemmascen, Idéonteatern vid Brunkebergstorg i Stockholm, innan byggnaden revs för att lämna plats åt det nya kulturhuset vid Sergels torg.

I tv har hon medverkat i bland annat Povel Ramels *Semlons gröna dalar* (1977).

Hos Povel medverkade hon även som "Pontussa Pytting", den ständigt tv-bligande hust-run i den lätt skruvade tv-serien.

Beppe Wolgers anlidade Anna till sin revy *Du grabbar*. Anna medverkade även som primadonna i två av Peter Flacks revyer i Stockholm och Örebro under 1980-talet.

Anna Sundqvist hade en biroll i komedin *Omaka par* (1987) och medverkade två år senare i farsen *Happy End*, båda på Maximteatern i Stockholm.

Det finns många fler roller att berätta om där Anna gjort succé. Bland annat *Varuhuset* (1989) och *Pratmakarna* (1991).

Anna medverkade i några filmer. Att det inte blev fler, berodde kanske mer på filmernas manus än på hennes insatser. Det blev inte fler än ett tiotal roller, varav flertalet var mycket små.

Debuten *Vi fixar allt* 1961, gjordes av Åsa Nisses regissör Ragnar Frisk, och det blev inte mycket bättre framöver på filmsidan.

Priser och uppskattning

Anna Sundqvist uppskattades inte bara av publiken utan även av sina proffskollegor. För att hylla henne gav flera branschorganisationer henne priser och uppskattning.

1966 fick hon motta pris som mest lovande artist i Sverige.

Bland priserna hon mottog kan också nämnas "Guldmasken" 1988 för hennes insats i *Omaka par*.

Samma år mottog hon även "Revyräven". Det är ett pris som instiftades av Sällskapet Stallbröderna i samband med Gösta Bernhards 70-årsdag. Priset tilldelas förtjänta personer för konstnärliga insatser. 2003 var det dags att motta "Purjolökspriset". (Priset består av en purjolök i lera, oftast tillverkad av klubbmedlemmen Leif Gellberg, samt en middag med purjolöksklubben.)

I mitten av 1990-talet minskade plötsligt anbuden och karriären klingade av för denna en gång så eftertraktade aktis.

Vid 67 års ålder tog livet slut för den stora artisten Anna Sundqvist.

Anna Irene Sundqvist Berg, gick bort 1 augusti 2010.

Glömska gav idén till kreditkortet

Att använda plastkort som betalningsmedel är en kutym som växer sig allt starkare. Men hur, var och vem kom egentligen på idén att med ett plastkort kunna handla på krita?

Jo, det var de amerikanska bilisterna som var de första att betala med kort. På 20-talet utfärdade ett par amerikanska oljebolag ett speciellt kort för att handla bensin mot räkning på de egna stationerna.

Men idén med ett plastkort som gäller i ett stort antal affärer och som blivit internationellt betalningsmedel, den började på en restaurang i New York för 65 år sedan.

Kvarglömd plånbok

När affärsmannen Frank McNamara just hade avslutat en stor middag för några affärsbekanta, upptäckte han till sin

fasa att plånboken blivit kvar på kontoret. Att då be någon som man just bjudit på middag om ett handlån för att kunna betala kalaset var naturligtvis otänk-bart.

Men Frank var en rådig man. Han signerade ett av sina visitkort och gav det till hovmästaren som efter en tids diskussion accepterade att sända räkningen till kontoret per post.

På restauranger

Ett par dagar senare över en lunch med en advokat, utvecklade Frank idén att använda ett kort som betalningsmedel.

Den 28 februari 1950 utfärdades så det första betalkortet och accepterades av 27 restauranger.

Det kallades för Diners Club. Förmodligen fick Frank idén till namnet efter att ha dinerat med sina affärsbekanta.

Det första året utfärdades

Idén till de plastkort som vi i dag använder som betalningsmedel uppkom i samband med en middag i New York för 65 år sedan.

200 kort. Det var affärsbekanta och människor i Franks vänkrets som blev medlemmar. Men ryktet spred sig och året därpå hade medlemsantalet stigit till 42 000 och Diners Club accepterades på 330 etablissemang i USA. Hans affärsidé var genialisk.

Internationellt

När datorerna kom ökade kortanvändningen enormt och snart blev Diners Club ett in-

ternationellt betalkort. I dag gäller kortet på miljontals inköpsställen världen över.

Det var faktiskt Diners Club som myntade uttrycket "Flower Power" i mitten av 60-talet.

Då anslöt sig nämligen 11 000 blomsteraffärer på den amerikanska kontinenten till kort-företaget.

Text och foto:
Bo E. Rosén

Tänkvärt

Uppskjut till i morgon vad du igår beslöt göra i dag.

Lennart Levi

Striden blir ojämn mellan en vacker flicka och en nybörjare i filosofi.

William Locke

Behåll dina rosor, duka av bordet istället.

Märta Tikkanen

Karlar är som julgranar. När man valt en hittar man alltid en som är bättre.

Gunilla Dahlgren

De som alltid låter barn göra som de vill har fullständigt missförstått begreppet frihet. Det är direkt fegt att säga till sina barn: Gör som ni vill.

Astrid Lindgren

Friheten är aldrig etablerad för gott - inte heller jämlikheten. De måste alltid erövrats på nytt.

Yrsa Stenius

Gammal dikt

Här kan Du få gamla dikter och vistexter publicerade. Lämna gärna uppgifter om författare och varifrån visan/dikten är hämtad.

Skicka till:
"Gammal dikt", Kvällsstunden, Box 1080, 721 27 Västerås
Mejl: redaktion@tidningshuset.com

Årets första dikt på denna plats är vald av Ingrid Björkman i Uppsala.

Det är Nils Ferlin som skrivit *I livets villervalla*. Han föddes 11 december 1898 i Karlstad och dog den 21 oktober 1961 på Samariterhemmet i Uppsala.

Ferlin räknas som sin tids förgrundsgestalt bland Klara-bohemerna. Många av Ferlins dikter har tonsatts, bland annat av Lille Bror Söderlundh.

I livets villervalla

I livets villervalla
vi gå på skilda håll.
Vi mötas och vi spela
vår roll-

Vi dölja våra tankar,
vi dölja våra sår
och vårt hjärta som bankar
och slår-

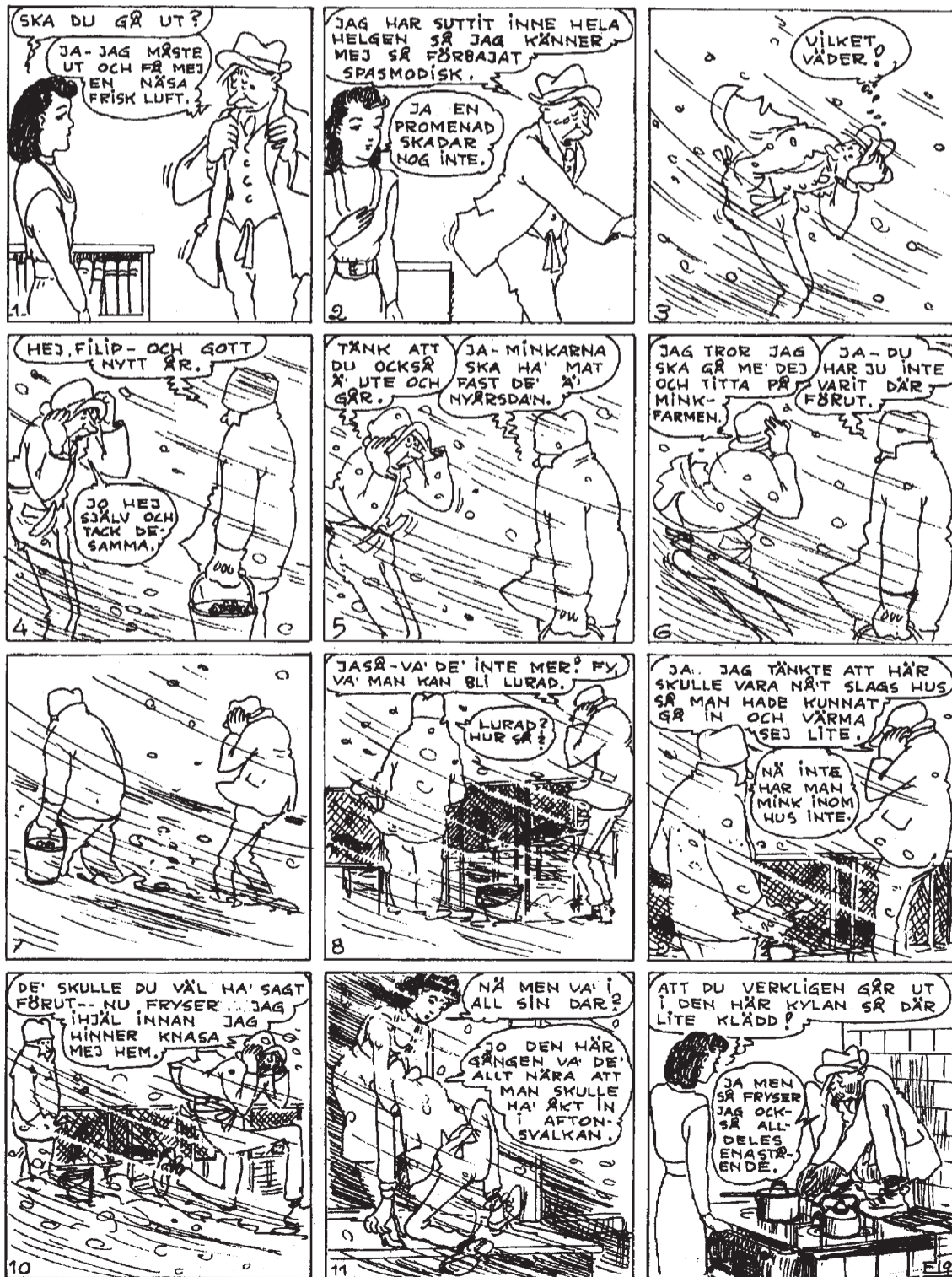
Vi haka våra skyltar
vår morgon på vår grind
och prata om väder
och vind-

I livets villervalla
så nära vi gå-
men så fjärran från varandra
ändå.

Nils Ferlin

Sympatiske Filip

Nytt år
av Einar Lindberg

Gunillas kök & stök

Sammanställt av Gunilla Gademan gunilla@tidningshuset.com

Nu är vi åter framme vid nyårshelgen och bara några dagar senare infaller trettondagsafton.

Som vanligt har julhelgen gått fort och varit mer eller mindre innehållsrik.

Nu känns det skönt att börja sikta framåt mot ljusare dagar igen.

Förslag till nyårsmat gav jag i förra veckan, så den här veckan siktar jag in mig på trettonhelgen istället.

Det är helgen då vi med kristen tro firar att de tre vise männen eller stjärntydarna från Persien (Iran) Caspar, Baltasar och Melchior äntligen hunnit fram till stallet i Betlehem för att överlämna sina gåvor till det nyfödda Jesusbarnet.

I sydliga länder, med annan tro, är helgen däremot inledningen på karnevals-säsongen.

Vad man än tror så är trettonhelgen ofta den sista helgen att bjuda gäster innan det är dags att säga adjö till julen och packa ner julsakerna för den här gången.

Eftersom vi litet till mans börjar tröttna på mat med julanknytning så är det nu dags att laga till någonting nytt och fräscht.

Ett enkelt sätt att bjuda är på vinterpromenad för den som kan och väl hemma igen servera en värmande soppa, gärna med fisk och skaldjur, tillsammans med gott bröd, bra ostar och en härlig mjuk kaka till kaffet som avslutning.

En lättlagad och bekväm måltid, både soppan och kakan kan förberedas dagen innan de ska serveras.

Har man ett kuvert saffran över så kanske veckans saffransambrosia kan passa bra och har man inget saffran så går det bra utan.

Fisksoppa finns i många varianter, ju mer skaldjur man kostar på desto godare och matigare blir den.

Servera den med ett kalljäst bröd på långpanna som sköter sig själv i kylan över natten och sedan gräddas nästa morgon, enkelt men gott.

Åter inne från kylan och i väntan på maten, kan man gärna servera ett glas varmt apelsinvin, en riktig vuxendricka.

En ingrediens är vitt vin med eller utan alkohol.

Fisksoppa

8 portioner

1 gul lök
1 purjolök
3 morötter
1 liten fänkål
5 potatisar
2 msk olivolja
4 msk tomatpuré
4 tärningar fiskbuljong
2 liter vatten
400 gr torskfilé
400 gr skinn- och benfri lax, från frysen går bra
1 tsk salt
2 msk pressad citronsaft
1 burk skalade, avrunna räkor
1 burk avrunna kräftstjärtar
1 burk avrunna musslor i vatten
1,5 dl finhackad dill
citronpeppar
extra salt efter smak

Skala och hacka löken fint. Skölj purjon noga och strimla den. Skala och skiva morötterna. Ansa fänkålen och skär den i tunna skivor. Skala och tärna potatisen. Hetta upp olivoljan i en gryta. Fräs lök, purjo, morötter, fänkål och potatis i den några minuter på medelvärm. Tillsätt tomatpurén, buljongtärningarna och vattnet. Låt soppan småkoka i cirka 15 minuter eller tills potatis och grönsaker känns lagom mjuka. Hit kan soppan förberedas. En stund före serveringen skärs de båda fisksorterna i tärningar och saltas. Lägg dem i soppan och låt sjuda tills fisken är precis genomkokt, men inte längre. Låt räkor, kräftstjärtar och musslor rinna av. Lägg ner dem i soppan tillsammans med citronsaft och dill. Smaka av med salt och peppar. Hetta upp soppan, den får inte koka, och servera den direkt tillsammans med bröd och ost. En klick majonnäs smaksatt med riven parmesanost eller vitlök passar bra till.

Långpannebröd med havre och råg

20 bitar
ugn 200 grader
25 gr jäst
7,5 dl kallt vatten
3 tsk salt
2 msk olivolja
½ dl linfrön
1 dl havregryn
6 dl rågsikt
8 dl vetemjöl special
1,5 dl solrosfrön

Rör ut jästen i vattnet. Tillsätt salt, olja, linfrön, havregryn, rågsikt och vetemjöl. Blanda till en kladdig deg. Smörj ugnens långpanna och håll i degen. Strö över solrosfröna. Täck plåten och ställ den i kylan över natten. På morgonen:

Fisksoppa blir lyxigare och matigare ju mer skaldjur man tillsätter. Foto: Gunilla Gademan

Sätt på ugnen. Ta ut plåten med degen och skära försiktigt ett rutnät i den med en vass kniv så att det blir 20 bitar. Grädda brödet i mitten av ugnen i 25 minuter. Låt det svalna och bryt det sedan i bitar.

Senapsstekt kyckling

4 portioner
ugn 175 grader
1 hel kyckling, ca 1,3 kg
1 tsk salt
½ tsk svartpeppar
1 dl färsk hackad persilja
3 msk skånsk senap
4 msk olivolja

Gnid in kycklingen med salt och svartpeppar. Lägg den i en ugnssäker form och sätt in den mitt i ugnen. Blanda den hackade persiljan och senapen med olivoljan. Stek kycklingen i 60–80 minuter eller tills innertemperaturen är 82 grader vid lårbenet. Börja pensla kycklingen med senapsoljan efter halva stektiden. Pensla då och då under den fortsatta stekningen. Ta ut kycklingen då den är färdigstekt. Vispa ur formen med litet vatten.

Servera kycklingen uppskuren tillsammans med skyn, kokt brysselkål, gelé och färdigköpta potatisklyftor.

Fläskkottlett med grönpepparsås

4 portioner
4 fläskkottletter
2 tsk flingsalt
½ tsk svartpeppar
1 msk smör
Sås:
1 finhackad gul lök
2 msk torkad grönpeppar
1 msk smör
1 dl rött matlagingsvin
2 dl vispgrädd
1½ msk koncentrerad oxfond

Börja med såsen. Stek lök och grönpeppar i smör i en kastrull tills löken är mjuk. Tillsätt vin, grädd och fond. Låt såsen småputtra tills såsen kokat ihop cirka 5–7 minuter, krydda kottletterna med salt och peppar. Hetta upp en stekpanna och stek kottletterna 3–4 minuter på varje sida.

Servera med såsen och ett potatismos, gärna med en aning rotselleri i.

Fänkåls- och parmesansallad

4 portioner

Passar till de flesta köttretter

Dressing:

1 tsk fransk senap
1 krm salt
¼ tsk italiensk salladskrydda
1 krm grovmalen svartpeppar
2 msk pressad citronsaft
1 tsk rivet citrusskal
5–6 msk olivolja
1 pressad vitlöksklyfta
2 fänkålsstånd, ca 500 gram
3 msk hackad persilja
1 dl grovt riven parmesanost

Börja med dressing. Rör ihop senap, salt, italiensk salladskrydda och svartpeppar. Droppa ner citronsaften och sedan oljan i omgångar. Tillsätt citrusskalet och vitlöken. Ställ åt sidan. Ansa, och skölj fänkålen. Dela den i halvor och skiva dem ganska tunt. Lägg i en salladsskål. Droppa över dressing och låt dra en stund. Strö över persilja och parmesanost. Servera som tillbehör till valfri köttrett.

Saffransambrosia

8–10 bitar
ugn 175 grader
Saftig och hållbar kaka.
150 gr smör
3 ägg
2 dl strösocker
2,5 dl vetemjöl
1 tsk bakpulver
1 sockerbit
1 påse saffran, 0,5 gr, (kan uteslutas)
1 msk kokhett vatten

Fyllning:

3 dl vispgrädd

Garnering:

ca 3 dl florsocker
ca 1–1½ msk kallt vatten
hackad syltad apelsin

Smörj och bröa en bakform ca 23 cm i diameter. Smält smöret och låt det svalna. Vispa ägg och strösocker vitt och pösigt. Stöt saffranet med sockerbiten och slå på kokhett vatten. Kakan blir då gulare. Tillsätt smöret, saffranet och vetemjölet blandat med bakpulver i äggsmeten. Häll smeten i formen och grädda kakan i nedre delen av ugnen i 25–30 minuter eller tills en provsticka känns torr. Låt kakan svalna och stjälp sedan upp den. Dela den på mitten i två bottenar och låt den kallna. Vispa grädden ganska fast och bred den över den ena botten och lägg den andra ovanpå. Gör garneringen. Rör florsocker och vatten till en fast glasyr som inte rinner. Bred den över kakan med kniv och garnera med apelsinskal. Kakan blir ganska låg.

Apelsinvin med ingefära

6 glas
2 cm färsk ingefära
10 apelsiner
1 flaska vitt vin, 75 cl, med eller utan alkohol
3 msk flytande honung

Skala och skiva ingefäran tunt. Fördela den i 6 värmetåliga glas. Tvätta och skär tre av apelsinerna i klyftor och fördela dem i glasen. Pressa saften ur de övriga apelsinerna. Blanda apelsinjuice, vin och honung i en kastrull. Värm försiktigt. Ställ en sked i varje glas och håll upp drycken i glasen.

! Tips: Så tar man bort stearin

Stearin på en bordsduk kan tas bort genom att man lägger ett halvt kaffefilter under fläcken och ett halvt över. Stryk över filtret med hett strykjärn, det drar åt sig stearinet. Ett annat alternativ är att frysa ner stearinet genom att lägga duken i frysen och då fläcken är kall bryta bort stearinet som har fastnat. Stearinfläckar från färgade ljus skrapas först bort. Droppa sedan vitt stearin över fläcken, det löser upp färgen. Kyl och skrapa bort. I samtliga fall ska dukarna tvättas på vanligt sätt så varmt som materialet tillåter.

Unga konstnärer

”Unga konstnärer”
Kvällsstunden
Box 1080
721 27 Västerås

Skicka in en teckning du också så har du chansen att få med den här!

Teckningen heter ”Vilmas gård” och är signerad **Vilma Nordborg, 5 år, Trollhättan.**

Farmor, porträtterad av **Isac Frisk, 5 år, Glava.**

Sjöjungfrun har **Tuva Viberg, 7 år, Västervik,** målat.

En uggla från **Hilda Åkerström, 5 år, Jämtön.**

Pristävling!

Bildjakten

Så här gör du: Nedan finns sex bilder. Samtliga är från nummer 49–52 av Kvällsstunden. Det hela går ut på att identifiera de numrerade bilderna. Det kan vara en del av en bild, del av rubrik, ren text eller något annat. När ni hittat motsva-

rande bild i någon av ovan nämnda nummer av Kvällsstunden, fyller ni i kupongen med tidningens veckonummer och sidnummer. Klipp ut kupongen och skicka den till oss. Den skall vara oss tillhanda senast den 12/1. Skicka till:

”Bildjakten 1”
Kvällsstunden,
Box 1080,
721 27 Västerås

1:a pris: tre trisslotter.
2:a - 6:e pris: två trisslotter.

Bild 4
- Operationen gick bra, Fredrik. Jag har ringt din fru. Hon gråter.
Först hade han svårt att få blicken men sedan såg han det var Hjalmarsson, hjärtkirurgen, som stod framåtlinan

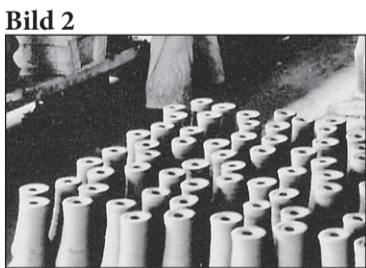

Bild 5
buss. Ett nätverk av bussar landet och det finns också fler örer som till exempel Grey mycket annat erbjuder den kl Golden Circle. Vill man istället sig runt på egen hand gäller märksam på vilken typ av bil vägar endast tillåter lite mer

Bild 3
ännu svårare uppdrag för Röda Korset. Hon utsågs till krigsfångeinspektör och började resa runt och besöka olika fångläger för tyska soldater i Sibirien, från Omsk till Vladivostok. Elsa gjorde en heroisk insats i en mi-

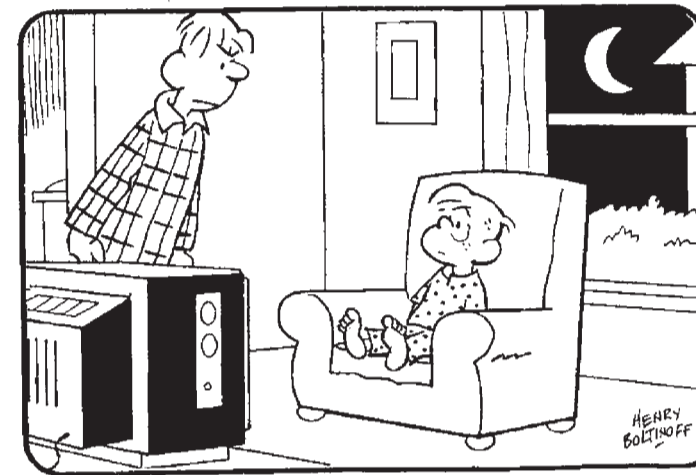
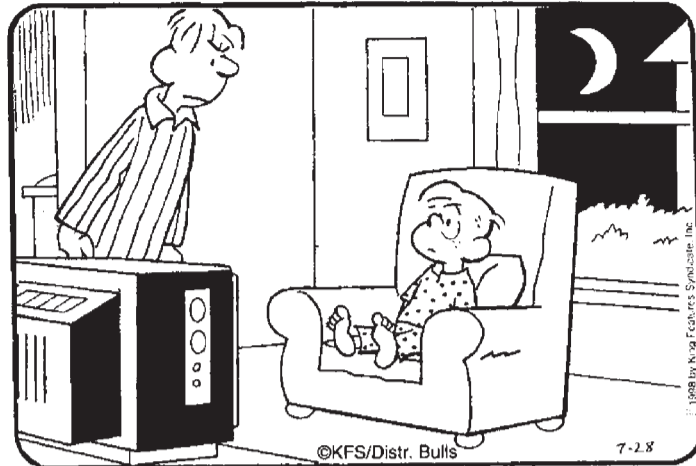

Vecka	Sida	Vecka	Sida	Vecka	Sida
Bild 1	_____	Bild 2	_____	Bild 3	_____
Bild 4	_____	Bild 5	_____	Bild 6	_____
Namn:					
Adress:					
Postadress:					

FINN SEX FEL

Testa iakttagelseförmågan genom att ta en titt på bilderna nedan. Vid första påseendet verkar de alldeles lika. Men (minst) sex detaljer skiljer den undre bilden från den övre. Kan du se vilka?

Lösning på sidan 26

SUDOKU

Sudoku är ett japanskt sifferpussel. Fyll i de tomma rutorna så att alla siffror från 1 till 9 finns med i varje vågrät och lodrät rad, samt i varje låda med nio rutor.

Lösning på sidan 26

Sudoku – lätt

	2				5	6	4
				3	9	7	
		7	1				
	1				2		8
9	2	5		4	7		3
3	8					5	
				7	4		
	3	9	6				
5	7	1					3

Sudoku – medel

5			1		4		
	7	4	9	5			1
		3				5	2
		6	3	9			
9							8
				2	5	9	
7	5					3	
4				8	3	1	9
			5		9		7

Bildkrysset 1

ATT BYTA HÅG	TÖS OCH MÅNAD	TA-NIG	BRUKAR PRÄS-TER	FORT-FA-RANDE	BRU-KAR JORDEN	↓	SÅDANT KAFFE SMAKAR GOTT	FINNS IBLAND I TAPP	JESU HEM- STAD	ÄR KULEN DAG	ÅTER- LÄMNA- DES TILL KINA 1997	↓	BETE RÄCKA	↓	HAMLETS ÄLSKADE	KAN ETT HANDIKAPP VARA						
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓						
FAR-LIG IDI					HITCH- COCK- FILM	→						DEN RINNER NÅGOT UT- MÄRKANDE	→		FLOD MED EGEN SÅNG	ÅK- DON						
↑				→				→			↓	INTA FÖDA	↓	EN KEN- NEDY	DRA RUNT							
LÄR VARA LIVAD					KALLAS VISST UR	→				HAR FÅTT NOG				↓	NORSK KUNG SVAMP- SORT							
<p>-Man måste ändå säga, att min man har ett mycket gott hjärta! Medan jag står här och hugger ved, sitter han inne vid spisen och gråter, för att ...</p>						BRUKAR MAN VIN- NÄREN	↓	ÄR VISSA VINT- RAR	↓	I HÖGSTA GRAD	→											
						↓				KOFTA UTAN KRAGE	→										PLATT MAT- BRÖD	
						↓				ÄR 100- ÅRIG SAK	→						EN SÅDAN VÄRMER	↓	UTTA- LADE SIG	→	DÄRAV RYSK KAVIAR	MO- DETS STAD
						↓				BLID- VÄDER	→		TAS TILL KAFFET	↓	LÅG- VAT- TEN	→			BI- BEL- DEL	↓	SES MED SPOTT KAN VARA BRUTET HAR HORN	
						↓				SOLGUD SEX APPEAL	→		↓	VARA ENVIS LÅDA	↓							
						↓				FIRAD AR- TIST	→					→						
						↓				HJUL- DEL	→					TVÅ LIKA	→	⊙	KUNG SOM DOG AV ÅRTSOPPA	→		
						↓				BÖR VISAS	→											SVEN ALM

Namn:

Adress:

Postadress:

När du löst (hela) Bildkrysset klipper du ut det och skickar det i ett brev till oss på nedanstående adress. Brevet behöver vara oss tillhanda senast den 12/1.

Adressera till "Bildkrysset 1", Kvällsstunden, Box 1080, 721 27 Västerås
Vill du skicka in lösningar till flera av veckans tävlingar samtidigt skriver du istället "Tävlingsbrev 1" på kuvertet med tävlingssvaren. Då är du med i alla dragningarna.

1:a pris: tre trisslotter. 2:a - 6:e pris: två trisslotter.

Lilla krysset 1

1	2	3	4	5	6	7	8
9				10			
		11		12			
	13		14				
15				16			
17			18	19			20
21		22		23		24	
25							26
27				28			

Lösning på sidan 26

Hittat fel i någon av veckans tävlingar eller kryss? I så fall får du gärna höra av dig till oss. Ring 021-19 04 17 (på kontorstid). På www.kvallsstunden.se publicerar vi rättelser på eventuella fel.

Vågrätt:

- Kristen symbol
- Växtfibermaterial för viss kjol
- Kan sjukdomstillstånd vara
- Ledsagare till sjöss
- Sjukdom som mygga sprider
- Står på tur
- Står samman med jul och gök
- Skrev *Omkring tiggaren från Luossa*
- Kemiskt tecken för krom
- Röd sådan till den du älskar
- Båts understa del
- Musikstil och luftutsläpp
- Beväpnad firre?
- Viskan och Ätran
- Munfågel?

Lodrätt:

- För salt och för bad
- Okey
- Finns endast ett i en etta
- Använder skidåkare
- Dryck gjord av olika bär
- Kroppspulsåder
- I den är det kanske grisigt?
- Sådan styrde Ryssland förr
- Söks på fjället vid storm
- Vandra omkring
- Lite längre ock
- Bildar ju bokstäver
- Går den fram som ej viker av
- Gör man sig många saker i skolan
- Vågbrytare
- Stockholms universitet

Med ett leende

Önskad hjälp

Hjälp mej, snyftade en liten korpulent dam till konduktören på ett norrgående tåg. Jag har åkt tre stationer för långt. Jag är tvungen att gå baklänges ner på perrongen, och vid varje station kommer det en stins som säger:
- Nu får lilla damen skynda sej upp på tåget!

Kommer ihåg

Den unge mannen mötte rektorn på gatan och frågade:
- Rektorn kanske kommer ihåg mig?
- Om jag gör, sa rektorn, jag kommer ihåg dig redan från den gången din mor blev relegerad för din skull!

Botemedel?

Villmar gick till en läkare och sa:
- Min mage är i olag. Det

verkar som om jag hade fjärlar i den.

- Då ska du ta det här två gånger om dagen.

- Vad är det?

- Insektsmedel.

Oj då!

Det var matematiklektion i skolan och läraren frågade:

- Nå, Tomas, om din pappa tjänar 7 000 kronor i månaden och ger hälften till din mamma, vad får din mamma då?

- Hon får hjärtslag.

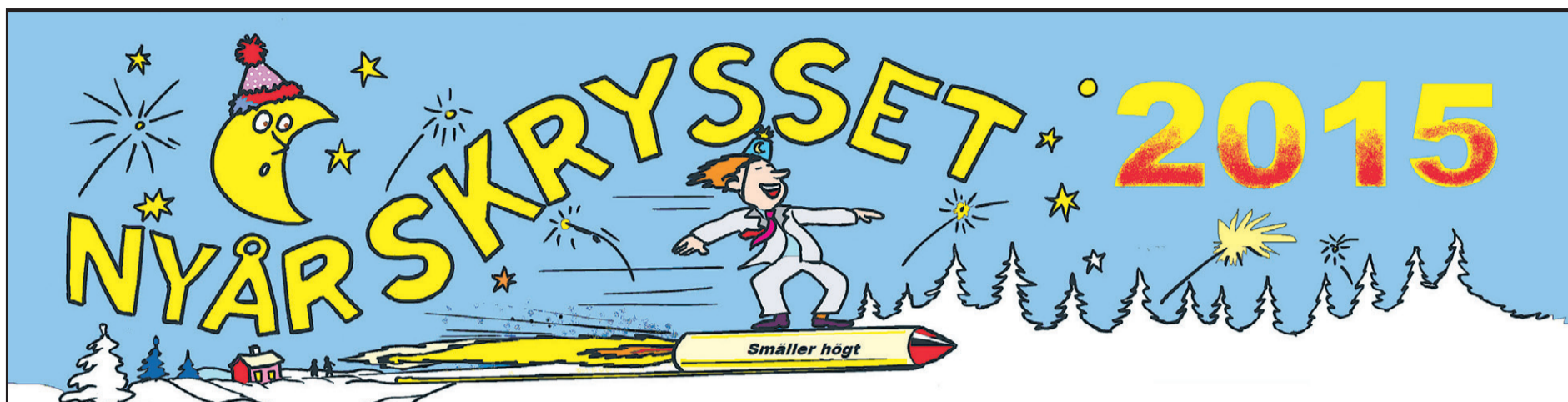
Så är det

Två barn står och tittar upp mot himlen där ett flygplan "ritar" ett långt streck.

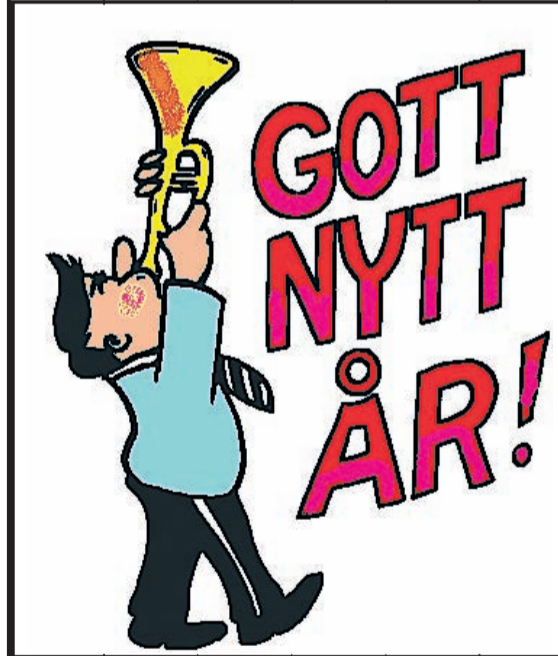
- Har du sett? Vad är det där för ett långt streck på himlen?

- Ja, det är väl ett väderstreck...

Stora krysset 1

	KVÄLLS- MÅL	FLÖRT	ECKLESI- ASTIK- MINI- STER 1967	BETALADE ACCIS ÄR EKOLOGISK POTATIS	LYXIG KÄRRA	ÖDE BOULE- VARD	TON 1	EGEN RÖST- LÄGE	GER- RING- HALS 1-4	BOR I EU-LAND SOM UTROPATS STJÄLVSTÄNDIGT BÅDE 1918 o 1991	
BÖSSA			KNÄCKT TVÄTT- MEDEL	ÄLVA					C-ER- LANDS- SON	OBE- GAG- NADE	
				REKLAM		SÄD		ROCKA			
SPELA- DE ARM- STRONG					SLAG SVOR- DOM		DANS- ANDE ASTAIRE	ORÖR- LIG		ÖVER HUVUD TAGET	
				EN KEN- NEDY SAMLAR		IN- STÄNGT	VISKAN	SÖDER- MAN- LANDS- LÄN	UT- STÖTT VAR- ELSE	SNO VÄNDE PÅ KLACKEN	
SKRAPAS I HOPP OM VINST	NICKEL		TYCKA TILL	KAN STÅ FÖR 1000 IBLAND	DEJA NYLLE						
						HAL- LAND	BE- SITTER	ORKIDÉ	BOM- ULLS- TYG		
BRIST PÅ		KVALS- TER	BEKANT VISAR PÅ SPÅRET					AKTÖR- EN GRY- BES INI- TIALER	GÅNG- ART	TENN FÖR KEMIST	= HALV DIA- METER
TORR- STEKER					INTE ALTRUISTISK SOMMAR- HAGAR	MARIAS MODER		PREP.			@
JOUR- NALIST- PÅ- DRAG				ÄDEL- STENAR				TRÄD TESTA- MENTE		TRYCKA TILL	
					RADON	FÄGEL	NAT- RIUM	GÖR ELEVEN STOLT	FÄR MAN TA IBLAND	VÄCKEL- SEAN- HÄNG- ÄRNÄ	GÅR UPP I VÅR INTAGA
					ÄR KAS- TRUP FÖR FLYGET		LIGGER VITT- ANGI I	ACKORD	VÄTT- ERN- STAD	BLÖTA NER PLÖTS- LIG	VERA LYNN
					AGN	LER- GÖKA- STADEN					HADE CYKLOP- EN ETT
					VALUTA SOM ER SÄTTE MARKEN			PJÄXA		FLICKAN	
					BLÖTER REVEN	TRAPPA		KJERR- MAN		GUSTAV DALÉNS VERK	
							FÖRE HAVRE	LÖSER JOBB- TVISTER			
											Burmans förlag www.krysspiraten.se 2022-72

När du löst (hela) Stora krysset klipper du ut det och skickar det i ett brev till oss på nedanstående adress. Brevet behöver vara oss tillhanda senast den 12/1. Adressera till "Stora krysset 1", Kvällsstunden, Box 1080, 721 27 Västerås. Vill du skicka in lösningar till flera av veckans tävlingar samtidigt skriver du istället "Tävlingsbrev 1" på kuvertet med tävlingssvaren. Då är du med i alla dragningarna.

1:a pris: tre trisslotter. 2:a - 6:e pris: två trisslotter.

Namn:

Adress:

Postadress:

Nian

Här gäller det att hitta så många ord som möjligt. Bilda ord med **minst** fyra bokstäver. Du får bara använda bokstäverna en gång per ord och centrumbokstaven måste ingå. Ord med accent mm, såsom à-pris och kafé räknas, men inte delar av ord. Det finns **minst** ett ord som innehåller alla nio bokstäverna. Vill du tävla med poäng? Om du lyckas hitta ordet/orden med alla nio bokstäverna får du 20 poäng. Alla övriga ord ger en poäng per bokstav. Vår lösning innehåller bara ord med fetstil ur Svenska Akademiens ordlista XIII (SAOL).

N	I	A
G	H	R
E	L	T

Lösning på sidan 26

Pojken och källan

NOVELL AV KAUKO ANTBACKE • ILLUSTRATION: ÅKE BACKMAN

Pauls barndom var lycklig, lyckligare än han förstod. Han hade ett hem, varken rikt eller fattigt, men där fanns en familj och vänner, mat på bordet och den välkända naturen med stora träd där han brukade klättra. Paul följde ofta med sin farfar till källan vid skogsbrynet varifrån de hämtade friskt, rent vatten. Källan reflekterade skuggor av björk och gran. Han såg sin spegelbild på källans yta och drack av vattnet ur en skopa som hängde intill. "Livets vatten", som farfar brukade säga.

Spegelbilderna var ren och klar och visade ett ungt, lyckligt pojksansikte. Farfar gav en känsla av trygghet och så berättade han spännande historier från ett händelserikt liv där de satt vid källan. Han hade varit sjöman mesta delen av sitt liv. Han hade otaliga gånger sett på en stjärnspäckad himmel då han hade vakten på nattimmarna. Under dessa timmar av ensamhet, berättade han, hade känslan av något större – större än hela skapelsen känts närvarande. Märkligt var ändå, att under de nätterna kände han sig inte ensam.

I likhet med andra sjömän var farfar en tänkare.

En gång, då vid källan, talade farfar på sitt klara filosofiska sätt om en människas längtan efter ett bättre, bekymmerslöst liv utan det förflutnas börda eller framtidens oro. "Det liv som ett barn lever", sade han. "När människan blir vuxen börjar ett oavbrutet sökande, längtan till något som en gång i urminnes tid förlorades. Känslan om det driver sökandet av ett hem utan bekymmer, ett paradiset, Kanaans land. Ett himmelskt Sion och Eden vaktad av keruber med flammande svärd så att ingen kan smita in utan giltigt pass."

Sedan fortsatte farfar som hade tid för sonsonen: "Människan är aldrig lycklig eller nöjd med sitt liv därför att hon försöker finna nya och egna vägar till lycka. Hon gör sina egna val i livet. Lyssnar inte på de äldre. Vid vägskalet väljer hon den bredare, synbart bekvämare vägen som försvinner utom synhåll i kurvorna, ut i det okända."

Paul förstod vad farfar menade. Han hade märkt detta missnöje och längtan i byn. Många bybor flyttade i hopp om ett bättre liv någon annanstans.

"Jag tror", fortsatte farfar, "att i vårt innersta, själen, eller vad du vill, finns ett minne av att livet en gång varit bekymmerslöst och fullkomligt. Nu försöker människorna finna genvägar tillbaka till Eden och fullkomligheten. De försöker komma förbi vakterna med de flammande svärderna utan fullmakt från Den som en gång skapade detta land av harmoni och lycka. De första människorna för-

stod inte hur bra de hade det och samma oförstånd gäller än idag.

Människan försöker dominera andra, förslava, hata, tortera och stjäla andras egendom. Hon tänker ut politiska system för en jämlik idealstat utan att lyckas eftersom hon är dominerad av sin egoism och oginhet. Ja, en evig lönlös Sisyfoskamp som leder till ständiga konflikter och krig mellan människor och länder."

"Vem var Sisyfos", frågade Paul.

"Det var en man från dödsriket som rullade en stor sten uppför ett berg, men stenen rullade alltid tillbaka ner i dalen. Om han lyckades skulle han bli fri. Sisyfos började alltid om igen utan att någonsin lyckas. Sisyfos var stressad och frustrerad av sina ständigt upprepade misslyckanden. Du ska se Paul", fortsatte farfar, "att människor kommer att bli mera stressade än nu. Här i vår lugna by lever vi ett bra liv."

"Varför var han så envis?"

"Jag tror, att detta var den enda vägen för honom. Han var stolt. Han ville lösa alla sina problem själv fast han aldrig lyckades."

"Vad menas med oginhet", frågade den vetgirige Paul.

"Det är avund, grunden för all osämja. Människan vill inte att andra är lyckligare eller rikare än hon själv."

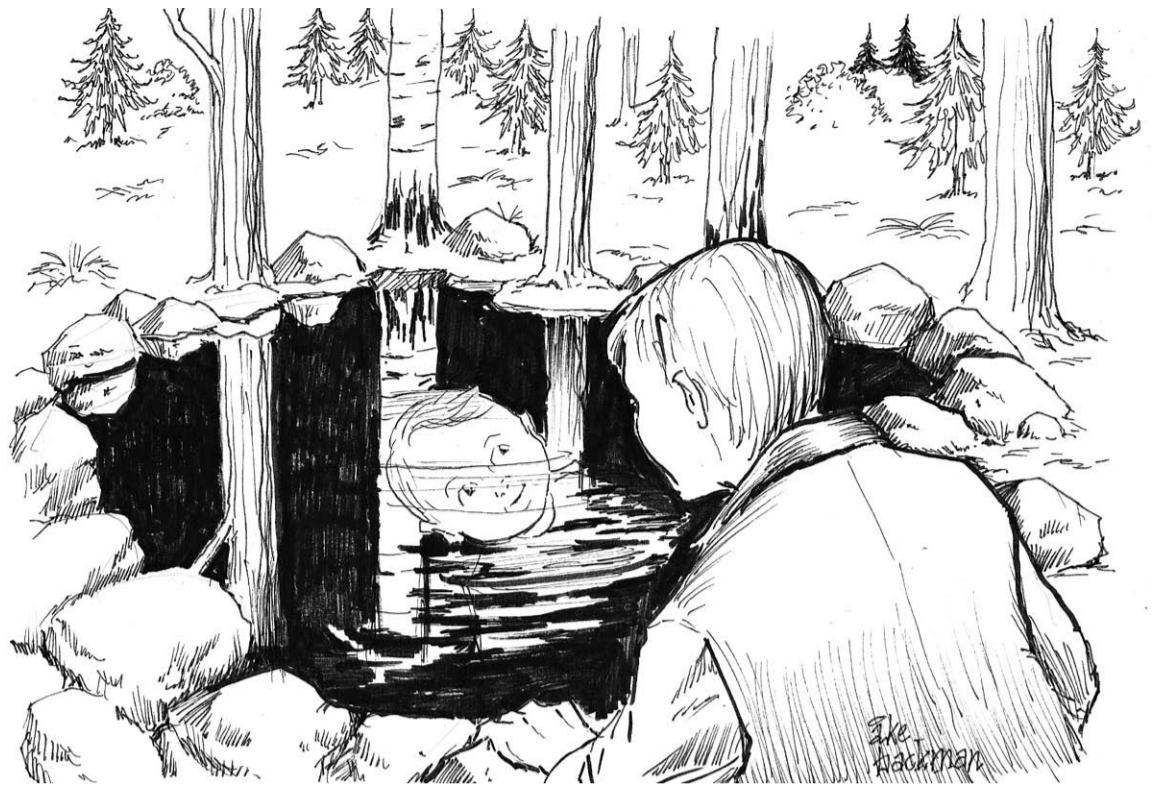
Sommaren blev höst, men källan var lika ren som förr.

Paul växte upp och gjorde sitt första val då han lämnade barn-doms hemmet. Han ville känna sig fri och självständig som andra. Mot sin mamma var han avböjande och kall. Ja, elak ibland. Han förstod inte riktigt vad orsaken var, men inombords misstänkte han att orsaken var hans stolthet vilket plågade hans självkänsla. Ju elakare han betedde sig mot mamman ju mera älskade mamman sonen.

Han respekterade sin far som aldrig blev en så nära vän och förtroende som farfar men kände på sig att han var älskad av honom och blev bekräftad också. Paul fick alltid en uppskattande kommentar då han hade varit flitig. Till faderns egenskaper hörde den sällsynta förmågan att kunna sätta sig själv in i andras situation, vilket gjorde, att han aldrig fördömde någon. Där andra bedömde bybornas uppförande i svart eller vitt värderade han människorna i gråa toner. Han kunde se egna brister och andras svagheter och tillkortakommanden utan fördömlighet. Han slöt aldrig sin hand för dem som behövde hjälp.

Farfars berättelser lockade Paul till sjömanslivet. Hemma var stämningen sorgsen den dagen Paul sade adjö och gav sig ut i världen. Han hade utrustats med en ryggsäck och extra färdkost.

År lades till år. En enda gång

skrev Paul hem till sina oroliga föräldrar och sin farfar. Nu var han märkt av sina val, misstag. Därför att han var generös och välvillig – ett arv från fadern – fick han många vänner vilka lurade honom att använda alkohol i allt större mängder. Det blev vägen till förbannelse i livet. Början till enorm misär.

På båten där han jobbade gjorde han som förr farfar och blickade upp mot stjärnhimlen under nattvakten och undrade om det fanns något där ute i oändligheten. Det fanns en troende kollega på samma båt som också brukade se upp mot himlen under de ensamma timmarna.

Kaptenen ville göra narr av kamraten och frågade en dag manskaptet att se på himlen och om de såg någon Gud däruppe?

"Nej", svarade alla.

"Det beror på att det finns ingen Gud", sade kaptenen.

Den troende kamraten returnerade och frågade de andra om de kunde se kaptenen där borta?

"Ja", svarade de.

Sedan frågade han om de kunde se kaptensens förstånd?

Alla svarade givetvis nekande.

"Det beror på att han inte har något förstånd", kommenterade Pauls kompis.

En dag i en utländsk hamn när Paul led av svår baksmälla efter en våt kväll föll han ner i havet från hamnpiren. De tunga arbets-skorna drog ner honom i djupet och lungorna började fyllas med vatten.

"Är det så här mitt liv slutar, tänkte han. "Hur blir det med mamma och pappa därhemma när de får bud om min död?"

De var de första tankarna medan han sjönk allt djupare ner mot botten av hamnbassängen. Plötsligt började han se snabba färgbilder av sitt tidigare liv.

Mycket av det han hade glömt visades på några sekunder. Många val han hade gjort. Sedan hördes en mild, sorgsen röst. Det var ingen domarröst som utlyste straff. "Det här ser inte bra ut Paul. Men det är inte din tid ännu." Paul förstod, att rösten kom från Jesus själv som var början på all sann kärlek och nåd.

Paul fick nya krafter från någonstans så han började kämpa.

Först fick han av sig de tunga skorna och lyckades med sina sista krafter komma upp till ytan.

På piren väntade en supbroder från festen med en båtshake och drog upp Paul på torra land.

Paul som nu var fast i spriten fortsatte ändå sitt destruktiva liv. Han mönstrade på en annan båt i Sydamerika som skulle vidare till Hamburg. Då han hade permission mötte han ett gäng som rånade honom på allt han hade och misshandlade honom. Båten väntade inte utan seglade iväg.

Han hade blivit rånad på allt, skorna, plånboken, pengarna, hatten, skjortan och klockan han fått som present då han fyllde femton år. Han såg det hopplösa läget men visste inte vad han skulle göra härnäst.

Som i en dimma började han Svandra ut på landsbygden i hopp att få jobb på någon gård.

En byggnad syntes i fjärran och han kom fram till grisfarm. Bonden förstod inte vad Paul bad om. Bonden var ingen människovän och såg nu en möjlighet att utnyttja denna arbetskraft på billigast möjliga sätt. Kvällen var kylig. Paul anvisades nattlogi i värmen från grisarna. Han fick en filt och en säng bars in i stian där han skulle ligga. Maten blev majsgröt serverad på en plåttallrik. I fortsättningen var det majsgröt varje dag.

Pauls liv var bankrutt och för första gången hägrade självmord som en genväg att lösa alla problem – men återigen gick tanken till hemmet och föräldrarna.

En natt efter en lång arbetsdag där bland grisarna såg Paul en dröm.

Han såg sin sedan många år döda farfar som hade längtat efter sonsonen varje dag efter avskedet. Farfar stod där och såg på Paul med tårfyllda ögon, såg på Pauls förnedring i svinkätten.

Plötsligt frågade farfar: "Vet du vem som är din största fiende, ovän, dåliga rådgivare?"

Paul skakade på huvudet.

"Kom med mig så skall jag visa honom", sa farfar.

De gick till en källa. Det var samma källa i skogsbrynet han mindes från barndomen. Men nu såg Paul att vattnet i källan var smutsigt och stinkande.

"Se ner i den", uppmanade far-

far. Drömmen var så verklig att Paul sträckte sig ut över sängkanten. I det smutsiga vattnet speglades hans egen bild. Han blev chockad. Han såg ett ansikte av en torterad man, sorgsen och bitter.

"Nu vet du vem som är din största fiende", sa farfar.

Farfars ögon var sorgsna och fulla av medlidande då han frågade sonsonen om han visste hur de mittersta verserna i Heliga Skriften lyder?

Paul skakade på huvudet en andra gång.

Han vaknade och såg sig om i stian men farfar var försvunnen.

Senare på dagen besökte han Sbyprästen för att få svar på farfars fråga. Prästen slog upp sin Bibel och läste högt: "Bättre att ta sin tillflykt till Herren än att förlita sig på människor. Bättre att ta sin tillflykt till Herren än att förlita sig på furstar."

Till Pauls förvåning fortsatte prästen på sin dåliga engelska, att han måste läsa ett annat ställe också. Han tillade att "detta ställe kanske talar till dig just nu."

Prästen gav Bibeln till Paul så han kunde läsa själv. Han läste: "Herren är Israels hopp; alla som överger dig kommer på skam. Ja, de som överger mig liknar en skrift i sanden; ty de har övergivit Herren, källan med det friska vattnet."

Texten slog ner på Pauls likt en blix. Vid barndomens källa hade ju farfar kallat källan för livets vatten!

Nu gjorde han ett val till. Han beslöt sig för att återvända hem efter alla dessa år av misslyckanden. Han brydde sig inte om annat nu än att återse sina föräldrar – om de ännu levde. Han mindes sin mors kärleksfulla ögon då hon såg på honom. Så mycket sorg jag orsakat dem, tänkte han.

Efter en lång resa kom han tillbaka till barndoms hemmet.

Trots sin fars kärva framtoning märkte Paul att pappan var tårögd. Mamman grät öppet av glädje att se sonen.

Han längtade efter farfar. Mindes stunderna vid källan. Så han gick till källan igen. Allt var som förr, men träden hade blivit stora. Han såg sin spegelbild på ytan. Ett ansikte som blivit äldre men var fullt av glädje. ■

Från brostötta till bostadsområde

Sveriges mest trafikintensiva vägsträckning går – inte oväntat, genom Stockholm. Dagligen susar tiotusentals fordon via Essingeleden på sin väg genom huvudstaden. En del av leden vilar på de två Essingeöarna. Inte minst den mindre av öarna har en intressant historia.

Den mest kända delen av Essingeleden är den bit som går över den 20 meter höga Fredhällsbron. Den är 270 meter lång och leder i norr direkt in i vägtunnlarna i berget under stadsdelen Fredhäll.

Från bron har trafikanterna för ett ögonblick en svindlande vacker vy över Mariebergssundet och delar av Stockholms västra innerstad. Bron står stadig på gigantiska betongpelare i sundet, men vad man kanske inte tänker på är att flera av pelarna vilar på fast mark. De står nämligen på ett par öar – Essingeöarna.

En ö för lek och spel

Lilla Essingen, eller som den från början hette – Hessingen, var ett omtyckt utflyktsmål för stadens ungdom på 1600-talet. De rodde dit ut från Stadsholmen, för att använda den lummiga ön som rekreationsplats.

1786 fick vinskänken J G Bleumorier på källaren Pelikanten vid Brunnsbacken för sig att han skulle skänka ett fästningstorn som han låtit uppföra på ön till Coldinuorden.

Ordensällskapet var gammalt redan på den tiden. Det härstammade från Henriks Sjöfaren och medeltiden. Den geografiska hemvisten är trakterna runt Medelhavet varifrån den sedan spred sig i Europa för att 1765 introduceras i Sverige av friherre Carl Björnberg.

Ordens egentliga verksamhet och syfte är hemlig, men den har anknytning till hav och sjöfart. Många av medlemmarna har marin anknytning och man kan främst vid kusten se de kors de låtit uppföra.

Lilla Carthago

Fästningen på Lilla Essingen döptes till Nya Carthago, men kallades även Karl XIII:s torn. Det användes som försvars- och befästningsverk vid sällskapets krigslekar. De kom då seglandes och anföll tornet som gjorde allt för att försvara sig.

Detta pågick i tio år, sedan tröttnade man och lämnade över fästningen till ägaren av Ulvsunda gård som även ägde Lilla Essingen. Han lovade fortsätta sällskapets tradition att skjuta salut för de fartyg som passerade ön.

Tornet stod kvar till så sent som 1932, då det sorgligt nog revs och Lilla Essingen därmed blev av med en bit av sin historia.

Två andra betydelsefulla historiska anläggningar på Lilla

De dubbla brospannen från Lilla Essingen kastar sig in i Fredhällstunneln. Här brusar dygnet runt en aldrig sinande ström av fordon.

Essingen som satt prägel på ön men numer har försvunnit, är de båda företagen Primus och Electrolux.

De skapade inte bara goda arbetstillfällen på Lilla Essingen, utan bidrog i stor utsträckning till att bostadsbyggandet sköt fart och befolkningen ökade.

Primus

Den lyckosamma sagan om Primus går tillbaka till 1800-talets uppfinnarepok då nya spännande innovationer såg dagens ljus. Företagets historia tog sin början då filaren på AB Separator, Frans W. Lindqvist, började experimentera fram en ny typ av fotogenkök. Det fanns redan sådana på marknaden, men de var inte effektiva nog. Lindqvist lyckades så bra med sin konstruktion att han år 1891 lämnade in en patentansökan. Han trodde dessutom så starkt på uppfinningen att han tillsammans med en kompanjon startade en enkel tillverkning.

De första Primusköken tillverkades i en liten tvårumslägenhet på Agnegatan i Stockholm. Försäljningen sköttes på kvällarna genom dörrknackning.

Affärerna gick bra och redan efter ett år började man exportera Primusköken till andra länder. I takt med att företaget växte ökade även behovet av större och bättre lokaler. Det bästa var att bygga en fabrik och på Lilla Essingen fanns ledig mark.

Den nya, moderna fabriken stod klar 1907. Under de närmaste 50 åren tillverkades mängder med Primuskök. Primus blev synonymt med fotogenkök över hela världen.

Men till sist blev köken omoderna. Tillverkningen hade då övergått till företaget Bahco och fabriken på Lilla Essingen utvecklades successivt och tillverkningen överfördes till Flen och Enköping. 1956 stod fabriken på ön tom. På 1960-talet

revs den för att ge plats åt den nya Essingeleden.

Electrolux

Öns andra stora fabriksanläggning var Electrolux. Dess tillkomst och historia liknar Primus; även i detta fall var det en uppfinning baserad på fotogen som skapade grunden för företaget.

I slutet av 1800-talet experimenterade verkmästare, eller som han själv kallade sig, mekanikern Henrik Rustiger fram en ny sorts fotogenlampa för utomhusbruk. Det var en vidareutveckling av en tidigare modell som drevs genom ett övertryck. Detta skapades med hjälp av kolsyra. Rustigers lampa behövde ingen kolsyra. Den skapade ett övertryck automatiskt och de kallades därför för autoluxlampor.

På samma sätt som när det gällde primusköket, var detta en uppfinning som passade mycket väl in i industrialismens tidevarv. Det fanns ett behov av belysningsarmatur, även utomhus. Den nya autoluxlampan sattes på prov upp på några platser och man såg omedelbart skillnaden. De lyste så klart och starkt att, som det stod i en tidning; de gamla lamporna såg ut att skämmas med sitt bleka ljus.

1901 bildades bolaget AB Lux av filosofie doktor Sven Carlsson som var stormförtjust över den nya utomhuslampan. Han ansåg den vara överlägsen och såg en marknad för den.

Först skedde tillverkningen i en mindre verkstad på Kungsholmen, men i takt med att efterfrågan på god utomhusbelysning på gator, torg, järnvägsstationer och andra allmänna platser ökade, sökte man lämplig mark att uppföra en egen byggnad på.

Valet föll på Lilla Essingen. I slutet av sommaren 1908 drogs produktionen igång i den nyuppförda fabriken.

Dessvärre var uppfinnaren

Carlsson ute i senaste laget. Elektriciteten visade sig vara på frammarsch. Autoluxlampan fick snart se sig utklassad av betydligt bättre och billigare lampor och AB Lux tvingades lägga om sin tillverkning och hitta alternativa produkter.

Kvar till 1999

Valet föll efter en tids letande på dammsugare. Eftersom man saknade kompetens inom detta nya område, valde man 1919 att gå samman med företaget Elektromekaniska AB. Det nya företaget fick namnet Electrolux.

Den första dammsugaren från Electrolux lanserades 1921 och presenterades som extra hanterbar och därför lämplig för hushållen. Det var den första dammsugaren med medar som skulle underlätta då man drog den över golvet.

Redan året efter, 1922 tillverkades den första handhållna dammsugaren. Den var avsedd för den tyska marknaden.

Som ett led att utveckla företaget satsade Electrolux även på tillverkning av kylskåp. Fabriken på Lilla Essingen räckte inte till, så tillverkningen av dessa förlades i stället till Motala. Kylskåpen blev snabbt en succé och Electrolux blev en av de främsta tillverkarna i världen. 1938 byggdes fabriken på Lilla Essingen ut med en forskningsavdelning som skulle se till att företaget bibehöll sitt försprång.

Under 1940- och 1950-talen utökades sortimentet med hushållsmaskiner, frysar, disk- och tvättmaskiner. Namnet internationaliserades på så sätt att man bytt ut k i loggan till c – Electrolux.

Trots sina framgångar förblev Electrolux Lilla Essingen trogen under lång tid. Företaget lämnade ön och den gamla fabriken så sent som 1999. Vid det laget hade rörelsen vuxit till en multinationell koncern. Detta tack vare flera lyckade företagsköp då man förvärvade andra kända

bolag, exempelvis Facit och Husqvarna.

När Electrolux flyttade ut från sina lokaler försvann också en bit av Lilla Essingens karaktär. Den epok av uppfinningsanda och industrialism som varit så framgångsrik upphörde för att ge plats åt något nytt.

Själva fabrikskomplexet som vid det laget växt till en imponerande anläggning, revs. Istället byggdes, liksom över hela Lilla Essingen, bostäder. En mindre tegelbyggnad från Electroluxeran bevarades och inrymmer numer en restaurang med namnet Lux.

Stadsöborna

Industrialismen medförde en sällan skådad inflyttning till storstäderna, inte minst till Stockholm. Befolkningsmängden ökade i rasande fart och staden var ständigt i behov av mark till bostäder.

Med tanke på det näst intill perfekta läget, centralt och med vatten runt omkring, är det därför inte underligt om man insåg värdet av ön som potentiellt bostadsområde. Visserligen fanns ju redan en hel del bebyggelse, men de hus som fanns var gamla och relativt små. Det fanns gott om plats för betydligt modernare hus med större ytor och ordentlig sjöutsikt.

Under perioden 2000 till 2009 byggdes flera bostadshus på den plats där Electrolux låg. Området döptes till Essinge Udde och 1 000 lägenheter uppfördes. 2012 byggdes ytterligare 400 på den plats där Primus fabrik en gång låg.

De båda områdena sammanlänkades med en bred strandpromenad. Det går bra att ta sig runt hela ön längs vattnet. Hela sträckan runt ön är ungefär 2,3 kilometer.

Det som från början var en tämligen isolerad ö, har i dag blivit en stadsdel i Stockholms stad. Kommunikationen har bytts från båt och den handdragna linfärjan från Kungsholmen till broar. Den första byggdes redan 1907 och den ersattes i sin tur av en stålbro 1936.

Det finns fortfarande något av småstadskänsla över ön, trots den hårda exploateringen. Än så länge kan man hitta lummiga områden och den ständiga utsikten över vatten gör att det aldrig känns trångt eller instängt. Spännvidden mellan det gamla och nya är påtaglig. De lite äldre husens fasader bildar en vy, medan de moderna, sjö nära glasfasaderna står för en annan.

Det är därför inte konstigt att Lilla Essingen är ett populärt bostadsområde, så nära men ändå avskilt från storstaden. I dag finns nästan 5 000 bofasta på Lilla Essingen – inte illa för en ö som bara var tänkt som brostötta.

Rolf Larsson Henriksen

Ifrågasatt diplomat som

Gustaf Harald Edelstam (1913–1989) var svensk diplomat och ambassadör som blev världskänd för sina humanitära insatser i samband med militärkuppen i Chile i september 1973.

Under hela sin diplomatiska karriär kämpade han för de mänskliga rättigheterna och det gillades naturligtvis inte av de styrande i de diktaturer där Edelstam verkade, men även svenska regeringar hade svårt med hans okonventionella arbetsmetoder som diplomat och han var ofta i konflikt med chefer på utrikesdepartementet. Redan under andra världskriget visade han mod och civilkurage då han räddade norska motståndsmän och judar i det tyskockuperade Norge. Det var då som motståndsrörelsen, Hjemmefronten, gav honom smeknamnet "Svarta Nejlikan" syftande på "Röda Nejlikan" som räddade människor under Franska revolutionen, på grund av hans modiga insatser.

Han befann sig i händelsernas centrum i andra världskrigets Berlin, i det naziokuperade Norge, i stalinismens Polen, i folk mordets Indonesien, i döds-skvadronernas Guatemala och i militärjuntans Chile. Edelstam utvisades från Chile i december 1973 och återvände till Utrikesdepartementet där han jobbade åt utrikesministern.

År 1974 fick han åter en ambassadörstjänst i Algeriet där han tjänstgjorde de sista fem åren till sin pensionering. Harald Edelstams agerande som diplomat, speciellt i Chile, är än i dag kontroversiellt bland annat på grund av att han tog beslut utan sanktionering av chefer på UD. Han var i första hand medmänniska som följde sitt samvete och i andra hand diplomat vilket kom att skapa problem för honom i hans yrkesutövning. Såg han människor i nöd ville han hjälpa dem. Harald Edelstam var ingen vänsterman, som många fått för sig efter hans tid i Chile, utan mera konservativ enligt sina söner.

Från överklassliv till fascismen och nazismen

Harald växte upp i en överklassmiljö som son till Fabian Edelstam som var kammarherre vid slottet. Hans engelska mamma Hilma Dickinson tog honom ofta till England och gav honom en engelsk gentlemanuppföstran.

Pappan tyckte att Harald efter sina studier skulle bli kammarherre vid hovet men som sin äldre bror Axel Edelstam, som gjorde karriär vid UD, ville Harald slå sig fram på egen hand. Harald var ingen stor begåvning när det gällde studier men han var ambitiös och blev kursetta på militärhögskolan Karlsberg och fortsatte några år som officer på Svea livgarde. Efter det tog han en juristexamen med inriktning mot internationell rätt och blev efter studierna sedan omedelbart rekryterad till Utrikesdepartementet för placering som attaché i Rom i november 1939.

Harald som nyligen gift sig med Louise von Rosen, en flicka ur överklassumgänget i Stockholm, placerades i Rom för att hjälpa till med förhandlingarna med Italien om köp av vapen som både Tyskland och Storbritannien vägrade sälja till Sverige. Tiden i Rom blev dock kortvarig för Harald som drabbades av gulsot och han åkte hem i juli 1940.

Efter att ha jobbat på UD i Stockholm ett tag skickas Edelstam till Berlin i november 1941. Först flyttade Harald ner till Berlin och efter några månader kom hustrun efter med sonen Carl som hade fötts i augusti. Edelstam kom snart i kontakt med den svenska Victoriaförsamlingen i Berlin som leddes av legationspastorn Birger Forell som förgäves försökte göra Sveriges regering och omvärlden uppmärksammad på folk mordet som börjat i Tyskland. Han försökte hjälpa människor som förföljdes av nazistregimen vilket fick till följd att han utvisades. Harald försökte nu påverka ambassaden att hjälpa judar genom att föreslå att den svenska legationen skulle ordna med speciella hus för judar och andra förföljda människor på samma sätt som Raoul Wallenberg kom att göra i Budapest några år senare. Harald blev upprörd över att Sverige inte gjorde någonting för att hjälpa

dem som vände sig till den svenska Berlinlegationen och protesterade. Detta och Haralds umgänge med oppositionella kretsar i Berlin gjorde honom till en säkerhetsrisk som ledde fram till att han fick ny stationering i Oslo. Det sades vara en del i utbildningen inom UD men kan ses som bestraffning från UD för olydnad, men Norge-vistelsen kom att få stor betydelse för den norska motståndsrörelsen och Haralds fortsatta liv med att hjälpa utsatta och förtryckta.

Svarta Nejlkans gärningar i Norge

Harald Edelstam kom till det svenska generalkonsulatet i Oslo den 16 november 1942 och avslutade sin tjänstgöring den 28 oktober 1944 då Edelstam med familj, nu utökad med det andra barnet Hans, tvingades lämna Oslo i all hast några timmar innan Gestapo kom på besök i deras hem. Detta skedde efter att Hjemmefrontens högsta ledning hade arresterats.

Gestapo kände nu till Haralds verksamhet och hans diplomatiska immunitet skulle inte längre skydda honom. Även den norska Quislingregeringen hade aningar om Haralds illegala verksamhet och därför såg säkerhetstjänsten till att när Edelstams anställde en ny barnflicka så var hon en spion som snart kunde meddela Quislingregeringen att han brukade gömma människor i källaren som han senare körde iväg i sin bil.

Under de kommande veckorna efter flykten arresterades flera vänner till Harald och Louise. När Harald Edelstam återvände till Utrikesdepartementet i Stockholm fick han inte en hjältes mottagande som man skulle väntat sig. Istället väntade ett jobb i ensamhet där han fick den otacksamma uppgiften att sitta och granska sina kollegors rese- och läkarräkningar. Få personer på UD visste vad Harald Edelstam hade utfört i Norge och de som kände till något höll det hemligt för kriget pågick ännu och det var ett känsligt diplomatiskt läge för Sverige.

I dag är det svårt att få något grepp om vad Harald Edelstam egentligen utförde i Norge. Material från uppgörelsen med nazister, quislingar och angivare är fortfarande hemligstämplat i Norge. Den norska motståndsrörelsen, som oftast jobbade i fristående grupper utan kännedom om varandra, hade naturligtvis ytterst liten dokumentation och de flesta verkade under täcknamn. En del saker utfördes med UD:s godkännande, som att Hjemmefronten fick använda svensk kurirpost, men det mesta som Harald gjorde var på eget initiativ i samarbete med olika personer inom motståndsrörelsen. Själv var Harald mycket förtegen om denna tid och han var inte intresserad av att berätta om sina upplevelser.

På Publicistklubbens årsmöte 1974 sade han dock följande: "Jag fick kontakt med Hjemmefronten och samarbetade ihop med den – samvetet bjöd mig att göra så trots att jag kom i konflikt med min chef. Gestapo kom mig dock på spåren. Efter flera attentatsförsök, som misslyckades, vände sig norska exilregeringen till UD och ordnade så att jag blev hemkallad hösten 1944."

Räddade hundratals norrmän

Efter kriget har det framkommit genom olika motståndsmän som framträtt och berättat att Harald Edelstam, med risk för sitt eget liv, räddade hundratals norrmän ur de norska koncentrationslägren, att han gömde judar och eftersökta motståndsmän i sitt hem som han sedan såg till att de kom över gränsen till Sverige. Han skrev och arbetade för den illegala pressen, förde pengar och handlingar mellan Sverige och Norge, hade kontakter med tyska officerare som han fick hemlig information ifrån som han lämnade vidare till Hjemmefronten och mycket mer. De norska lovorden över "Svarta Nejlikan" var många efter kriget och han utnämndes av Kung Haakon till S:t Olovsridare av I klass i november 1945.

Framstående norrmän vände sig till svenska UD efter kriget och bad om att Harald Edelstam skulle få återkomma till Norge och få någon högre befattning

Harald Edelstam, diplomaten som satte de mänskliga rätti-

på ambassaden vilket inte skedde. Trots att han hade hjältestatus i Norge fick hans gärningar liten uppmärksamhet i Sverige.

När Östen Undén tillträdde som utrikesminister 1945 blev Edelstam hans sekreterare under flera år. Mellan åren 1948 och 1965 gjorde han karriär inom UD, arbetade på handels- och politiska avdelningen i Stockholm och verkade som diplomat i Nederländerna, Polen, Österrike och Turkiet.

Efter detta kom en spännande tid som svenskt sändebud i oroliga Indonesien åren 1966–68. Harald hamnade mitt uppe i ett folk mord där militären inlett en förföljelse av kommunister. Trots fara för eget liv åkte Edelstam omkring i landet för att se ohyggligheterna med egna ögon och rapporterade till omvärlden om förföljelser av bland annat den kinesiska minoriteten bland befolkningen.

Ytterligare en dramatisk tid följde sedan i de Centralamerikanska länderna Guatemala, Nicaragua, Costa Rica, El Salvador och Honduras åren 1969–72 där Edelstam i första hand arbetade med bistandsfrågor och mesta tiden befann sig i Guatemala. Det var en turbulent tid i dessa länders historia med politiska mord, högerextrema döds-skvadroner och kommunistiska gerillarörelser med svaga regeringar ofta beroende av eller styrda av militären.

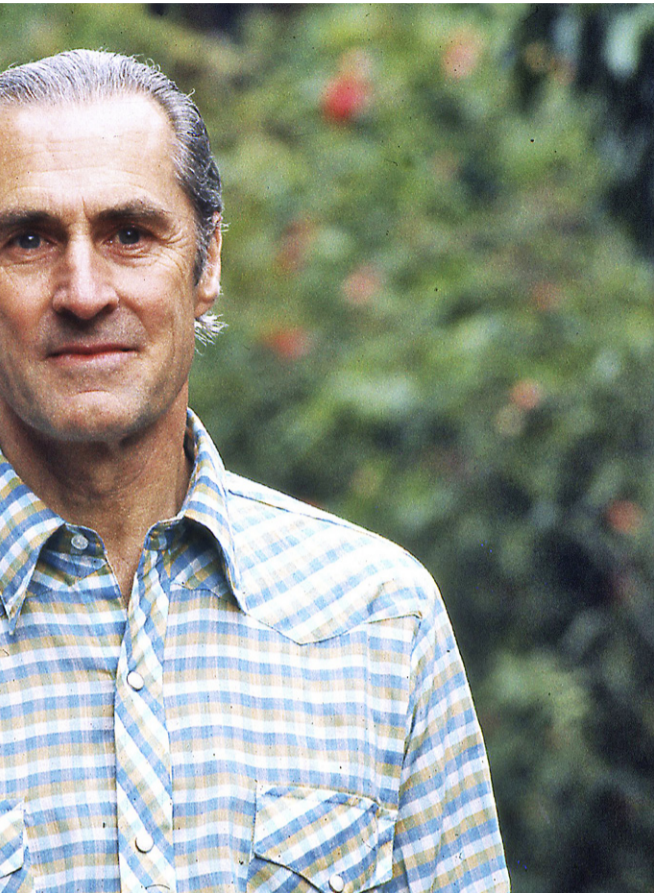
Harald levde farligt många gånger, på morgonen den 21 april 1970 blev han beskjuten utan att skadas när han körde ut på gatan från sitt residens för att åka till konsulatet. Vakter vid Venezuelas närliggande residens öppnade eld mot de gerillamän som utförde attacken och dödade två av gärningsmännen under det att den tredje lyckades fly med bil.

Hösten 1972 erbjöd statsminister Olof Palme honom att bli ny ambassadör i Chile. Harald tackade ja då det skulle vara skönt att komma bort från våldets Guatemala. Ingen visste då vad som skulle hända i Chile som hade fått en socialistisk president, Salvador Allende efter valet hösten 1970. De konservativa partierna i Chile samt USA:s regering ansåg hans socialistiska reformprogram vara ett hot mot utvecklingen och många jämförde honom med Fidel Castro på Kuba. President Allende var även en omdiskuterad politiker i vårt land och han blev både hyllad som kritiserad.

I militärjuntans Chile

Harald Edelstam fick bra kontakt med president Salvador Allende och chocken blev stor när militär-

En räddade tusentals liv

gheterna främst. Foto: Kamerareportage

kuppen genomfördes den 11 september 1973 och Allende sköts till döds i sitt palats. Edelstam tog direkt avstånd från Augusto Pinochet och hans militärjunta som jagade vänsteraktivister och andra oppositionella. Åtskilliga misshandlades och dödades, många fängslades och fördes till fotbollsstadion i huvudstaden Santiago de Chile. Hundratals rädda chilensare samlades utanför Sveriges ambassad och bad om skydd på svenskt område vilket Edelstam beviljade utan att ha fått klartecken från UD och regeringen i Stockholm. Någon tyst diplomati gentemot Pinochet-juntan var det inte fråga om utan Harald agerade och ordnade presskonferenser. Harald kom att hänvisa till sin svenska diplomatstatus i alla lägen och töjde verkligen på de diplomatiska spelreglerna. När Chile bröt de diplomatiska förbindelserna med Kuba, vars personal måste lämna landet inom tolv timmar, ordnade Harald med ett dokument som visade att Sverige var skyddsmakt över den kubanska ambassaden. Efter det att personalen transporterats till flyget kom chilenska soldater för att inta byggnaden. De möttes då av en rakryggad Harald Edelstam som hissade den svenska flaggan och förklarade att byggnaden stod under svenskt beskydd.

Harald hade haft telefonkontakt med statsminister Olof Palme som personligen stödde honom men som inte kunde ge någon order till UD vars tjänstemän var upprörda över Edelstams tilltag. Alla i ledningen på UD ville kalla hem honom, den ende som höll på honom var hans bror Axel som arbetade där. Utrikesdepartementet hade inget val än att i efterhand godkänna Haralds överenskommelse med den kubanske ambassadören. För att inte den chilenska militären skulle storma byggnaden övernattade Harald där trots att kulprutebeskjutning förekom mot byggnaden bland annat en natt rakt in i sovrummet där Harald sov. Hade inte fönstren suttit så högt ovanför sängen skulle kulorna dödat honom.

Edelstam och hans folk skötte nu både om den svenska som den kubanska ambassaden som båda ständigt tog emot nya efterlysta Allende-anhängare.

Harald Edelstam hade också mycket jobb med att kolla upp svenskkolonin på cirka hundra personer, många var unga människor som tillhörde frivilligorganisationer, bland annat arbetade många för UBV (Utbildning för biståndsverksamhet). Då några av dem hade förts till Nationalstadion för förhör åkte Harald dagligen dit för att få militären att frige de svenska medborgarna vilket han lyckades med. Det

märktes när han anlände för han kom i sin stora vita Mercedes med fladdrande svenska flaggor på bilen. Hans uppenbarelse var aristokratisk, en ståtlig elegant klädd man på närmare 190 centimeter med hög och myndig röst imponerade på de småväxta chilenska soldaterna.

Nu gjorde han också besöken för att inspektera och stödja fångar från Chile och andra latinamerikanska länder som behandlades mycket sämre än andra medborgare. Haralds befrielse av femtiofyra gerillamän från Uruguay blev omtalat. Det gick till på så sätt att han vid ett besök några veckor efter kuppen stack in ett paket cigaretter genom ett galler till några fångar. Han fick då tillbaka en liten skrynklig lapp på vilken det stod att de tillhörde Tupamaros-gerillan och skulle avrättas dagen därpå. Som vanligt agerade Harald omedelbart och sökte upp lägerchefen Espinoza som dock var kallad till militärjuntan. Harald tog då kontakt med det högsta befälet, major Lavandero, och under en halvtimme hyllade han dels Lavandero som en hygglig soldat som tvingats till detta, samtidigt som han påtalade för majoren att han skulle ställas inför rätta när militärjuntan föll. Edelstam förmådde majoren att överlämna fångarna till svenska ambassaden och Harald menade att det inte skulle märkas att dessa var borta bland 7 000 fångar. Harald ordnade fram en buss som han fyllde med dessa 54 män och ytterligare sex fångar och körde dem direkt till svenska ambassaden där de fick nya namn och pass för att senare kunna erhålla utresevisum och flyga till Sverige. När Edelstam kom till Nationalstadion nästa dag mötte han en rasande lägerchef som meddelade att han samma morgon låtit avrätta majoren.

Det finns mängder av berättelser om hur Harald Edelstam räddade människor undan polis och militär i Chile trots att han hotades med vapen och till och med kom i handgemäng med dem. Han gjorde modiga räddningsaktioner och gömde flyktingar i sin diplomatbil. Harald utnyttjade att militärjuntan inte ville stöta sig med europeiska länder och med sin pondus och självsäkra uppträdande fick han befäl inom polisen och officerare att tveka att ingripa när han hänvisade till sin diplomatstatus och internationell rätt som Chile undertecknat samt hotade att han skulle rapportera dem till militärregeringen.

Bland många enskilda räddningsaktioner skrevs det mycket om räddningen av Caroline, senare gift Hultberg i Sverige, som var en av ledarna för Allendes kvinnoorganisation. Hon fängslades och hamnade på Nationalstadion där hon utsattes för tortyr och skenavrättningar. Då juntan vill ha henne levande som fortsatt fånge fördes hon till ett sjukhus för tillfällig vård. Harald fick reda på det och åkte dit ensam och visade personalen sitt diplomatpass och sade att Sverige tog över vården av patienten. Innan personalen hann protestera och stoppa honom bar han kvinnan till bilen och körde henne snabbt till ett tillfälligt gömställe hos en vän. Senare på kvällen kom han och lade Caroline i bakluckan för att ta henne till den svenska ambassaden. På vägen dit blev han stoppad i en vägspärr och Caroline har berättat hur militärer kom fram och krävde att få gå igenom bilen. Caroline som darrade av skräck hörde hur Harald steg ur bilen, tog fram och smällde med sitt diplomatpass i handen och sade på perfekt spanska med självsäker röst: "Bilen är svenskt territorium och ni har ingen laglig rätt att undersöka den." Så steg Harald in i bilen igen och körde iväg utan att militären ingrep.

Under drygt två och en halv månad innan sin utvisning lyckades Harald rädda cirka 1 300 människor undan militärjuntans poliser och soldater. Han in kvarterade dessa människor på den svenska och den kubanska ambassaden samt på andra latinamerikanska ambassader. Åtskilliga av dessa flyktingar fick falska identitetshandlingar av Edelstam med namnet Hans Blom. 600 personer fanns på den svenska och kubanska ambassaden och flög i omgångar till Sverige. På grund av sin offentliga kritik och öppet motstånd mot regimen i Chile förklarades Edelstam för

"persona non grata" som diplomat. Den politiske chefen på UD, Wilhelm Wachtmeister skrev år 1996 i sin bok *Som jag såg det*: "Chiles åtgärd att utvisa Edelstam befriade svenska regeringen från nödvändigheten att hemkalla honom. En ohållbar situation hade fått en bekväm lösning där Chile framstod som boven i dramat. Edelstam kunde nu resa land och rike runt och hyllas som en hjälte av sina ungdomliga anhängare".

Måndagen den 10 december kom Harald hem till Sverige i ett plan fyllt med flyktingar, de sista som han utverkat utresetillstånd för. Han hyllades av hundratals jublande chilensare på Arlanda samtidigt som representanter för UD såg på med bistra miner. För dem var han ingen hjälte utan en diplomat som bröt mot de diplomatiska koderna som fanns på den tiden.

Från dyrkad hjälte till ensamhet

Efter utvisningen reste Harald runt om i världen och berättade om sina upplevelser i Chile. Han deltog i konferenser för mänskliga rättigheter och var med och samlade in pengar på välgörenhetsgalor för Chiles flyktingar. Genom sina många kontakter utomlands hjälpte han svenska företag att etablera sig i flera länder. Harald uppmanades att hålla igen med kritik mot både svenska UD:s agerande som USA:s roll i kuppen, men sin vana trogen var Harald öppen hjärtigt även om det kom att få konsekvenser för honom. Han hade redan under sin tid i Guatemala råkat i onåd hos tjänstemän på UD som åter motarbetade honom. På samma sätt som när han kom hem som hjälte från Norge blev han isolerad och utfryst av många kollegor. Harald höll god min bland "mumrikarna" som han kallade de konservativa på UD, vilka var i majoritet. Han hoppades dock på att han skulle få en tjänst som ambassadör i ett europeiskt land som belöning för lång och trogen tjänst. Men när han äntligen utnämndes som ambassadör igen sommaren 1974 blev det i det då ointressanta utvecklingslandet Algeriet. Harald blev besviken och tyckte att både tjänstemän på UD men även politiker i den socialdemokratiska regeringen svek honom.

Men alla hade inte glömt hans insatser i Chile, en grupp danska riksdagsmän föreslog att han skulle erhålla Nobels fredspris, men tyvärr fick förslaget inget svenskt stöd.

Våren 1979 gick Harald i pension och han hoppades på att få något uppdrag för FN. Han ansökte om att bli valobservatör i Namibia men hade ingen på UD som ville vara hans referens och han fick inte jobbet. Det var 1939 som han senast bodde på riktigt i Sverige och nu skulle han med sin tredje hustru försöka leva ett lugnt pensionärliv i en villa på Ekerö och börja umgås med sina tre vuxna söner som tidigare mest sett honom som en frånvarande far.

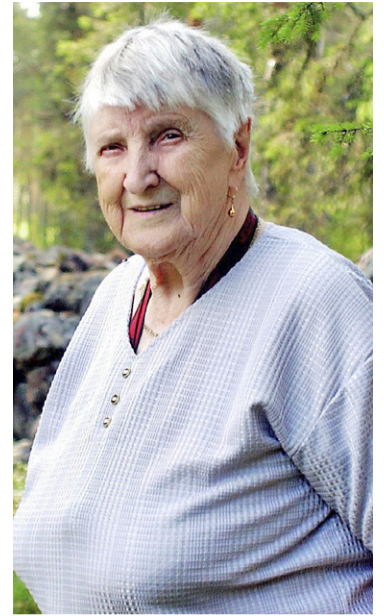
Harald Edelstam föll i glömska för det svenska folket även om han ibland deltog i Chilekommitténs möten och demonstrationer. I slutet av sin levnad drabbades han av svår prostatacancer och vårdades av sin fru Christine i hemmet tills han dog den 16 april 1989. Det kom få minnesord från kollegor inom UD och inte blev det några hedersbetygelser heller efter hans död. Detta trots att han borde ha varit en förebild för utrikesförvaltningen genom sitt mod och civilkurage. Däremot hyllades han på många sätt av chilensarna i Sverige av vilka många hade honom att tacka för sina liv.

Harald Edelstam sade i en intervju 1974: "En diplomat ska inte bara vara en osynlig symbol som minglar med överklassen på cocktailpartyn. En diplomat ska engagera sig i det land han befinner sig i. Och då främst de människor som kämpar för demokrati. Vare sig det handlar om höger- eller vänsterpolitik är det diplomatens skyldighet att fördöma regimer som struntar i mänskliga rättigheter. Kan den enskilde diplomaten själv göra en insats, så är det hans ansvar att göra det. Hellre agera än passivt diskutera."

Sven-Åke Henriksson

Så här såg det ut vid Guerpa torp 1910. Torpets grundare Lars "Änke-Lasse" Larsson står likt en korpral framför ladugården längst till vänster. Närmast honom hustrun Birgitta samt "Änke-Lasses" båda söner Jonas Larsson och Wilhelm Larsson. I gungstolen sitter dottern Astrid (senare gift Renberg). Jonas Larsson (andra person från höger) var pappa till Disa Larssons make Gustav Larsson. Till höger ser vi Disa Larsson.

Disa minns nybyggjarlivet i skogstorpet

Under den första halvan av förra seklet var det ganska gott om bebodda skogstorp i Arvidsjaur kommun. En av dessa sedan länge nedlagda skogstorp, Guerpa, var beläget i Lapplands inland, mellan de båda småbyarna Auktsjaur och Lauker.

Där levde nu 92-åriga Disa Larsson som nybyggarhustru mellan åren 1940 och 1947. En strävsam epok med många vedermödor som fick sitt slut när torpet brann ner till grunden för 67 år sedan.

Ingen elström. Avsaknad av de flesta andra i dag självklara bekvämligheter. Plus drygt en halvmil delvis spångad gångväg till närmaste handelsbod som låg i Auktsjaur. Dessutom en längre gångsträcka till närmaste grannen, Nicke Wallsténs, torp i Idträskkliden.

Detta var de strävsamma förutsättningar som dåvarande nybyggarhustrun Disa Larsson fick stå ut med under de sju år på 1940-talet då hon tillsammans med maken Gustav, fem ganska små barn, åldriga svärföräldrar, samt djur att sköta i form av häst, ko, får och höns levde i det lilla skogstorpet Guerparliden – beläget en knapp mil öster om inlandsbyn Auktsjaur.

– Vi var mycket trångbudda då stugan endast bestod av stor-köket och lillkammaren. Området var också både stenrikt och svårödlad så visst var det strävsamt ibland. Men det fanns ju gott om fisk i alla sjöar och dessutom rikligt med vilt i skogen så vi behövde i alla fall aldrig svälta, minns den nu 92-åriga Disa, när hon på sin ålders höst ser tillbaka på tiden som nybyggarhustru med delvis blandade känslor.

Lite historik ger vid handen att torpet Guerpa (vars namn är samiska och betyder trana) sattes upp på 1870-talet av Lasse Larsson, allmänt "Änke-Lasse" kallad. Ett smeknamn han tros ha fått för att hans mor tidigt blev änka. För själv blev han gift

och även far till sex barn. På torpet fanns förutom odlingsmark också en nästan 50 meter lång ladugård som var sammanbyggd med hölada, vagnslider, vedbod, gödselstad och dass. Lasse Larsson var född i inlandsbyn Vuotner år 1854 och ses som en av traktens första nybyggare. En man som lär ha gjort sig känd som en hårt arbetande man, men också som en beryktad tjuvjägare som var han än gick alltid bar med sig geväret.

Gigantisk stenmur

Vår huvudperson Disa Larsson var under sin tid vid torpet, åren 1940–47, gift med Gustav Larsson som var barnbarn till grundaren "Änke-Lasse". Under Disas tid vid torpet bodde där även hennes svärföräldrar, Jonas och Britta Larsson. Alla i samma tränga boningshus. Något som enligt Disa medförde vissa samarbetsproblem då svärfar Jonas enligt henne var utrustad med ett både hetsigt och lynnigt humör mot sin omgivning.

När undertecknad tillsammans med Disa en varm julidag den gångna sommaren besöker det numera kulturmärkta Guerpa-området väcks förstas många minnen till liv för den för sin ålder mycket pigga 92-åringen. För trots att stället stått öde i snart 70 år finns ändå många tecken på att platsen varit odlad och bebodd.

Mest talande är dock den gigantiska stenmur som står kvar som ett monument. Ett över 200 meter långt stengärdslä som troligen påbörjades i samband med att "Änke-Lasse" kom till platsen på 1800-talet och som måste ha sysselsatt gårdsfolk och drängar under mängder av strävsamma arbetstimmar. Och vars syfte man tror var att på ett bättre sätt kunna bruka och odla marken. Rykten säger också att en del personer valde att förvara och gömma sina pengar inne i de många gömslen som blev bland stenarna.

– Det ryktet hörde jag också men jag vet inte om det låg någon sanning i det. Har i alla fall aldrig hört att någon hittat några, säger Disa, som vidare berättar att stenhagen aldrig kom att bli färdigbyggd.

Tjuvjakt och hembränning

Disa Larsson erkänner att tjuvjakt tillhörde vanligheterna och att köttet i avsaknad av kylskåp gömdes mycket fiffigt. Över en kallkälla, belägen i närheten av gården, hade man byggt en hölada och inne i den kommit på en fiffig golvanordning så att köttet kunde sänkas ned i det kalla vattnet. Helt utan insyn utifrån.

– Där stoppades många köttbitar ner. Minns att en kronjägare som en gång besökte oss försökte få fram var vi hade gömt kött, men han lyckades inte, säger hon och ler vid minnet.

Kallkällan finns kvar än i dag och i vattnet syns tydligt kvarlämningar av virket som använts.

När det gäller negativa minnen från sina år vid Guerpa minns Disa den hembränning som allmänt florerade.

– Eftersom jag aldrig gillat alkohol minns jag än i dag det emellanåt häftiga supandet med obehag, säger hon.

En vårkväll 1947 tog så sagan om Guerpa skogstorp ett dramatiskt och hastigt slut. Hela boningshuset fattade nämligen eld och brann ner till grunden. Turligt nog kom dock ingen människa till skada.

Bodde i ladugård

– Jag hade varit i grannbyn Idträsk under dagen och när vi kom hem såg jag hur det slog ut gnistor från skorsten och hur elden fått fäste i huset. Det gällde att snabbt få ut en del av barnen samt Gustavs föräldrar som också fanns kvar i det nästan övertända huset. Det var ju tur att ingen blev skadad men än i dag kan jag känna sorg över de många ägodelar som brann upp, säger hon.

Trots att djuren och ladugården klarade sig så kom branden att bli slutet på epoken Guerpa.

– Vi hade ingenstans att ta vägen så den första sommaren efter branden var vi tvungna bo i en ladugård i Norra Näverliden, berättar Disa.

Så småningom kom dock makarna att först hyra och sedan förvärva en villa i byn Auktsjaur.

Därför flyttade Disa 1953 i samband med uppbrottet från maken Gustav. Men det är förstas en helt annan historia.

I dag lever Disa Larsson i ett eget boende i Älvsbyn men häl-

sar då och då på i sin förra hemby Auktsjaur där hennes yngsta dotter bor.

När hon på sin ålders höst sammanfattar sina sju år som nybyggarhustru blir det så här:

– Utan elström och med enbart fotogenlampa som ljuskälla blev de många vardagsbestyren bitvis ganska besvärliga. Men det fanns också avkopplande stunder jag minns med saknad från denna tid, bland annat somrarnas slätterarbete och höstarnas bärplockning, säger hon avslutningsvis.

Nils Widman

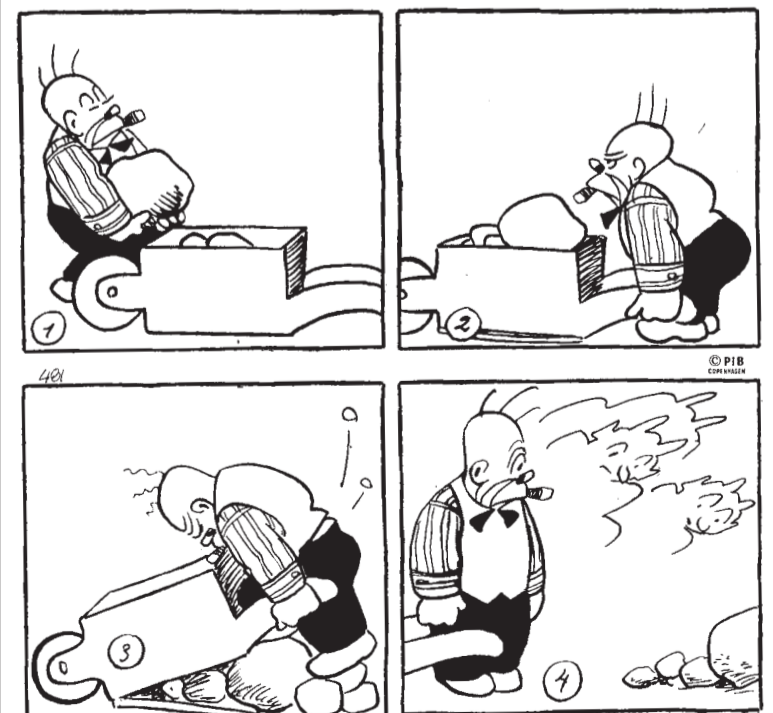
Nybyggare:

Fram till 1757 befolkades Arvidsjaur socken av i huvudsak samer. Från 1757 flyttade nybyggare från kusten till dessa trakter i inlandet och fick då av staten 15 års skattebefrielse och blev även fria från militärtjänstgöring. Statens syfte var då att kolonisera de sista delarna av Sverige.

Den första nybyggaren i denna trakt ska ha varit Per Israelsson Käck som 1757 kom till byn Glommersträsk, belägen nära gränsen till Västerbotten.

Mellan åren 1750 och 1850 växte sedan befolkningen i Arvidsjaur socken från cirka 300 till 2 000 personer i och med att många kustbor kom inflyttande och blev bönder på olika platser i inlandet.

ADAMSON av Oscar Jacobsson

När Hansan fick gå ner på den lilla sjön

SEPTEMBER 1944 UNDER brinnande världskrig, utspelade sig följande dramatiska händelse uppe på Holkasjön i Blekinge.

En liten sjö, 550 meter lång och 200 meter bred, liggande i skärningspunkten där byarna Persmåla, Germundsmåla, Sibbamåla går ihop.

Historien berättades livfullt för mig av de båda bröderna Berry och Karl-Hjalmar Svensson i Germundsmåla. De båda bröderna 14 och 11 år gamla vid tillfället, blev nämligen åsyna vittnen till dramat. Tyvärr är de bortgångna sen några år. Riktigheten av de faktiska omständigheterna har dock bekräftats av Marinmuseet i Karlskrona.

De berättade att de denna dag i september nämnda år, gick och plockade potatis. Rakt över deras huvuden ett av Flottans Heinkelplan under sina övningar. De mindes hur deras mor på skämt viftade med en kaffekopp upp mot de djärva aviatörerna och hojtade "Kom ner får ni kaffe!" Och nog kom de ner alltså! För kort därpå tystnade motorn och planet försvann under trädkropparna bort mot Holkasjön.

Berry och Karl-Hjalmar för-

Det var ett sjöflygplan av Heinkeltyp, som på bilden, som gick ned på den lilla sjön. På bilden är det försett med medar för att kunna starta från is.

stod snabbt att något ovanligt och spännande var på gång och sprang ner till sjön, bara några hundratal meter bort. Där fick de se hur piloten och mekanikern på varsin flottör paddlade in planet mot stranden på Sibbamålasidan. Där fanns en långsluttande berghäll, lämplig som angöringsplats.

Pontoner

En annan som fortfarande är i livet när detta skrives 2014 och har lite minnen av det hela, är Eric Jonasson, Sibbamåla, Tors-Eric kallad. Han var då i 10-årsåldern.

Eric och hans far var på väg

till en moster för att hälsa på, när flygplanet kom svepande över trädkropparna.

Piloten hade startat från vattent utaför Stumholmens flygstation. Kungliga Flottan hade på den tiden ett eget "flygvapen", med flygplan stationerade i Karlskrona, Hårsfjärden och Göteborg. Fast egentligen var det ett detachement från F2, Hägernäs. Deras 4:e division var stationerad i Karlskrona, för samverkan med Marinen. Huvudsakliga syftet var spaning och rekognosering över hav och kust.

Flygplanet, en S 5, Heinkel HE 5, Hansan kallad, var alltså

försett med pontoner, vilket blev en faktor att räkna med för den slutligen lyckliga upplösningen av dramat. Vilken variant av planet det var frågan om har varit omöjligt att fastställa. Det byggdes nämligen i flera olika versioner. Den motorsvagaaste med blott 250 hästars motor och den starkaste motorn var på 640 hästkrafter. Med största sannolikhet var det inte den svagaaste motorn i detta plan, den hade aldrig mäktat med starten från den lilla sjön.

Den officiella anledningen till nödlandningen var tekniska problem med motorn, motorstörningar på flygarspråk.

SBS-faktorn?

I efterhand blev det väl fråga ställt om det inte var den så kallade SBS-faktorn som var den egentliga anledningen. SBS, eller Skit-Bakom-Spaken, kallas det när piloten själv förorsakat malören. Helt enkelt, i detta fallet, startat med för lite soppa.

Berry och Karl-Hjalmar berättade hur bränsle beställdes från flygstationen på Stumholmen, Karlskrona och anlände i dunkar. De två grabbarna hjälpte till att bära ner dunkarna till stranden. Måtro att de kände sej viktiga!

Allt som kunde lastas ur flygplanet, beväpning, verktyg och annan utrustning, togs bort. Piloten, utan mekaniker för viktens skull, taxade längst ner i den så kallade "Holkasjö rumpa". En liten smal förlängning sydost ut av sjön, bara cirka 25-30 meter bred. Drog på full gas och, säkert med andan i halsgropen, fick upp flygplanet ur vattnet och kunde, med minsta möjliga marginal till trädkropparna, lätta och flyga hem till Karlskrona.

Kan sätta mig in i hans situation, eftersom jag själv har gjort tusentals starter med aerodynamer, försedda med flottörer. Med vett och vilja skulle jag inte vilja starta från en sjö kortare än en kilometer!

Det är ytterst svårt att få tag i hundraprocentigt tillförlitligt källmateriel om landningen. Liknande händelser var mycket vanliga vid denna tiden. Arkiven är fyllda av liknande, eller betydligt allvarigare och dramatiska incidenter och haverier, med mycket olyckligare upplösning. Man har alltså inte bemödat sej alltför mycket att nedteckna sån här "malörer" åt eftervärlden.

Nils Dahlgren

En park för älgarna

LÅNGT BORTOM allfarsvägarna, inte långt från Eringsboda i norra Blekinge, ligger Ränthemåla gård. Här finns sedan 17 år tillbaka en av Sveriges största älgparker.

Det började 1996 när en bonde hittade en övergiven älgkalv i en hästhage. Den matades med nappflaska, blev riktigt tam och omhändertogs av bonden Karl Göran Eriksson på Ränthemåla gård. Helga, som kalven fick heta, fick sedan sällskap med Josef som köptes från Skånes djurpark. Sedan har älgparken vuxit genom många kalvar som fötts eller flyttats från andra älgparker. Några älgar har rymt, men kommit tillbaka till och med under älgjakten.

I dag finns 14 vuxna älgar och fem kalvar som strövar omkring i den 30 hektar stora inhägnaden vid Ränthemåla älgpark. Älgarna är tama och sällskapliga och sticker gärna fram nosen för att få en klapp eller något ätbart. När det är utfodring på gång kommer de springande för att ta del av färska björk- eller aspgrönar. De får även kraftfoder och äter gärna äpplen eller bröd ur handen på turister.

Älgen Gustaf, som kommer från Västerbotten är den ende som äter bananer, helst med skalet på. Gustaf är far till två tvillingkalvar, varav den ene har

Ägaren Karl-Göran Eriksson som matar Gustaf med banan.

en ovanligt silverfärgad päls varför den fått namnet Silva.

Den riksbekante älgkalven Fabbe kom till Ränthemåla 2011, efter att under ett års tid ha sprungit omkring i samhället Rödeby utanför Karlskrona. Den hade förlorat sina föräldrar och sökte nu gemenskap med befolkningen i Rödeby. Älgkalven, som visade sig vara en flicka, fick namnet Fabiola och hotades med avlivning. Efter att tusentals engagerade sig för Fabiola på facebook, fick hon en fristad på Ränthemåla. Där har hon senare blivit mor till två små tvillingkalvar.

Familjen Eriksson, som driver älgparken har fullt arbete året runt. 150 dov- och kronhjortar har även sällskap med älgarna. 5 000-10 000 besökare kommer varje sommar för att beskåda och klappa djuren. Där finns en butik där man kan köpa rökt älgkött, älgkorv, älghorn och dricka kaffe.

Det är väl värt att leta sig fram till avlägset belägna Ränthemåla och klappa älgarna.

Börje Skagerö

Var sjukvården bättre förr?

SOM PÅ SÅ MÅNGA olika områden kan man tala om ett förr och ett nu. Inte minst när det gäller sjukdom och sjukhusvård är skillnaderna stora. Ursprungligen har nu de många små lasaretten centraliserats till större enheter. Dessa har i sin tur specialutrustning.

Men det är inte så många i dag som har varit med om 1920- och 1930-talets sjukvård. Då jag är en av dem som varit med, skall jag göra några jämförelser. Förvisso finns variationer även här från olika platser i vårt land. Från vår ort kan jag göra jämförelsen, att det var mycket lättare att få tag på en läkare förr, än vad det är i dag.

Då fanns det en provinsialläkare som hade sin mottagning under vardagarna. Om man hade svårt för att ta sig till mottagningen gjorde han hembesök. Det var mycket sällan som man fick vänta tills dagen efter.

Hen direkt

Många har i dag erfarenhet av att ringa vårdcentral, men med upplysningen om flera dagars väntan för vidare kontakt med en läkare. Tro nu inte att jag menar att allt var bättre förr. Kanske var vi friskare förr än vi är i dag.

Våra dagars sjukhus har mycket svårt om platser för en patient. Efter en operation skall man i många fall hem samma dag för vård i hemmet. En vård som inte alltid finns. Men på

Några föremål som användes i vården förr.

sjukhuset fanns doktorerna, sjuksköterskorna och alla vårdbiträden. Inte ens bekymmer med maten. Man levde som på ett hotell. En annan sak var ändå att längta hem. Nu har jag lyft fram den positiva delen av sjukvård från förr.

Glas och emalj

Medan vi är inne på gamla tider kan det kanske vara av intresse att se något av den tidens enkla sjukvårdsutrustning. Längst till vänster på fotot ser vi en lavemangskanna som är tillverkad av emalj. Inuti kanna ligger slang och pipmunstycke. Före en operation gällde då som nu en noggrann sköljning av magtarmen. Men denna lavemangskanna kom även till användning vid en vanlig förstoppning.

Glasflaskan i mitten känner alla män till som en pålitlig hjälp i nödens stund. Visserligen kan den komma till användning än i dag, men inte i

samma utsträckning som förr. På våra sjukhus används numera en kateter för att tömma urinblåsan. För sängliggande patienter kan en kateter ligga kvar i urinröret medelst en uppblåsbar ballong.

Längst till höger ser vi en gammal rondskål. Den har formen av en njure och materialet är av emalj. Säkerligen har denna rondskål fyllt sin uppgift under många år. Ersättningen i dag är papp och därmed kasta och släng. En arbetsbesparing värd pengar.

Stora framsteg har under årens lopp skett på det medicinska området till människans gagn. En gedigen utbildning av läkare, sjukskötare och vårdpersonal, gör att patienter kan känna sig trygga, tryggare än förr då kanske många inte ens vågade eller ville uppsöka en läkare.

Slutet gott allting gott.

Text och foto:
Ruben Axelson

Kärlekenes fånge

Av Lennart Ek

Illustration: Birgitta Örn

Del 3 av 11

Resumé:

Den unge framgångsrike industriägaren **Stig Hessel** har just invigt sin nya fabrik i Nybro. Han lever helt för sitt arbete och har inte en aning om att hans duktiga sekreterare, **Bodil Wester**, är lidelsefullt förälskad i honom. Bodil bor hos sina föräldrar, **Gunnar** och **Elsa Wester**, och en dag kommer hennes halvsyster **Majvor** hem efter en tids vistelse i Stockholm.

När Stig besöker familjen för att fråga om Bodil vill följa med honom på bio, träffar han Majvor i stället. De två blir genast djupt förälskade i varandra och Bodil är nära att förtäras av svartsjuka. En dag när Stig ska visa Majvor omkring i fabriken, ser Bodil hur en kätting med en tung järnkrok närmar sig Majvors huvud, men hon skriker inte en varning förrän det är för sent. Majvor ligger länge i koma, och när hon till slut vaknar visar det sig att hon förlorat synen.

Bodil satt vid sitt skrivbord och arbetade med en utlandsoffert, när det knackade på dörren och Stig kom in. Han var mycket blek, och hon följde honom undrande med blicken, när han med en djup utandning sjönk ner i en stol.

– Jag har just talat med dina föräldrar, sa han hest. I dag har domen fallit. Majvor kommer aldrig att kunna se mer.

En dramatisk tystnad följde på hans ord. Bodils tunga låg som fastlåst i munnen. För sin inre syn såg hon åter hur kedjan med järnkroken närmade sig Majvors blonda huvud...

– Förstår du, vad det betyder? utbrast Stig häftigt. Hon kommer att få leva resten av sitt liv i kompakt mörker! Och det är delvis mitt fel!

Hans självanklagelse ryckte Bodil ur förlamningen och hon var genast redo att försvara honom.

– Hur kan du säga så?

– Jag borde inte ha låtit henne gå in i maskinhallen utan skyddshjälm. Och jag borde inte ha gått ifrån henne och låtit något annat ta min uppmärksamhet i anspråk...

– Så där får man inte resonera! avbröt Bodil bestämt. Det handlar om en olycka, som ingen kunde förutse, och mig veterligt är det ingen som lastar dig. Jag gör det inte, mina föräldrar gör det inte... och Majvor har väl heller inget sagt?

– Nej... Han strök sig över pannan och sa grumligt: Hon har varit så tapper... Men det var förut, medan hon ännu hoppades att synen skulle komma tillbaka. Jag kan inte ens föreställa mig, hur det måste kännas för henne nu.

Bodil svalde hårt och hittade för en gångs skull inget att säga. Nu, när Majvor inte längre var hennes rival och ut-

gjorde ett hot mot hennes egen lycka, kunde hon känna ett stort medlidande med henne.

Plötsligt såg Stig på henne och sa:

– Det är något jag inte har berättat för dig.

Han gjorde en liten paus och fortsatte sedan:

– Dagen före olyckan tog jag med Majvor till mitt hus. Där friade jag till henne och fick ja.

Bodil drog häftigt efter andan.

– Ni hade ju bara känt varandra en vecka?

– Ja, men tiden är inte alltid det avgörande. Det hände något särskilt mellan oss redan första kvällen vi träffades. Jag kan inte förklara det, men vi kände det likadant båda två. Det var det, som var så underbart... Sen träffades vi varje dag och lärde känna varandra mer på djupet. Den där eftermiddagen, när vi gick runt i mitt hus och pratade och planerade... jag tänker ofta på den. Vi var så glada och lyckliga. Nu har jag sett ditt hus, sa hon, nu vill jag se ditt företag också. Och så bestämde vi, att hon skulle komma hit på förmiddagen, innan vi skulle gå och välja ringar...

Bodil blev så skakad av det hon hörde, att det tog en stund innan hon hade samlat sig så att hon var säker på, att hon hade rösten under kontroll.

– Jag är verkligen ledsen för att det slutade så här, sa hon beklagande.

– Slutade? Han såg oförstående på henne. Känner du mig så dåligt, Bodil? Tror du, att jag skulle överge Majvor för att hon har blivit blind?

Bodil stirrade på honom med bankande hjärta.

– Visst är det mycket, som har blivit annorlunda, fortsatte han lågt, men inte mina känslor. Tvärtom har de fördjupats genom det som har hänt, och jag kan inte tänka mig framtiden utan Majvor.

– Är du säker på, att du gör rätt? Bodil hade en känsla av att hon pressade fram orden. Att du inte förväxlar kärlek med medlidande? Ingen skulle döma dig, om du drar dig tillbaka, allra minst jag...

– Det vet jag. Du är alltid så klok och balanserad. Men här tar du fel. Detta är inget misstag från min sida. Jag vet vad jag gör och vad jag vill. Mer än något annat vill jag gifta mig med Majvor. Hon...

Hans röst hakade upp sig.

– Hon betyder allt för mig...

Därmed reste han sig och lämnade rummet, och Bodil satt kvar vid skrivbordet och kände sig alldeles utmattad.

Tankarna virvlade runt i hennes huvud utan att komma till några förnuftiga slutsatser. Hon förstod bara en sak: Att Stig var förlorad för henne. Att ingenting kunde hindra honom från att gifta sig med Majvor. Såvida inte...

Det var som om en röd blixtrast ge-

nom hennes hjärna, och pulsen började bulta med våldsamt hastighet.

Såvida inte hon gjorde något för att förhindra det!

Bodil försatt ingen tid. Redan samma kväll förklarade hon för sina föräldrar, att hon hade tagit ledigt dagen därpå för att hälsa på Majvor.

– Det var på tiden, muttrade Gunnar Wester. Jag trodde, att Hennes Nåd hade blivit för fin för sjukhusbesök?

Det hände ibland att han pikade Bodil för hennes "överklassfasoner", men då brukade det ske på ett skämtsamt sätt. Nu lät han betydligt kärvare, och något skämt var det inte fråga om.

Men Bodil lät sig inte bekomma.

– Ni vet själva hur mycket tid Stig har tillbringat hos Majvor. Jag har varit tvungen att ta ansvar för saker och ting i hans ställe. Men det betyder inte, att jag är likgiltig för Majvor och hennes situation.

– Naturligtvis inte, inföll hennes mor hastigt. Det förstår vi så väl. Vad Majvor ska bli glad, när du kommer!

– Se bara till så att hon förblir glad också, sa Gunnar Wester beskt. Var inte så förbaskat duktig jämt! Du kan trycka ner vem som helst i skoskaften!

Bodil gav honom en lång blick och kände en spontan tacksamhet över att han inte var hennes biologiske far. Han var för all del snäll och hederlig, men han var alldeles för opolerad och vardaglig. Bodil hade en bestämd känsla av att hennes riktige far hade rört sig på ett högre plan.

Hon önskade häftigt att hon fått lära känna honom eller att hon åtminstone vetat lite mer om honom. Nu var han som en formlös skugga, som hon kunde stöpa om som hon ville. Hennes mor blev alltid så fåordig, när han kom på tal.

Kanske var det av hänsyn till sin andre man. Av fotografier som Bodil hade sett framgick det, att hennes far hade varit mörkhårig och sett mycket bra ut. Gunnar Wester kunde bara förlora vid en jämförelse.

Nerfallna vissna löv virvlade omkring i oktoberblåsten, när Bodil följande dag steg av tåget vid Kalmar Södra och slöt sig till den lilla karavanen som satte kurs mot den tegelröda sjukhusbyggnaden.

Till det yttre var hon lugn, men hennes hjärta bultade hårt. Om några minuter skulle hon stå framför Majvor...

– Se bara till så att hon förblir glad...

Faderns ord ringde i hennes öron, men Bodil hade inte en tanke på att offra sitt framtidsmål för att skona Majvors känslor. Hon hade älskat Stig så länge och hoppats på att bli hans hustru, men det var inte bara sig själv hon tänkte på. Det här gällde Stig också.

Om han gifte sig med en blind flicka, som ständigt behövde hjälp och hänsyn, skulle han inte bara få ett inferno i privatlivet. Det skulle också bromsa honom i hans karriär, hindra hans utvecklingsmöjligheter... allt som han och Bodil skulle kunna uppnå tillsammans!

Allt inom henne var samlad i järnhård beslutsamhet, när hon knackade på dörren till Majvors rum och steg in.

– Bodil! utbrast Majvor glatt.

Bodil stannade överrumplad vid dörren.

– Hur kunde du veta, att det var jag?

– Jag hörde det på stegen i korridoren... Det låter kanske underligt, men nu när jag inte kan se, är det som om mina andra sinnen blir känsligare... särskilt hörseln.

Bodil gick närmare och kände sig nästan lättad inför åsynen av den bleka, rufsiga gestalten som satt i sängen i en misskläddsam sjukhusskjorta och såg framför sig med tom blick. Aldrig någonsin skulle hon tillåta denna vrångbild av Majvor att ta Stig ifrån henne!

– Hur känner du dig? frågade hon och slog sig ner på sängkanten.

– Så där... Huvudvärken, som var så svår i början, har blivit lindrigare, men mörkret... Hur ska jag någonsin kunna vänja mig vid det?

– Det kommer förstås att ta tid. Men det går säkert lättare, om du kan acceptera verkligheten som den är.

Bodil småpratade en stund och återtog sedan:

– Apropå att acceptera verkligheten som den är, så har jag något att säga dig... Det är inte lätt för mig att göra det och du kommer kanske att hata mig efteråt, men det skulle vara oärligt av mig att tiga.

Majvors ansikte hade ett oförstående uttryck, och Bodil fortsatte:

– Stig har berättat för mig, att han friade till dig dagen före olyckan. Det var då det... Nu är ju din situation helt annorlunda.

Bodil undvek att se på sin syster, men hon märkte ändå att Majvor satt alldeles stilla och lyssnade spant.

– Du har råkat ut för en personlig katastrof, men den blir inte mindre om ytterligare en person drabbas. Du förstår säkert, vilka problem det skulle medföra för Stig att ha en blind hustru?

Majvor tycktes sjunka ihop.

– Du menar... att jag skulle bli en black om foten på honom?

– Så vill jag inte uttrycka det, men för att klara av det här krävs en kärlek som är stark nog att övervinna alla hinder. Har hans kärlek hunnit bli det? Ni har inte känt varandra så länge...

– Stig har sagt, att han älskar mig fortfarande...

– Och du tror inte, att det var hans dåliga samvete som drev honom att säga det? Stig tycker nämligen att han bär skulden till olyckan och ditt handikapp, och nu vill han sona sin skuld genom att gifta sig med dig.

– Har... har han sagt det? Majvors röst blev bara en viskning.

– Inte direkt, men jag har förstått, att det är så han tänker. Vi träffas ju varje dag och jag känner honom så väl... Men jag tänker på dig också, Majvor...

Bodil gjorde sin röst mjuk och övertygande, och för att förstärka effekten av sina ord tog hon Majvors hand i sin.

– Jag vill inte, att du ska bli besviken och mer olycklig än du redan är. Det är bättre att stämma i bäcken än i ån... men valet är naturligtvis ditt. Jag vill inte föreskriva dig, hur du ska göra.

Majvor teg en stund. När hon sedan talade, fanns det något slocknat över henne.

– Det var bra, att du ville ta upp detta. Du har säkert rätt i vad du säger, fast jag inte har velat inse det förut. Nu, när jag har förlorat så mycket, ville jag hålla kvar det jag kunde. Men jag förstår, att det skulle bli fel. Jag har resonerat så själviskt. Det känns bara så svårt att förlora Stig också, för du förstår... jag äls-

kar honom så!

Hon brast i gråt, och när hon tryckte Bodils hand mot sitt ansikte blev den våt av hennes tårar.

Men Bodil förhärade sig.

Jag älskar honom också, tänkte hon. Och det är jag som är den rätta kvinnan för honom. Jag kan ge honom vad du inte kan.

Men hon behövde inte säga mer. I sitt utsatta tillstånd var Majvor mer lättpåverkad än vanligt, och hon hade reagerat precis som Bodil hade hoppats.

Nu skulle allt gå efter beräkning.

Kapitel 4

Bodil åt kvällsmat tillsammans med sina föräldrar, när Stig ringde.

– Innan jag åker till Majvor vill jag höra, hur det var när du besökte henne, sa han. Hur har hon tagit beskedet, att hon aldrig kommer att kunna se mer?

Bodil tänkte sig för ett ögonblick.

Kärleken till Stig var Majvors svaga punkt, och för att inte bli en börda för honom, skulle hon välja ett liv utan honom. Bodil kände sin syster och visste, att hon hade övertygat henne. Men allt skulle misslyckas, om Stig började ana att Bodil låg bakom.

– Det blev naturligtvis en chock för henne, sa hon deltagande, och helt och fullt har hon väl inte tagit sig igenom den än. Men det sämsta vi kan göra är att beklaga henne. Hon är både klok och stark när det gäller, och det är bara genom att ställa upp på hennes villkor, som vi kan hjälpa henne. Jag tror, att hon är redo att välja sin väg...

Bodil återvände till matbordet med en inling av tillfredsställelse. Så bra att Stig hade ringt! Det hade gett henne tillfälle att preparera honom inför mötet med Majvor, så att han skulle vara mer benägen att finna sig i att det blev slut mellan dem.

Härom dagen hade han visserligen förklarat, att Majvor betydde allt för honom, men han skulle knappast tvinga sig på henne mot hennes vilja. Dessutom var han en människa med svagheter och brister som alla andra. Kanske fanns det djupt inom honom ett drag av feighet och tvekan, som snabbt kunde få honom att ta vara på tillfället att bli fri.

Medan Stig körde mot Kalmar och såg strålkastarna klyva mörkret, tänkte han på Bodils ord och hade inte en aning om vilken innebörd de snart skulle ge honom. Att Majvor föreföll stark och redo för sitt liv som blind lät ju enbart positivt, och han var fylld av en brinnande önskan att göra det så rikt och lyckligt som det bara stod i hans makt.

Så snart han kom in till henne, märkte han till sin lättnad att hon var lugn och samlad. Men ganska snart upptäckte han ett drag av hårdhet och cynism, som förbrillade honom.

– Jag är tacksam för alla gånger du har hälsat på mig, sa hon, men nu är det dags att dra ett streck för det som har varit och börja om på nytt. Du ska inte lägga ner mer tid på mig. Du har viktigare saker att ägna dig åt.

– Hur kan du säga så? Ingenting är viktigare för mig än du!

– Det är vackert sagt av dig, Stig, och jag uppskattar din lojalitet. Men jag vill inte att du ska gå omkring och bära på skuldskänslor och känna, att du är skyldig mig något. Det var jag själv som ville besöka ditt företag, och om jag hade varit lite mer uppmärksam skulle olyckan aldrig ha hänt. Jag har bara mig själv

att skylla, och nu tar jag konsekvenserna av det.

Hon talade så lugnt och stadigt, att han fick en känsla av att hon hade tänkt igenom saken och formulerat orden redan före hans besök. Men vart ville hon komma? Hennes smala ansikte hade ett hårt, beslutsamt uttryck, som nästan gjorde henne främmande.

– Konsekvenserna är oundvikliga, sa han milt, men i stället för att diskutera skuldfrågan – du vet redan vad jag anser om min roll i sammanhanget – bör vi inrikta oss på det du sa nyss. Att det är dags att börja om på nytt. Eller ska vi säga – fortsätta där vi blev avbrutna?

Hon skakade på huvudet.

– Det finns ingen fortsättning, Stig.

Han tog hennes hand, men hon ryckte den hastigt ur hans och drog sig undan.

– Vad är det, som skulle fortsätta? frågade hon en smula gällt. Jag förstår inte alls, vad du menar!

Han såg olyckligt på henne. Kunde huvudskadan ha påverkat hennes minne? Hade hon plötsligt glömt allt som passerat mellan dem?

– Då ska jag påminna dig, svarade han. Dagen före olyckan följde du med mig till villan på Strandvägen. Jag kysste dig och friade, och du sa ja... Har du glömt det?

Majvor blundade i ett desperat försök att utestänga bilden som stannat kvar i hennes hjärna. Hur de stått i det tomma vardagsrummet, medan höstsolen lyst in genom det nakna fönstret och tecknat gula fält på parkettgolvet. Hur Stig dragit henne intill sig och deras läppar mötts i den första, jublande kyssten...

Hon knöt händerna under filten och drog djupt efter andan.

– Vi ska glömma den där dagen båda två, sa hon med ansträngd glattighet. Jag blev så imponerad av villan och din kyss, att jag svarade ja av bara farten. När du ville att vi skulle köpa ringar, hade jag inte hjärta att genast ta tillbaka, vad jag lovat.

Han satt tyst en stund, men hon förstod av hans andhämtning hur upprörd han blivit.

– Så egentligen vill du inte gifta dig med mig, sa han kärvt. Är det så, du menar?

– Just precis. Nu ska du inte ta mitt nej alltför personligt. Du är en trevlig och fin människa och kommer säkert att utträtta en massa bra saker i livet. Och när du hittar den rätta att dela det med, kommer du att förstå hur vansinnigt det skulle ha varit, om vi två hade gift oss!

– Så dina känslor för mig... började han, men hon avbröt honom.

– De var alldeles för ytliga för att betyda något. Förresten är jag en ganska yttlig person över huvud taget. Har du inte förstått det?

Majvors röst stegrade sig, när hon fortsatte:

– Jag vill inte göra mig bättre än jag är. Medan jag var i Stockholm, roade jag mig ordentligt...

– Och det innebar?

Frågan kom så neutralt, att hon inte kunde tolka hans reaktion.

– Det innebar, att jag inte levde som nunnan!

En lång tystnad följde på hennes ord, och nu var hon tacksam för att hon hade förlorat synen. Att hon slapp se hur djupt hon sårade honom och hur illa hon gjorde honom, när hon förnekade sin kärlek.

– Jag förstår, sa han slutligen. Vi har alltså inget mer att säga varandra?

Hon skakade tyst på huvudet och vände sig bort.

– Då ska jag gå... Adjö, Majvor.

Han sköt tillbaka stolen och reste sig. Hon satt orörlig och hörde hans steg över golvet och hur dörren öppnades och stängdes. Sedan sjönk hon samman med händerna för ansiktet.

Nu var det över. Nu hade hon gjort vad hon varit tvungen till. Hon hade förstört det vackraste och största som någonsin hänt henne – kärleken till Stig och hans kärlek till henne. Hon hade sårat honom djupt, men samtidigt hade hon befriat honom från bördan av ett liv i självupppoffring. Efter hennes "bekännelse" skulle han knappast tycka, att han var skyldig henne något.

Hon visste, att hon hade gjort det enda rätta. Varför kändes det då, som om hon hade ett stort hål inom sig? Varför kunde hon inte hindra att en våg av smärta vällde över henne, så intensiv och våldsam att hon inte kunde

uthärda den?

Tårarna strömmade över ansiktet, hon snyftade och kved och försökte dämpa smärtan genom att klä sina tankar i ord.

– Å Stig... min älskade... min innerligt innerligt älskade...! Du förstår det inte, men jag var tvungen att ljuga för dig... Jag vill ju inte förstöra ditt liv...

Då hörde hon plötsligt en röst, fylld av ömhet och kärlek:

– Och jag var tvungen att utnyttja ditt handikapp och lura dig för att få veta sanningen!

Majvor flämtade till. I nästa sekund var han framme hos henne och tog henne om axlarna.

– Du sköt över målet, när du påstod, att du hade avverkat älskare på löpande band... du, som väl knappast har kysst en man före mig. Har jag inte rätt?

Majvor visste att hon hade avslöjat sig alltför grundligt för att det skulle vara någon mening med att neka.

– Jo, men...

– Och har jag inte rätt, när jag säger, att du älskar mig lika mycket som jag älskar dig? Att vi redan när vi träffades första gången insåg, att vi var ämnade för varandra? Var det inte så?

– Kanske det, men...

– Du är blind nu, jag vet det. Men du är fortfarande flickan jag älskar och vill gifta mig med. Å Majvor, du har inte en aning om, hur mycket du betyder för mig!

Han böjde sig fram och lade sin kind mot hennes.

– I flera år har jag varit fixerad vid mitt arbete och min karriär. Jag trodde, att det var allt jag behövde för att vara lycklig. Men när du kom in i mitt liv, var det som om dörren öppnades till en helt ny värld. Utan dig har jag ingen riktig framtid. Jag behöver dig, säkert mycket mer än du behöver mig.

Han satte sig på sängkanten, och hon sjönk in mot hans bröst med hans armar omkring sig och fortsatte att gråta. Men nu grät hon inte av förtvivlan.

Det värkande hålet inom henne hade försvunnit. Glädje och tacksamhet sköljde genom henne, och hon fick en vision av att allt omkring henne strålade av ljus, fast hon inte kunde se det.

Fortsättning i nästa nummer

SE-reportage: Sten Hedman — Bertil Haskel och Björn Larsson (foto)

EN MÖRDAD KVINNA BÄRS BORT

I juni 1970 hittades Ulla Höglund våldtagen och mördad i ett skogsparti inte långt ifrån sitt hem. Misstänkt för mordet blev snart Ullas make, Irwing Höglund. Mordet fick stor uppmärksamhet i alla medier. På bilden till höger syns den mordatalade Irwing och strax bakom, hans advokat Olof Arvidsson. Båda bilderna är hämtade ur tidningen FIB-Aktuellt som i en lång rad artiklar följde fallet på nära håll.

Vem mördade egentligen Ulla Höglund?

Den 20 maj 1970 försvinner den 29-åriga Ulla Höglund bosatt i Södertälje. Den här kvällen har hon skjutsat sin man till en kvällskurs inne i Södertälje. Hon ska hämta honom några timmar senare men dyker aldrig upp. Två veckor senare hittas Ulla Höglunds döda kropp i ett skogsparti.

Mordet på Ulla Höglund är ett av Sveriges mest omskrivna rättsfall. Rättegången blev kaotisk och resulterade i massor av JO-anmälningar. Livet för de inblandade blev aldrig detsamma.

Detta mord väckte uppseende över hela Sverige och även i utlandet. Det berodde på att Ullas make Irwing Höglund anhölls och häktades för mord på sin hustru. En tidning skrev att halva Sveriges befolkning trodde att maken var oskyldig medan andra halvan trodde att han var gärningsmannen.

Låt oss börja med de som var inblandade i denna mordhistoria.

Irwing och Ulla Höglund bodde med sina tre barn i ett välmående villasamhälle i utkanten av Södertälje. Irwing arbetade som arbetsledare. Han reste en del i sitt arbete främst till Tyskland och det var därför han hade anmält sig till en kurs i tyska på Blombäckaskolan.

Irwings hustru Ulla var hemmafru men hon tog varje dag emot några dagbarn för att dryga ut hushållskassan.

Rättsläkaren och obducenten Sven Olof Lidholm kom att spela en huvudroll i detta mordfall. Han var tidigt ute med att Irwing Höglund var oskyldig.

Han sade att en vanlig och ärlig äkta man inte mördar sin hustru efter en sexualakt. Han kunde inte förstå att Irwing Höglund kunde bli anklagad för detta mord.

Otto Meijer var stadsfiskal och åklagare och kom tidigt i

kollisionskurs med rättsläkaren. Han pläderade i sin tur för att Ulla Höglund var en väl så ärlig kvinna och hon skulle inte på några villkor följt med en främmande man in i ett skogsparti där hon våldtogs och mördades.

Meijer var helt övertygad om att Irwing Höglund var gärningsmannen. Otto Meijer var lite fyrkantig och kunde inte tänka sig i andra lösningar än att Irwing Höglund var mördaren.

Onsdagen den 20 maj

Ingenting tyder på att just denna onsdag var annorlunda för familjen Höglund. Dagbarnen var hämtade och maken kom hem och de åt middag med barnen.

Sedan skulle Irwing gå på sin kvällskurs i tyska. Ulla körde honom i familjens rödbruna Renault in till Södertälje, de gick och tittade i affärer en stund och plötsligt var klockan sju och då skulle kursen börja. Ulla körde honom till grinden på Blombäckaskolan. Irwing var då en kvart försenad till sin kurs.

Det var bestämt att Ulla skulle hämta sin make vid Blombäckaskolan klockan halv tio. Men ingen Ulla kom. Irwing väntade en halvtimme och promenerade sedan hem. Men Ulla var inte hemma heller.

Torsdagen den 21 maj

Det blev en orolig natt. Irwing ringde runt till släktingar och vänner för att efterlysa sin hustru, men ingen visste något om försvinnandet.

Det var helgdag och Kristi Himmelfärdsdag. På morgonen gick Irwing till polishuset i Södertälje för att anmäla att hans hustru var försvunnen. Han fick samtala med en förste polisassistent som försäkrade honom att hon säkerligen snart skulle komma hem igen. Då ska Irwing Höglund ha sagt: "Nej, nej, nej".

Polismannen uppfattade detta svar som lite egendomligt och gick och samtalade med en kriminalpolis. Båda tyckte att Irwing uppträdde lite besynnerligt. Irwing hade ju promenerat till polishuset från bostaden och det var ganska lång väg. Man tyckte att det var underligt, för familjen förfogade över två bilar.

"Detta är ett fall som måste behandlas med stor vaksamhet" skrevs det i första förhörsprotokollet.

Efter några dagar hittades familjens rödbruna Renault i Södertälje centrum. Men Ulla Höglund var fortfarande försvunnen.

Torsdagen den 4 juni

På kvällen den 4 juni får kriminalinspektör Einar Tillman ett mystiskt telefonsamtal. En okänd man berättar att Ulla Höglund är död och ligger begravd vid Hallingevägen, sex kilometer från Södertälje.

Platsen är känd som "kärlekskullen". Mannen ringer från en telefonkiosk och vill vara anonym. Polisen lyckades aldrig identifiera personen som ringde detta samtal. Spaningsledningen och Otto Meijer var först övertygade om att det var Irwing som hade ringt från telefonkiosken men denne kunde senare rentvå sig från detta eftersom han hade alibi då telefonsamtalet ringdes.

Polisen far till den angivna platsen och finner där Ulla Höglund död. Hon är gömd under en gran. Polisen kallar på teknisk undersökning och man konstaterar att hon är våldtagen och därefter mördad. Rättsläkaren Sven Olof Lidholm gör här sina första iakttagelser.

Fredagen den 5 juni

Klockan ett på natten ringer polisen på hemma hos familjen Höglund och ber Irwing att genast följa med till polisstationen i Södertälje. Han blir anhållen

och på sannolika skäl misstänkt för att ha mördat sin hustru.

Irwing förnekar detta. Förundersökningsledare blir stadsfiskal Otto Meijer. Irwing Höglund får en försvarare, advokat Olof Arvidsson. Otto Meijer är en mycket känd åklagare och han lägger ner hela sin kraft på att få ett erkännande av Irwing.

Under nästan tortyrliknade förhållanden förhörs han men hävdar hela tiden att han är oskyldig. Det framkom också att polisen hade satt in någon form av avlyssningsapparat i cellen på polishuset där Irwing satt anhållen. Han hade flera besök av sin advokat och när avlyssningen kom fram så gjordes en JO-anmälan. Hur mycket som är sant av detta framkom inte.

Rätten utsåg den ganska okända advokaten Olof Arvidsson till försvarare. Detta skulle bli hans livs rättsfall och en språngbräda till att bli en av Sveriges främsta försvarsadvokater. Han var senare bland annat försvarare till spionen Stig Bergling och gjorde sig också ett namn i Johan Asplund-fallet.

Advokat Arvidsson och rättsläkaren Sven Olof Lidman var överens om en sak – att Irwing Höglund inte var gärningsmannen.

Det blir nu en kamp mellan försvar och åklagare, med högt tonläge och den åtalade själv kom nästan bort i alla stridigheter. Irwing Höglund häktades den 15 juni och den 18 augusti började huvudförhandlingen i Södertörns Tingsrätt i Stockholm.

Otto Meijers frågor kom som projektiler mot Irwing Höglund och vid flera tillfällen var han nära att ge upp. Men advokaten tvingade Irwing att fortsätta kampen att bli rentvådd.

Både advokaten och rättsläkaren ansåg att polisutredningen var mycket bristfällig vilket inte gjorde stämningen i rättsalen bättre.

Det framkom att Irwing Höglund vid en av sina arbetsresor till Tyskland hade träffat en ung kvinna och att de därefter börjat brevväxla med varandra.

Den tyska brevvännen

Breven, som var minst sagt kärleksfullt skrivna, hittades och blev en graverande omständighet för Irwing och hans försvar i samband rättegången. Åklagaren gick hårt åt Irwing Höglund angående denna förmodade kärleksaffär som enligt Höglund var helt oskyldig från bådadas sida.

Riksåklagaren Holger Romaner reagerade starkt mot det höga tonläget i rättegången. Romaner beslöt under pågående rättegång att, på Otto Meijers egen begäran, befria Meijer från uppdraget som åklagare i målet. Det är i sig en mycket ovanlig händelse i det svenska rättsväsendet.

Hela rättegången var av flera anledningar så infekterad att man inte kom någonstans. En ny åklagare från Kalmar, länsåklagare Lennart Karlsson, utsågs men rättegången kom aldrig igång igen.

Den 4 september 1970 beslöt riksåklagaren att lägga ner åtalet mot Irwing Höglund.

Kort därefter blev Irwing Höglund en fri man och kunde lämna Långholmen efter 92 dagar i häkte. Han tillerkändes senare 13 000 kronor i ersättning för den långa häktningstiden.

Irwing återvände till friheten men han förstod att många fortfarande misstrode honom och han såg ingen annan utväg än att försvinna ur landet. Han sökte en tjänst i Kina och flyttade dit. Han bytte också namn.

Som pensionär återvände han till Sverige. Han är numera omgift och bosatt i Stockholms-trakten.

Mordgåtan förblev olöst och mordet preskriberades 1995.

Bertil Lindström

Han var kvickare i orden än på isen

Roland "Rolle" Stoltz var en legendarisk ishockeyback, stockholmskis och TV-kommentator.

Han blev världsmästare två gånger, svensk mästare sex gånger och utnämnd till världens bästa back.

sport profilen

Efter den aktiva karriären blev han bisittare till Lars-Gunnar Björklund i TV. "Rolles" oerhörda taktiska kunskaper kom till sin rätt. Fast han övergav aldrig "södertugget", där mål hette "pyts" eller "syl" och stressen ibland gjorde att han serverade språkliga – men festliga – grodor.

Hans adelsmärke blev hans betoning av ordet "hoonom" med kraftig betoning på första stavelsen. Allt charmade tittarna. Han blev folkkär.

Rolle föddes i Gröndal den 1 augusti 1931 och hade sänat fått dela födelsedag med två andra hockeygiganter – Sven Tumba (Johansson) och backkollegan Lasse Björn. Han lärde sig spela ishockey i Gröndals IK. Han var också duktig i bandy och fotboll.

Men när han hamnade i verkstadsskola hos Atlas Copco i Södertälje lockades han över till dess hockeylag. Och det var inget dåligt byte. Atlas tillhörde svensk elit dessa år. Tyvärr hände det redan under Rolles junioridrott att laget las ner. Bedrövad gick Rolle till den tidigare hockeybasen och frågade honom till råds, för han ville ju fortsätta med hockeyn.

"Försök med Hammarby", förslög basen. Rolle följde rådet. Hammarby var emellertid kallsinnigt till Rolle. Något man lär fått ångra.

"Ingen chans att du kan spela här, lär dig åka skridskor först", blev svaret.

Bedrövad berättade Rolle detta för Lasse Björn på ett träningsläger i juniorlandslaget. Lasse ilade till klubbledningen och Rolle erbjöds omedelbart att spela för Djurgården. En klubb han skulle tjäna under hela sin aktiva karriär.

Kunde läsa spelet

Tyvärr fick Rolle alltid höra att han var en dålig skridskoåkare. Men han var å andra sidan en omtalig högerback. Rolle besatt nämligen den unika förmågan att i förväg ana hur spelet skulle flyta, intuitivt fanns han på rätt plats för att bryta puckbanan. Det kallas idag för att kunna "läsa spelet".

Han kom till sitt nya lag säsongen 1955/56 och fick samma år debutera i landslaget. Ledningen där valde nämligen att ställa upp med ett rent klubbtag

Roland "Rolle" Stoltz (t.h.) tillsammans med TV-kollegan Lars-Gunnar Björklund. Foto: Sjöberg bild

(Djurgården) i dubbellandskamp mot Norge. Sverige vann sammanlagt med 10-3 och Rolle gjorde faktiskt ett av målen.

Följande år rörde landslagskaptenen om i grytan efter fiascon i VM och OS-åren innan. In som ett nytt backpar kom Rolle tillsammans med Hasse Svedberg. VM gick i Moskva och i finalen mötte man världslaget på naturis inför 50 000 åskådare på Leninstadion.

Sverige vann efter rysligt spännande 60 minuter, fast Sverige hade inte ens skickat en sportreporter för att referera i radio.

Nationalsången hakade upp sig, men svenskarna sjöng "Hellan går" på pallen och ryssarna applåderade artigt.

År 1959 tilldelades han Guldpucken.

Bäste back

Det skulle dröja till 1962 innan Rolle fick VM-guld igen. Det skedde efter den legendariska matchen mot Kanada i Colorado Springs. Vid hemmamatchen VM året efter utsågs han till bäste back, något som han njöt av.

Senare berättade hans parhäst Lars-Gunnar Björklund att Rolle hade tre saker som låg honom varmt om hjärtat fast han aldrig själv talade om dem. Det var att han som liten kallades för "Plutten" och som sådan fick pris i AT-cupen. Rolle skulle bli 188 cm lång med en matchvikt på 85 kilo.

Han "njöt" också av att han låg en match före sin "trätobroder" och backkollega Lasse Björn när det gällde spelade landskamper..

Det tredje var att han 1963 blev vald till bäste back.

"Det var kul att för en gångs skull komma i centrum i stället för Tumba som kramar kungar,

pussar prinsessor och aldrig kan hålla näbben en sekund."

Efter 218 landskamper och ett otal klubbmatcher lämnade Rolle sitt kära Djurgården efter säsongen 1969/70. Det var med sorg och saknad från båda håll.

"Taktiskt och tekniskt var Rolle en av våra skickligaste spelare under alla år", löd omdömet från klubben.

Rolle blev lagledare under ett par år i DIF och därefter tränare i Skuru IK och Mälarhöjden innan han skulle inleda sin andra stora karriär, nu som hockeykommentator i TV. Det var vännen Björklund som värvade honom.

Kort och rak humor

Lars-Gunnar hade följt landslaget länge och gillade personligen Rolle. Det torde ha varit deras humor som gjorde att det "klickade". Björklund kom från radiosporten och blev ofta refererande och onödigt mångordig i TV. Rolles till synes iskalla lugn och korta, distinkta kommentarer passade därför utmärkt. Låt vara att han kunde undslippa sig några "grodor" här och där, men det tjuvade bara publiken.

När Björklund gav honom en rak fråga kunde han ofta börja svaret med:

"Både ja och nej..."

Men han kom så småningom fram till en mening. Efter att Sverige gjort mål på ett långskott kunde han säga:

"Där ser man att det lönar att skjuta sig själv!"

Han kunde också säga:

"Man ska inte kasta skit i stenhus..."

Ofta tillade han i olika sammanhang:

"Det är bättre att skjuta löst på mål än hårt utanför."

En målvakt kunde han karaktärisera såhär:

"Han är så liten att om han böjer sig en smula kan han stå raklång i målet!"

Folk skrattade och höll med för de visste att Rolle visste vad han egentligen pratade om.

Rolle hade nämligen en humor som gällde både på och utanför rinkens. Hemma i Djurgården kunde han ropa – efter att han själv blivit överspelad – till Lasse Björn som hotades av två framstormande forwards:

"Gå ihop Lasse, gå ihop!"

"Nu får du lugna dig"

Han blev snabbt god vän med Lennart Hyland som på utebarnornas tid alltid refererade matcherna från en plats alldeles nere vid rinkens. Hyland fick ju ord om sig att vara en snabbpratare. Under en landskamp på Hovet i Stockholm åkte Rolle fram till Hyland och sa:

"Nu får du allt lugna ner dig, Lennart, vi hinner inte med här ute!"

Det hände också under en

match att forwardsikonen Sven Tumba orsakade två självmål. Efteråt frågade en reporter Rolle vilken motståndarforward han tyckte varit farligast.

"Det var Tumba förstås, svarade Rolle, han satte ju två pytsar. Men efter att vi satt markering på hoonom blev det bättre."

Rolle hade alltid ett svar och om sina gamla antagonister Sovjetunionen och Kanada hade han också sina omdömen.

"Det är verkligen synd att inte Moskva får arrangera VM oftare. Där är det ju ingen konst att vinna. För där är så jäkla trist att man inte kan hitta på annat att antingen kika på Lenin eller träna hockey, då tränar jag hellre."

Om Kanada sa han en gång: "Jag kan inte påminna mig att vi misslyckats någon gång mot grabbarna med lönnlov på bröstet. Mina bästa landskamper har jag gjort mot transatlanter."

Klev aldrig undan

Kanske berodde det på hans inneboende krigarmoral. På det tiden spelade Kanada en nästan brutal hockey, men Roland Stoltz klev aldrig undan.

En gång kommenterade Rolle påståendet att han skulle var dålig skridskoåkare.

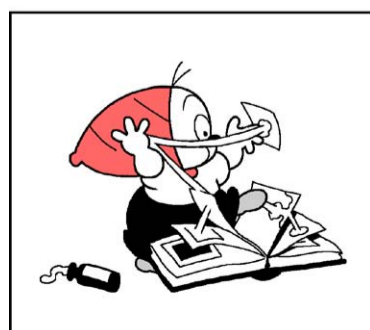
"Jag är varken världens bästa eller långsammaste back. Jag är kanske lite långsam. Under träningspassen brukar jag aldrig bli jumbo. Men en lång kille åker mera saktfärdigt än en kort kille."

Rolle blev folkkär och även efter sin tid i TV sågs han ofta ute i kändisviolet – omtyckt, lättpratad och alltid på gott humör. Bäst trivdes han dock hemma hos Rut.

Han drabbades av cancer. Vänner har berättat hur han kom, smånyttande som han brukade, fast tänd av sjukdomen och tog adjö med sitt fasta handslag. Roland Stoltz gick bort den 19 februari 2001.

Kjell-Åke Steen

EVASDOTTER av Olof Eriksson

Stjärnor i nyårsnatten

NOVELL AV YRJA BLY • ILLUSTRATION: IDA ROSÉN BRANZELL

Ingwor rullar in från balkongen och hon känner sig besviken. Hon försöker slå ifrån sig känslan men besvikelsen låter sig inte bevakas.

Besvikelsen gör henne till och med extra långsam i rörelserna. Stjärnorna där ute i natten lyser klara och gör ensamheten än skarpare. Ensam i nyårsnatten. Ensam att vaka in det nya året. Vaka in hennes nittiofjärde år. Till vilken nytta?

Ingwor har aldrig tidigare reflekterat över meningen att bli så gammal. Nu gör hon det. Grubblar över tystnaden och ensamheten i den stjärnklara nyårsnatten. Allt verkar öde bortsett från för tidigt avfyrate nyårsraketer men i servicehuset råder lugnet och tystnaden. Här är det nog bara hon, Ingwor, som kämpar för att hålla sig vakna. Hon har alltid vakat in det nya året men aldrig så ensam som nu. Många nära och kära är borta, det blir följden av ett kanske allt för långt liv.

Ingwor ser ut på himlen genom den nu stänga balkongdörrens fönsterruta. Reser de hon älskat som irrande bloss över den oändliga stjärnhimlen? Blickar de ner på henne med vemod och längtan? Saknar de henne lika starkt som hon saknar dem? Ingwor undrar och vemodet drar igenom hennes bröstorg.

Dagarna kommer en efter en och år faller på år. Tio år sedan Arvid sa adjö till henne och hon blev änkefru Johansson. Arvid hade det svårt på slutet och hon var glad för hans skull när han slapp undan. Varför pinas i onödan?

Stig pinades inte alls. Den vänlige polismannen sa så när han meddelade det tragiska. Att deras ende son och enda barn hade kört med hög hastighet rakt in i en bromsande långtradare. Ingwor valde att tro honom. Vad Arvid trodde eller tänkte fick hon aldrig klart för sig. Arvid stängde in sin sorg. Män kanske gör så. Och de gled liksom ifrån varandra, Arvid och hon.

Tio år utan att ha Arvids kropp i sin närhet har känts bättre än de femton år hon levde utan hans själ. När Arvid sa henne sitt farväl var han fortfarande slutet om sitt inre. Har han träffat sin son däruppe, i den klara kyliga stjärnhimlen? Sitter de tillsammans under årets sista timmar och ser på henne. Tycker de att hon har det bra trots tystnaden och ensam-

heten. Tycker de så har de kanske rätt. Hennes pension kan inte kallas vidlyftig men hon gör knappt av med några slantar. Hyran och maten och då och då ett klädesplagg. Tv-licensen, tandläkaren och den årliga läkarundersökningen utgör heller inga problem. Och barnbarn att slösa pengar på hann hon aldrig få.

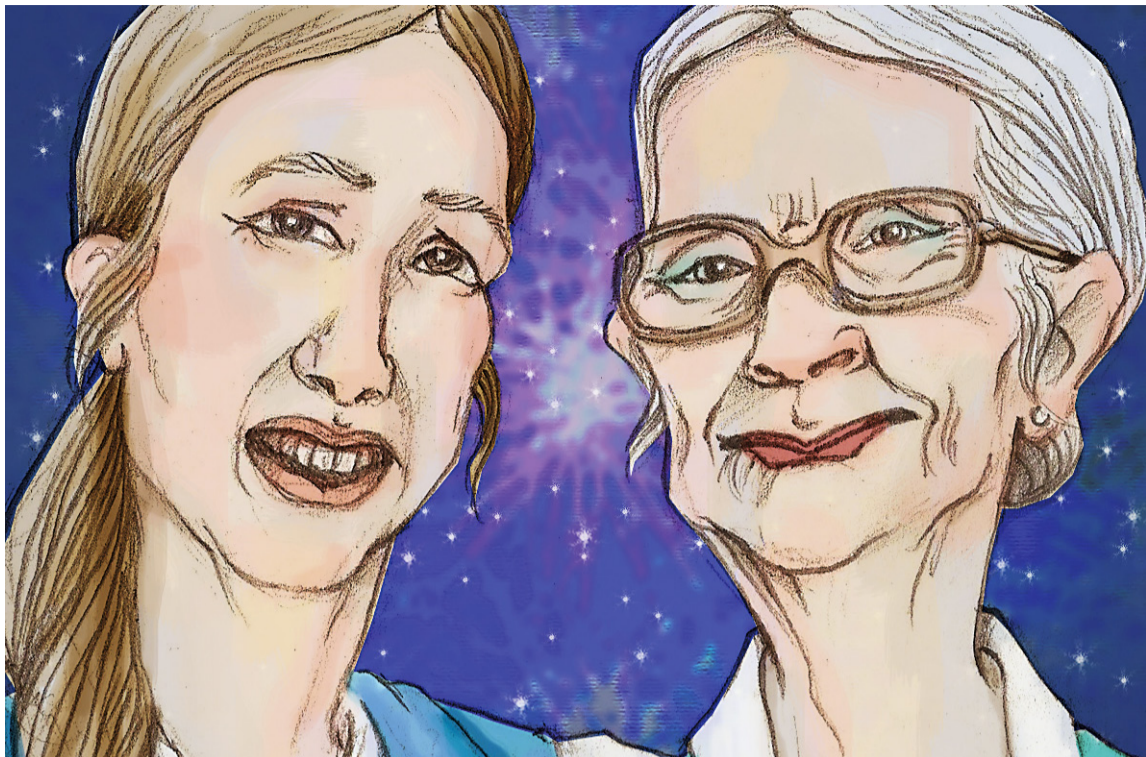
Så visst är allt bra men det har sina sidor med en hög ålder och ett klart huvud. Samtalen i serviceboendets matsal blir inte alltid så intellektuella eller givande och Ingwor tackar sin lyckliga stjärna att det är hennes ben som blivit ålderstigna och inte hennes huvud. Och hon kan ju gå med rollatorn, korta sträckor och inomhus. Rullstolen får göra tjänst här hemma när benen är helt utmattade.

Som nu i kväll. Årets sista stjärnklara kväll. Ingwor har Tv:n påslagen med ljudet nedskruvat och bilder fladdrar förbi i rutan. I tv-bilagan står det att Loa Falkman ska vara den som läser *Nyårsklockorna* i år. Han har en fin stämning så det blir nog bra med det, tänker Ingwor. Hon är rejält trött men hon har bestämt sig att hålla sig uppe till tolvslaget och så får det bli. Där efter räcker det, inte ska hon, gamla människan, vara uppe resten av årets första natt. Ingwor ler inombords, hon tänker på fornstora dagar när benen bar henne genom en hel natt i dansens virvlar med Arvids armar omkring henne. Det var efter en sådan natt Stig kom till.

Stig bildade aldrig familj. Han hängav sig åt bilar och motorcyklar. Det var det han tyckte bäst om i livet och lika bra var det, så att inga barn blev faderlösa när det nu blev som det blev.

Det är ett tag sedan hon besökte Arvids och Stigs gemensamma grav. Alla Helgons helg naturligtvis men sedan kom snön. Snödrivor och knaggliga hala vägar gör det omöjligt att ta sig fram med rullstolen. Och ingen av personalen har tid att följa med och köra henne i stolen. Nej, hon får vackert sitta här tills våren åter tar naturen i besittning. Det går att vänja sig vid allting och Ingwor är ändå tacksam för det hon har.

Nyårssupén som servicehuset ordnade med toast skagen till förrätt, kyckling i god vitvinsås, små smörstekta potatisar och rikligt med sallad som huvudrätt och jordgubbstårta till efter-

rätt tillsammans med en god kopp kaffe och ett överflöd av chokladpraliner till alla som ville ha. Och det ville alla. Ingwor gick den kvällen lätt om hjärtat genom den långa korridoren från matsalen till sitt eget krypin och benen kändes inte alls tunga eller svåra. Fast hon hade förstås sällskap av sin kära vän rollatorn.

Det var i lördags det, nu är det onsdag. Snart torsdag och en ny dag, ett nytt år. Vad ska hon med det året till? Hon har all tid i världen men vad ska hon ha tiden till. Om Ingwor kunde skulle hon ge av sin överflödiga tid till de stressade vårdbiträdena som diskar och bäddar hos henne en kvart om dagen. Handlar en gång i veckan, förhoppningsvis just de varor hon vill ha. Tvätten hämtas varannan vecka och Ingwor är tacksam när hennes jumprar inte har krympt, lakanen inte är missfärgade och hon slipper okända herrkalsonger intrasslade bland trosorna.

Inför städningen var tredje vecka brukar Ingwor ägna ett par dagar till att plocka undan onödigt som ligger framme och damma allt hon kommer åt själv. Resten av städningen klarar två personer ur städgruppen av på tjugo minuter. Två personer som oftast säger ungefär tre ord, Hej och Hej då.

Efter dessa virvlande städminuter brukar Ingwor känna sig nästintill yr och det är vad hon gör nu också men klockan visar på halv elva. Långt kvar till tolvslaget. Ingwor rullar än en gång ut på balkongen och låter den friska vinden och de blinkande stjärnorna få henne att kvickna till. Hon tycker sig höra några lätta knackningar på lägenhetsdörren men slår bort det som inbillning, eller? I vilket fall så fryser hon och rullar hastigt in i vardagsrummet och lyssnar igen. Jo, visst knackar det. Vem vill något nu? Så här dags. Det är väl någon förvirrad gumba eller gubbe antagligen. Hon borde nog titta efter vem det är som är ute och irrar och kalla på personalen om hon inte själv kan hjälpa vederbörande hem till sitt.

Ingwor vrider upp låset och puffar till dörren och i dörröppningens inramning tonar Anila upp sig. Anila är en av de tre "flickor" som har kvällspasset.

– Förstod väl att du är i farten krutgumma där, säger Anila glatt och svänger en påse lussebullar i sin högra hand. Tänkte att du inte ska sitta här och passera över gränsen själv.

– Passera gränsen. Vad menar du?

Ingwor känner sig lite förskräckt.

– Gränsen mellan det gamla och nya året förstås. Vad trodde du?

Anila skrattar och ger Ingwor en kram.

– Men måste du inte jobba?

– Nej då, alla har fått sitt och sover nu. Alla utom du då, äldst och piggast på hela stället.

– Men så Anila pratar. Äldst det är sant, men piggast, det vet jag väl inte.

– Nej du har gaggat till dig en aning det senaste halvåret, det måste medges. Tidigare var du oftare med på aktiviteterna som anordnas här. Varför har du lagt av?

– Jag är väl ingen ungdom precis.

– Det var du inte för några månader sen heller och då var du ju med på bra många grejer som anordnades. Vad har hänt?

– Äldst blir ensamast. Under det här året har inte mindre än nio goda vänner gått bort. Det är bara för mycket. Jag har tappat gnistan helt enkelt.

– Kan tänka mig det. Låter mer än trist.

Anila sitter tyst begrundande med sina trötta fötter vilandes på Ingwors fotpall. Sedan lyser Anila upp i ett stort leende.

– Vet du vad. I morgon ska jag bara arbeta förmiddagspasset. Resten av dagen har jag ingenting för mig. Båda grabbarna är hos sin pappa hela jullov. Och det är så himla tyst och trist hemma hos mig. Jag har ingen att prata med. Ibland brukar jag säga några ord till plastgranen som står och lyser i ett hörn men det blir jag inte gladare av. Kan inte du följa med mig hem i morgon. Så bjuder jag på fika.

Ingwor blir stumt överraskad

av så många ord och kommer sig inte för att svara någonting och hinner inte heller innan Anila är igång igen.

– Dumt nog har jag tagit ut semester så jag är ledig årets första vecka. Vad det nu skulle vara bra för när jag är helt ensam. Kan inte du och jag tillbringa lite tid ihop. Vi hinner ju aldrig prata annars i vanliga fall. Jag har börjat på en kvällskurs om Sveriges historia och jag har många funderingar. Du kan säkert svara på en hel del hur allt var längre tillbaka i tiden.

– Så gammal är jag väl ändå inte. Det växer inte mossa på mig än.

Ingwor skrattar förnöjt men inom henne spirar en förhoppning.

Kan hon verkligen vara till någon nytta för en annan människa. Är hennes tid inte förbi?

– Nej, men du vet ju att jag kom hit som liten när mina föräldrar flydde från vårt hemland och jag känner att jag skulle vilja ha en förankring i Sverige också. Alla mina äldre släktingar finns kvar hemma och jag vet ingenting om hur det var här tidigare i Sverige. Och att ha en mormor i Sverige, det skulle mina pojkar gilla det vet jag. Och jag har alltid tyckt väldigt mycket om dig Ingwor.

Ingwor får ännu en kram och hon känner hur hjärtat slår några extra slag.

– Det var mycket på en gång det här. Jag är gammal och jag får ta en sak i taget men helt uträknad är jag inte. Och en kopp kaffe med något gott till det säger man inte nej till. Jag vet att du är en hejare på att köra på rullstol och jag känner mig trygg med dig. Så jag följer gärna med dig hem i morgon. Sedan får vi se men jag orkar nog mer än jag tror. Och dina pojkar har jag ju träffat tidigare. Jag vet att de tycker om att lyssna på sagor och jag är bra på att läsa högt, om jag får säga det själv.

Anila och Ingwor ler mot varandra. Och när nyårsklockorna ringer både i tv:n och i stadens kyrkor höjer båda sina glas med cider mot den strålande stjärnhimlen utanför Ingwors balkong. ■

De skulle försvara Sverige i kostym

Landstormen, ursprungligen "allmän folkresning till landets försvar", uppbyggdes genom att "stormklockorna" ringde samman. De som kallades var den äldre åldersklassen i en värnpliktsarmé, avsedda att ingå i ett folkuppbåd eller territoriellt försvar.

Landstormsrörelsen som började år 1903, avsåg främst frivillig befälsutbildning för landstormens behov.

Riksdagen beslöt att en "Landstorm" skulle organiseras av de sex äldsta åldersklasserna. Det blev dock bara en organisation på papperet. Först från 1914, när första världskriget börjat, genomfördes en krigsutbildning av "gubbarna" i 5 dagar.

Befälet till Landstormsförbanden rekryterades huvudsakligen på frivillig väg och genomgick en utbildning om 7 dagar. Det ansågs viktigt att snabbt få ut "gubbarna" på plats i vårt "hotade" land.

Åren 1914-18 mobiliserades stora delar av Landstormen till försvar av landets gränser och kuster. Förbanden fick dock inte agera utanför sitt eget eller angränsande inskrivningsområde.

Det vanliga fram till 1920-talet var att de meniga Landstormsmännen saknade uniform och endast var utrustade med patronbälte, hatt, armbindel och batong. Till Landstormen ingick de äldre åldersklasserna i en värnpliktsarmé.

Under andra världskrigets första år mobiliserades åter landstormen. Men 1941 slopades uppdelningen av värnpliktiga och Landstorm. Vi fick ett hemvärn i stället för Landstorm.

Remingtongevär

Landstormsmännen bar som sagt ursprungligen inte hel uniform, utan hade sina privata kläder. Många tilldelades en trekantig hatt, som påminde om karolinernas. De utrustades även med fälttecken.

Till 1914 års infanteriinstruktion bestämdes att ett Landstormsmärke skulle bäras på kavajen, väl fäst och vara synligt på avstånd.

Landstormsmännen blev efter första världskrigets slut i huvudsak beväpnade med Remingtongevär. En anledning var att Norge och Sverige samtidigt testade och valde dessa skjutvapen. Sverige beställde 10 000 färdiga gevär och 20 000 lösa mekanismer, som snabbt levererades från Remingtonfabriken. Även maskiner för egen tillverkning och även Remingtonpatroner inköptes från USA.

Lagret i Sverige av dessa gevär kom till pass när Landstormsmännen skulle utrustas. Längre fram i tiden inköptes Mausergevär från Tyskland. Ungefär 40 000 gevär av typen m/96

Landstormstrupp som övar och marcherar på Gärdet i Stockholm. Bild: Sjöberg bild

köptes in från tyska Waffenfabrik Mauser Oberndorf och cirka 445 000 exemplar licens-tillverkades av Carl Gustafs stads gevärsfaktori i Eskilstuna och ytterligare cirka 20 000 tillverkades av Husqvarna Vapenfabrik 1942-1944, bland annat till Frivilliga Skytterörelsen.

Idag använder Försvarsmakten endast m/96 för ceremoniella uppgifter, främst inom högvakten.

Föregångarna till Landstorm

I Preussen inrättades 1813 en Landstorm, som omfattade alla vapenföra män i åldern 15-60 år, vilka inte tillhörde hären eller lantvärnet. Vid första världskrigets utbrott omfattade de tyska landstormen de 3 yngsta och de 7 äldsta värnpliktiga åldersklasserna.

Motsvarande organisationer var i Frankrike territorialarméns reserv (7 årsklasser), i Ryssland riksvärnet (5 årsklasser) och i Italien territorialmilisen (7 årsklasser).

Länderna i Europa tog efter idén från Tyskland med att bilda en så kallad Landstorm. Under andra världskriget kom Volkssturm att utgöra en motsvarighet till den äldre formen av Landstorm. Volkssturm, var i slutskedet av andra världskriget en tysk militär organisation.

Den hade existerat på papperet sedan 1935, men det var inte förrän Adolf Hitlers order den 18 oktober 1944 att sex miljoner "stridsföra" män skulle rekryteras som "Volkssturm", som det blev en verklig stridskraft. Dessa män utgjordes av personer mellan 16 och 60 års ålder som ännu inte tjänstgjorde i något militärt förband.

Landstormen i Sverige

Det första officiella förslaget om en landstorm i Sverige lades fram som en proposition vid 1865 års riksdag, den skulle omfatta alla vapenföra män mellan 20 och 50 år, som inte tillhörde

armén eller beväringarna. Det dröjde dock till 1885 års så kallade härordning innan en landstorm inrättades och den bestod då av åldersklasserna 33-40 år. Men först 1903 var det en färdig organisation att "sjösättas".

Landstormens uppgifter var många och även betydelsefulla, och tillhörde oftast till lokalförsvarets område. Bland landstormens uppdrag var främst att trygga fälthärens mobilisering och bevakning av gränser samt kusttjänstgöring och säkerhetsbesättningar i fästningar samt skyddande av förbindelseleder.

Landstormen löd under inskrivningsbefälhavarna. För landstormens organisation var riket indelat i 161 landstormsområden. Varje område löd under en befälhavare.

Det praktiska arbetet med organisationen, ledning, beväpning och övning sköts dock på framtiden. Från 1901 då den allmänna värnplikten infördes tillkom uppgiften att skydda och övervaka fältarméns mobilisering. Landstormen mobiliserades vid första och andra världskrigets utbrott 1914 respektive 1939.

Under första världskriget hemförlovades landstormstrupperna, sedan deras uppgifter hade övertagits av arméns linjeförband.

Lottarörelsen

1915 bildades Landstormspojkarna. De hade även ett gradsystem: Vice fältväbel, Fältväbel och Kornett, som medlemmarna kunde kvalificera sig för.

Men ganska snart konstaterades att männen och pojkarna i de frivilliga kårerna inte kunde klara sig själva (vare sig i fält eller hemma). Det restes därför önskemål från både män och kvinnor, att damer och flickor också skulle bidra med att hjälpa till i försvaret av landet, vid en eventuell attack eller vid olyckstillfällen, brand eller katastrofer etc.

filmer som *Landstormens lilla Lotta* eller Nils Poppe och Calle Reinholds i filmen *Beredskapspojkar*.

Efter kriget uppstod en ny organisation med ett annat namn, FBU (Frivillig befälsutbildning) som fortfarande har till uppgift att främst skola yngre män till att kunna hantera vapen och klara av friluftsliv i fält.

"Försvarsutbildarna - Svenska Försvarsutbildningsförbundet" är en rikstäckande frivillig försvarsorganisation, som ger ungdomar mellan 15-20 år möjlighet att utveckla socialt ansvarstagande samtidigt som samhällsskyddet stärks och förmågan att hantera civila och militära kriser lärs ut.

Borta är nu den gamla ordningen med en Landstorm, som skulle kallas samman med "larmklockor". Den har i alla fall lämnat efter sig mängder av minnen, minnestallriker och bilder på entusiastiska män och kvinnor med en järnvilja att försvara sitt land under kristider.

Landstormen avskaffades officiellt i och med försvarsbeslutet 1942.

Willy Låth

Landstormens lilla lotta var bara en av alla filmer som gjordes med Landstormen som tema.

Kaspersson

Tomtens julgröt
av Einar Lindberg

Lovisa

Av Gunilla Lind
Illustration: Bo Svärd

Del 4 av 12

Resumé:

Lovisa och **Janne** har precis kommit fram till torpet Kärrtorp med sina fyra små barn. De ska flytta dit och hoppas på ett bättre liv än tidigare. Janne bror **Anders**, och hans kvinna **Elin**, har kört de tunga möblerna med häst och vagn och övernattat i stugan. Anders var borta i tre år, ingen vet var, och när han kom tillbaka hade han Elin med sig.

Lovisa har tidigare på i huset, när hon tjänade piga. Hon minns också tiden som piga på Forsgården. Och Sven...

Jannes syster **Lina** dyker upp och vill hjälpa Lovisa med barnen medan Janne ska sköta en kolmila. Det visar sig vara stor tur att Lina kom, eftersom Lovisa får ett missfall. Hon varnas av doktorn att bli gravid igen.

Så går dagarna

Doktorn ville att Lovisa skulle bli kvar i sängen ett par dagar, med redan dagen efter satt hon vid köksbordet och åt. Men hon ville inte gå till ladugården ännu, det var för tungt att bära mjölkhinkarna. Lina var så hjälpsam och sa att hon skulle mjölka veckan ut, men sedan fick Lovisa ta vid. Janne har varit till Bränntorp och hämtat hem kon som de fått av hennes far, så nu var det två kon som skulle mjölkas, och det var Vivor och Majros som nu finns i ladugården. Nu när inte Janne var hemma så fick kvinnorna också mocka och göra rent i ladugården. På dagarna gick korna ute i hagen och betade men de fick stanna kvar inne i ladugården efter kvällsmjölkingen.

För nu har Janne börjat med kolning- en så han kan bli borta flera dagar i sträck. Han känner en stor lättnad att Lina kom till dem den dagen när Lovisa var så dålig. Han såg helst att Lina skulle stanna hos dem över vintern. Men man vet inte vad skomakaren säger om det när han dyker upp. Den dagen, den sorgen tänker Janne.

Janne tänker också mycket på vad doktorn talade med honom om när han varit till Lovisa. Han får under inga omständigheter göra Lovisa med barn igen, hade han sagt. Nästa gång så skulle Lovisa kunna blöda ihjäl. Hon kommer aldrig att kunna gå fram med ett barn till. Janne fick försöka att klara sig själv när behoven trängde på där nere. Det var många karlar som hade det på det viset, sa doktorn. Janne skulle i varje fall inte börja springa till andra fruntimmer, det var Lovisa för god till.

Doktorn hade låtit mycket bestämd när han talade om detta. Janne bara stod och hummade och stammade, han kände sig generad av doktors förmaningar men han förstod mycket väl vad det innebar om Lovisa blev med barn igen. När Lovisas månadsblödningar

har varit borta minst ett par år kan de kanske ta upp sitt samliv igen. Till slut säger doktorn att han ska komma in på återbesök när han har vägarna åt det här hållet och då får de talas vid igen.

Även Lovisa tänker mycket på det som doktorn sa till henne. Hur skulle hon få Janne att förstå att hon inte fick bli med barn igen. Hon förstod mycket väl att människans behov var stort och fick de inte det stillat så gick de till andra kvinnor. Det var många familjer som hade det på det viset. Hon bestämmer sig för att vänta med att prata med honom om detta tills hon har slutat att småblöda och när hon känner sig starkare.

Lina har ett stort handlag med att sköta barnen. De lyder minsta vink från henne utan att hon behöver höja rösten det minsta. Hon sjunger och trallar och berättar sagor för dem under tiden som hon städar, bakar och lagar mat eller bara sitter stilla vid bordet. Hon låter dem också delta i arbetet. Verner får varje dag följa med Lina till vedboden och hämta ved. Då kör de med en liten skrinna som de lassar full med ved och sedan får de hjälpas åt att dra den fram till bron och sedan bära in veden i kökets vedlår. Verner är stolt som en tupp när han märker att mamma tittar på honom när han kommer in i köket med famnen full med vedträn. Mamma berömmar honom stort och säger att han är lika duktig som pappa.

Teresia får vara med Lina vid diskbaljan. Då får hon stå på en pall för att nå upp och där fick hon trava upp de rena porslinet på diskstället för att det sedan skulle självverka. När diskandet är klart så får hon sedan sopa golvet också. Evert slipper ännu att göra något "arbete" men istället sjunger han för Åsse. Han kan inte så många ord ännu men melodin som han hört när Lina sjungit, den kan han. Lovisa som vilar sig på kökssoffan en stund varje dag ler när hon hör honom. Lilla John har nu börjat äta mosad mat varje dag. Det är Lovisa som först tuggar maten mjuk i sin mun innan han får den på sked, men däremellan får han också suga på vällingen i nappflaskan. Lovisa känner sig lugn när hon ser på sina smättingar.

Lina har frågat henne om det låg någon sanning i det som hon yrade om när hon låg i barnsäng och var så sjuk. Det skulle vara ett barn som hade tagits ifrån henne. Lovisa blev generad när hon hörde det. Hon visste inte att hon pratat så mycket bredvid mun då hon var så sjuk.

– Nej, hade hon svarat, det måste vara därför att jag hade så ont som jag yrade så mycket. Men hon såg samtidigt att Lina inte trodde på henne.

Lovisa tänkte mycket på vad Lina måste ha hört från henne då när hon

låg och yrade och var så sjuk. Hon vet att Lina inte är den som springer och skvallrar i husen, och om hon kunde låta sitt hjärta för någon så skulle hon må mycket bättre, det förstår hon. Så Lovisa beslutar sig för att tala om sin stora sorg för Lina när det rätta tillfället ges.

Så en dag någon vecka senare var barnen ute på backen och lekte med vedskrandan. De hade satt Evert i den och de drog honom fram och tillbaka mellan huset och vedboden. Då sa Lovisa att hon skulle berätta vad som hände henne när hon arbetade på Forsgården, men då fick Lina lova att inte föra det vidare till någon, allra minst då till Janne. Han skulle bli borta några dagar nu och göra kolmilan klar för tändning. Lina hade kokat kaffe och nu satt de båda kvinnorna vid köksfönstret och drack kaffet och såg samtidigt ungarna leka utanför. Lovisa undvek att titta på Lina när hon började berätta.

Forsgården

När Lovisa hade varit på Forsgården i två år så kom bondens yngre bror Sven hem. Han skulle vara behjälplig med skörden under sommaren. Han hade varit borta och läst på en lantbruksskola utanför Stockholm i två år för att lära sig mer om jordbruk och boskapskötsel. Sven var en vacker man, han var lång och smal och hade mörkt småkrusigt hår. Artigt och belevat uppträdde han mot alla, även mot tjänstefolket, men han pratade heller inte i onödan med personalen. Han bodde på övervåningen i det största rummet där. Karls och Alice sovrum låg också på övervåningen men på den andra flygeln så bröderna störde inte varandra. Det rum som var tänkt som barnkammare fanns också på övervåningen men det stod fortfarande tomt. Det fick tjänstgörorna som gästrum än så länge. I fem år har nu Karl och Alice varit gifta men ännu syntes det inte till att bli tillökning i familjen.

Kokerskan Hilma som visste det mesta om familjen sa att paret var mycket oroliga för detta. Eftersom Hilmas rum också låg på övervåningen men på den tredje flygeln så hörde hon mycket av vad som sades där uppe. Vägarna var tunna och dörren hade hon ofta på glänt. Hon visst att berätta att det varit mycket bråk dem emellan om vem det berodde på att det inte blev något barn. De hade varit på läkarbesök i Uppsala också men ännu syntes inget tecken på graviditet.

Sven hade en fästmo från Uppsalatrakten som han hade träffat på Karls och Alice bröllop. Så när han varit ledig från studierna reste han ut till gården där hon bodde. De skulle gifta sig när Sven var färdig med sin skola, det hade de bestämt. Då skulle de bo på hennes föräldrars gård. Hon var enda barnet så det var redan klart att de båda skulle överta gården.

Men nu i sommar hade det hänt något. De var alla överraskade när Sven dök upp en dag på Karls gård. Han ville inte säga något om varför han inte hade rest till sin fästmo, han sa bara att han ville arbeta på Karls gård i sommar för att få göra något annat.

Men Hilma hade hört när Karl och Sven suttit och samtalat en kväll. Det var ganska högljudda båda två. Det som hon hörde var inte det som han låtit påskina för familjen först, utan nu handlade det mer om att Sven blivit bortkörd från fästmöns gård.

Sven var mycket tystlåten först men Karl fick till slut höra hela sanningen av honom. Då först sa Karl att han fått ett brev från fästmöns fader som skrivit om varför inte Sven var välkommen hos dem längre. Det visade sig att Sven hade haft ett förhållande med en kvinna som arbetat på skolan i serveringen där. Det var hur oskyldigt som helst, sa Sven, de hade roat sig med varandra ett tag. De hade båda vetat att det inte var något som skulle vara bestående. Men en annan kamrat, som hade ett horn i sidan till Sven, hade skrivit ett brev till Svens fästmo och berättat om hans otrohet. Sven visste inget om detta utan han for glad i hågen hem till fästmön när sommarferierna började.

Där mötte hennes far honom som sa att han inget hade att hämta där längre. Han hade brevet som Svens kamrat hade skickat till fästmön i handen och läste upp det för honom. Fästmön hade inte visat sig alls, så Sven fick inte träffa henne och förklara. Det finns inget att förklara, sa fadern och visade bort honom från gården. Så det var bara för Sven att fortsätta hem till brodern och komma med en bra historia.

Nu visade det sig att Karl kände till hela historien så det var inte lönt för Sven att svänga sig längre. Sven skämdes, och sa nu att han inte heller tänkte återvända till skolan i höst. Det fanns inte så mycket mer att lära där, sa han, det mesta hade han redan lärt sig. Redan i morgon skulle han skriva till skolans rektor och meddela att han skulle avsluta sina studier på skolan och be samtidigt om att få sina slutbetyg. Karl tyckte det var bra, nu skulle han få en gratis hjälp på gården, tänkte han. Skolan kostade en del också så det blev billigare för honom om nu Sven arbetade på hans gård i stället.

Detta berättade Hilma för pigorna en kväll. Hon ville då att de skulle hålla tyst om vad hon sagt till dem. Det ingick för allt tjänstefolk på gården att inte sladdra ute i samhället om vad de får höra om familjen, inte bara om detta utan om allt som föregås på gården. Det hade Lovisa fått veta redan första dagen som hon arbetat på gården.

Karl och Sven arbetade mycket tillsammans. De gjorde också stadsresor då de köpte hem allt som behövdes. Fru Alice reste ibland med bröderna när hon måste besöka sömmerskan för att få nya kläder uppsydda. Hon besökte samtidigt deras goda vänner och gick på bjudningar hos dem i staden. De resorna var mycket trevliga och när de kom hem så var de ganska röda om kinderna och mycket högljudda.

Så en natt blev Sven sjuk. Han kräktes och hade hög feber. Doktorn som blev hämtad på morgonen ordinerade sängläge och mycket vätska att dricka i ett par dagar. Det var nog bara en släng av sommarsjuka trodde han. Oturligt nog var det just då som Karl skulle fara till Stockholm och närvara vid en jordbrukskongress där. Karl hade frågat Sven på ett tidigt stadium om han ville följa med på Stockholmsresan, och Sven hade med glädje sett fram mot den resan. Men nu var det omöjligt för honom. Det var många bönder från Uppsalatrakten som skulle fara så Karl hade sällskap ändå. Men det skulle ha blivit ett avbrott från vardagen för Sven. Så Karl for ensam till Uppsala och där skulle alla bönderna samlas för att resa med tåget till Stockholm. Med resorna och kongressens information så skulle Karl vara borta en vecka. Bönderna skulle bo på ett gästgiveri i närheten av

Folkets Hus där kongressen skulle vara.

Sven blev lessen först när han inte kom iväg, men sedan trivdes han som fisken i vattnet för han blev uppssad hela dagarna av husets kvinnor. Hur dålig han var i magen visste bara han själv. Fru Alice var den som gick in med matbrickorna första dagen, men sedan fick den piga som hade kökspasset gå upp till honom.

Även Lovisa fick gå upp till honom med matbrickorna. Sven var mycket artig när hon kom, han höll upp dörren för henne och han log mest hela tiden. Så började han fråga ut henne lite smått om var hon kom ifrån och hur gammal hon var. Lovisa hade inte så mycket tid att stanna och prata med honom men det blev lite prat då hon lämnade brickan och när hon hämtade den igen. Veckan gick fort då Karl var bortrest. Sven var arbetsför igen då Karl åter var hemma, och dagarna förflöt som vanligt.

Då hände det som Lovisa yrade om när hon låg i plågor av missfallet hon gått i genom. Lovisa skulle gå till ladugården och hämta mjölk till hushållet. När hon går tillbaka mot huset så snubblar hon ikull över kattungen som springer runt fötterna på henne, och spiller ut allt i mjölkflaskan. Hon hör på håll att Sven skrattar och hon hör också att han kommer fram till henne och frågar om hon gjort sig illa. Men ingen skada är skedd, så Lovisa reser sig upp och går in till köket och säger att hon måste byta kjol först, för att hon legat i smutsen ute på gården, sen ska hon gå tillbaka till ladugården och hämta ny mjölk. Men innan hon hinner iväg så kommer Sven in i köket och lämnar en ny flaska med mjölk och säger att det var kattungens fel det som hände med Lovisa.

Lovisa blev alldeles paff när hon såg att Sven kom in i köket. Men förklaringen var ju riktig, det var kattungen som sprungit runt benen på henne så hon farit omkull. Sven blinkar till henne innan han går ut igen. Lovisa känner att hon rodnar och att hon blir alldeles varm i kroppen.

Två månader senare, en söndag, är det Lovisas lediga dag och hon beger sig till Bränntorp för att hälsa på fadern och syskonen Erik och Britta Karin. Josefina hade flyttat från Forsgården för att hushålla åt en änkeman i Alunda. Hon var svår på att inte stanna länge på ett arbete. Hon hade alltid en oro i kroppen.

Det är en fin sommardag när hon går iväg. Lovisa har en kortärmad klänning på sig och en schal om huvudet. Nu har hon gått skogsvägen hem till Bränntorp så många gånger att hon har lärt sig att gina rakt över en del av gårderna som gör att vägen blir ännu kortare. Lovisa njuter av dessa promenader.

Väl hemma i Bränntorp fylls hon med glädje när hon ser sitt föräldrahem på håll. Det måste vara den vackraste platsen på jorden, tror hon. Hon känner ännu sorg efter modern som gick bort alldeles för tidigt. Nere vid ladugården ser Lovisa att Janne går och karrar in hö till korna. Han har inte sett ännu att Lovisa är på väg hem, förstår hon, så därför går hon efter skogskanten och sedan in i huset. Hon ska prata lite med honom innan hon går tillbaka till Forsgården, men nu vill hon träffa familjen.

Allt är bra hemma hos fadern. Men en stor sorg har han att tala om för Lovisa, och det är att katten som varit hos dem i så många år har dött. Han låg död på farstutrappan en morgon när fadern

skulle gå till ladugården. Katten var väl inte så gammal så den verkliga dödsorsaken var svårt att fastställa. De hade begravt honom under det päronträd där katten legat och vilat många gånger. Lovisa tycker det var bra att de hade begravt katten i jorden, för på många ställen så slängde man bara döda djur på dynghögen.

Dagen går fort och Lovisa måste bege sig åter till Forsgården innan det blir för sent på kvällen. Ljuset finns ju hela natten nu på sommaren, men det är en arbetsdag i morgon också. Nattvilan är viktig för alla som börjar sitt arbete i ottan. Lovisa blir kramad av fadern innan hon går iväg och samtidigt säger han att Janne har frågat efter henne, så innan hon går kan hon väl gå och prata med honom en stund. Lovisa lovar det om hon nu ser Janne ute på gården.

Janne har inte lämnat sin utkiksplats vid ladugården på hela dagen. Han hade sett när Lovisa kom från skogsbrynet på morgonen och därifrån gått in till fadern och syskonen. Han kunde inte för sitt liv gå in till dem och fråga efter Lovisa om hon var villig att träffa honom. Han var dräng på gården och Lovisa var dotter i gården så nog visste han sin plats. Men förtvivlan red i honom hela dagen.

På eftermiddagen kommer Lovisa gående ner till ladugården. Janne vet inte var han ska ta vägen, ska han gömma sig eller ska han gå henne till mötes? Han behöver inte tänka så länge, för han hör att Lovisa ropar hans namn flera gånger. Det spritter till i Jannes kropp av glädje när han hör hennes rop. Han går fram till henne och frågar om det är så att det är honom hon söker så finns han här nu. Han slår sina armar runt henne och han känner att Lovisa ger honom ett positivt svar med en kyss på hans kind. De sätter sig på plankan som utgör en sittplats utmed ladugården och börjar talas vid.

– Jag kunde inte gå tillbaka förrän jag träffat dig och fått prata med dig en stund, säger Lovisa. Hon stryker honom med båda sina händer över hans kinder och det känns så bra. Det blev inte så mycket prat dem emellan. Janne hade lagt sin arm om hennes axlar och smekte henne över håret. Det kändes så

bra. Efter en timma reser sig Lovisa upp, hon säger att hon måste tillbaka till Forsgården innan det blir för sent. Janne följer henne en bit på vägen, men sedan vänder han om och går tillbaka. Lovisa lovar att komma åter om två veckor. Innan hon viker av in på skogsvägen vänder hon sig om, hon ser att Janne står kvar där hon lämnat honom och de vinkar till varandra, Janne med sin hatt och Lovisa med sin halsduk.

När Lovisa har kommit ut ur skogen och fram till gårdet där man ser Forsgården ligga på andra sidan, får hon se att någon går dubbelvikt en liten bit in i skogen och plockar bär. Hon ser bara bakdelen på personen och hon vill inte ge sig till känna så hon skyndar på stegen för att komma hem.

När hon har gått förbi hör hon någon ropa hennes namn. Hon vänder sig om och känner igen Sven från gården. Han har plockat smultron som han trätt upp på två strån och som han nu kommer fram till henne med och säger att han plockat dem medan han gått och väntat på henne. De sätter sig på varsin stubbe och äter de goda bären. Lovisa säger att han inte ska skoja med henne så, men han bara skrattar och säger att det är sant. Han har väntat på henne hela dagen. Lovisa reser sig upp när smultronen är slut för nu måste hon gå, säger hon.

– Kom hit i morgon kväll så går vi ner till ån och badar, ropar Sven efter henne. Men Lovisa bara vinkar med handen till svar.

Det pirrar i Lovisas kropp när hon går hem till gården. Sven är väldigt trevlig att prata med. Hon förstår inte varför han vill prata med henne som bara är en piga på gården. Hon tänker på vad underligt det är ibland, i dag har hon vinkat till två karlar som säger att de väntat på henne.

Lovisa gick inte ut till skogsbrynet nästa kväll. Hon trodde inte heller att Sven skulle vara där.

Men dagen efter frågade Sven henne när hon höll på att duka i matsalen om varför hon inte kom, det hade varit så skönt i vattnet. Lovisa lovade då att komma på kvällen, för hon älskade att bada och simma.

Fadern hade varit så noga med att alla

hans barn lärt sig simkonsten när de varit små. Det var någons barn i släkten som han kände som drunknat när barnen kommit ut på djupt vatten. Trots att de varit flera barn som badade, hade ingen kunnat rädda barnet för det var ingen av dem som kunde simma. Först när alla Lovisas syskon varit simkunniga fick de gå ensamma ner till badet. Lovisa hade lärt sig simma ganska fort och hon njöt av att ligga i vattnet och flyta eller simma. Det kunde hon göra hur länge som helst om tiden tillät det.

Därför gick hon ut på kvällen, hon gick över gårdet och mycket riktigt väntade Sven på henne där.

Lovisa hade inte varit på den badstranden förut som Sven visade henne nu. Det var bara herrskapet på gården som brukade den badplatsen. De anställda badade på en annan plats av ån som låg på andra sidan av gården. Det var inte så bra där, det var stenigt på botten och det var långgrund, så för den delen var det bra för den som inte kunde simma. Därför fick man gå en bra bit ut i vattnet om man ville simma. Där hade Lovisa varit många gånger, men nu skulle hon få bada på herrskapets badplats.

Sven hade också nu på kvällen plockat smultron innan Lovisa kommit. Badplatsen låg en liten bit in genom skogen. Där ringlade ån sig fram.

Det var ingen annan från gården som badade nu. Oftast var det på helgerna som herrskapet besökte badplatsen, men Sven gick ofta dit på kvällarna för att söka svalka efter dagens slit, förklarade han för Lovisa.

En brygga låg ut över vattnet med två ekor fastbundna på ena sidan och på den andra sidan fanns en stega fastsatt, så det var bara att gå ner på stegen så var man redan på djupt vatten.

Lovisa gick in i skogen en bit för att byta om till baddräkten och när hon kom tillbaka simmade Sven redan omkring i vattnet.

Hon gick ut på bryggan och kände med tån om vattnet var varmt. Sven ropade till henne att hon skulle hoppa i, för det var underbart varmt i vattnet och Lovisa var inte sen att ta sig ner och snart så simmade de båda två.

Fortsättning i nästa nummer

Lösningen Bildkrysset 50

UTAN INDI-ALIV FLIC-KOR VESSNA T PASTE-MÅNAD ENVIQ S ONTYCKT PÅLÄGG TRASKA O NAMN PÅ TUS O AR DE BOKF FLOP LILA ARDE NOG RATTEN J

ÖSÄR BLIR RÄTSTRÄM

REMI S GJORR BELT ON SHYGA PÅ TASSA

STRAND SES MED CRON TRIVS VID Å AR VAL HÅSK-ROS-BLAD? FRON.

IMAGINÄR VÄRDNÄR DÄL

NANA SVÄLA GRÅBEN K

HONÄRFLYGVÄRDINNA

ARIERO ALICE ZEG-NER A KOK-PÖR-RING HÄNDEV OGLÖV NORRMAN

NOTAN UTE-PLATS ALTÄN DRAMMA

SAS AR VISSA BUCKER PÅ FLYG-ROLAG UTLÅNADE GATAN

Veckans vinnare

1:a pris (tre trisslotter): Bo Wahlqvist, Västerås.
 2:a - 6:e pris (två trisslotter): Gunnel Ednarsson, Ljungby; Stig Larsson, Trollhättan; Birgit Larsson, Falkenberg; Stephan Öjler, Sundbyberg; Britta Lindström, Täby.

Lösningen Stora krysset 50

KÅL

ÄÄ

STOR

TURO

NYHET

KRÄSEN

STRÖ

TEND

ÖSTER

KRIST

RI

KOSM

ANNA

ADEL

BERG

MO

DM

HUVEN

AN

UTRANG

Veckans vinnare

1:a pris (tre trisslotter): Börje Hansson, Vällingby.
 2:a - 6:e pris (två trisslotter): Ruth Johansson, Älmhult; Inge-mar Karlsson, Bergshamra; Iwan Bertheau, Yngsjö; Christina Eddeborg Kallin, Åkersberga; Jan Gustavsson, Årjäng.

Lösning till Sudoku lätt

1	2	3	8	7	9	5	6	4
8	5	4	2	6	3	9	7	1
6	9	7	1	4	5	3	8	2
7	1	5	9	3	6	2	4	8
9	6	2	5	8	4	7	1	3
3	4	8	7	2	1	6	5	9
2	8	6	3	1	7	4	9	5
4	3	9	6	5	8	1	2	7
5	7	1	4	9	2	8	3	6

Lösning till Sudoku medel

5	2	8	1	3	4	7	6	9
6	7	4	9	5	2	8	3	1
1	9	3	8	7	6	4	5	2
2	1	6	3	9	8	5	7	4
9	3	5	4	1	7	6	2	8
8	4	7	6	2	5	9	1	3
7	5	9	2	4	1	3	8	6
4	6	2	7	8	3	1	9	5
3	8	1	5	6	9	2	4	7

Lösning till Finn sex fel

Lösning till Nian

Lösning till Lilla krysset

K	O	R	S	B	A	S	T
A	K	U	T	L	O	T	S
R	M	A	L	A	R	I	A
S	V	Ä	N	T	A	R	
O	T	T	A	D	A	N	
C	R	R	O	S		R	
K	Ö	L	R	A	P	A	
S	V	Ä	R	D	F	I	S
A	A	R		T	R	U	T

arghet hage hagel halt hane hang (bergsslutning) hanlig hantel HANTERLIG hare harg (hednisk kultplats) harig hart (nästan) healing hearing (offentlig utfrågning) heat (omgång) hela helg helga helig helna (läkas) hena (bryna) hertig heta hint (antydning) -a hitner hitre light narighet ringhet thai.

Personligt

När du svarar på en personlig annons så skicka ditt brev till:
Kvällsstunden,
Box 1080, 721 27 Västerås
 Ange på kuvertet till vilken signatur vi ska vidarebefordra ditt svar.

via telefon och gärna manliga. Den stundande helgen är extra jobbig och den delar jag gärna med någon.
 Svar till
Kristen jul 419

land. Du kille 60+, ensam som jag, hör av dig! Ljusdal med omnejd, Härjedalen.
 Svar till
7 ensamma kvällar 422

Hej!
 Nu är det snart jul. Jag är en kvinna, 73 år, i Småland och jag har en längtan att finna en man, 73 år, helst i Småland, G län. Du är snäll, skötsam, ordningssam och glad. Det kunde vara som en julklapp att träffa dig. Rök- och spritfri, liksom jag.
 Svar till
Finns du? 417

Skövde med omnejd
 Snäll man, go och trevlig söker "tös" max 80 år. Liten och slank eller mullig och fet. Lättare handikapp OK. För brev och trevlig samvaro med fikastunder. Hemligt tel.nr. besvaras ej.
 Svar till
Puss och kram 420

Jag efterlyser
 en glad och omtänksam man, 70-72 år. Jag är en kvinna på 67 år, ärlig, glad, utåtriktad och seriös. Allmänna intressen som ger livet glädje. Hoppas du finns för mig i Västmanland.
 Svar till
Slippa ensamheten 423

Hallå!
 Hör upp alla kill-gubbar som söker en liten, slank, ärtig och alert tjej-tant runt 70+. Kramig, pussgo, älsklig, öm och kärleksfull och tycker mycket om mys i soffan med puss och kram. Har du samma intresse, skriv!
 Svar till
Lilla ärtan 418

Tibro med omnejd!
 Pensionär önskar extra jobb, hundpassning hos mig enligt överenskommelse. Allt av intresse. Enkla arbeten i hem, trädgård, bärhjäl, ekonomi, bilskjuts att handla m.m. Kontakt via brev eller telefon 073-151 20 38. Dag- som kvällsstid. Humana arvoden.
 Svar till
Extra jobb 421

Hej!
 Jag är en yngling född på 40-talet. Jag söker en glad tjej som tycker om att vara ute och röra på sig. Mina intressen är bilturer, campingliv, god mat samt vara ute i naturen.
 Svar till
Nv Skåne 424

Jag är en äldre kvinna
 som tycker ensamheten på ålderns höst är jobbig. Önskar få kontakt med fler vänner. Gärna

Här är jag
 en tjej, 60+, alert, ungdomlig, fräsch, snäll och go som gillar all 50- och 60-talsmusik, då det var fart. Älskar allt med Norr-

Jag söker
 en glad och positiv man med humor. Jag är en kvinna på 67 år som har många intressen. Kul om du spelar något instrument. Du får veta mer om vi hör.
 Svar till
Musikalisk 425

Livets guldkorn

Ibland lägger livet guldkorn i min hand. Då känns det som att vandra barfota utmed en solvarm strand.

Någon ger ett vänligt ord, Och plötsligt blir vandringen lätt här på vår jord.

En kram, lite ömhet, någon som lyssnar och förstår, tänk så mycket lättare allting går.

Så tacksamt, jag samlar kornen inom mej, och hoppas att några jag också gett till dej.

ANNE-MARIE KÄLL

Pristävlingen vecka 50
 Mystiska profilen

Rätt svar:
 Maria Quisling. Hette ursprungligen Maria Vasilejvna Pasetsjnikova.

Veckans vinnare

1:a pris (tre trisslotter): Ann-Marie Cederin, Kopparberg.

2:a - 6:e pris (två trisslotter): Karl Karlsson, Borås; Ingvar Gustafsson, Fristad; Margareta Leibring, Forshaga; Lena Johansson, Vårgårda; Wivi Gisle-skog, Alingsås.

Melodikrysset vecka 1

1		2		3		4		5
6						7		
8						9		
						10		11
12		13						
				14				
15								

Melodikrysset sänds lördag klockan 10.03 i P4. Lösningen skall vara inne senast onsdag nästa vecka.
 Adress: Melodikrysset, Sveriges Radio P4, 109 12 Stockholm.

Namn:

Adress

Postadress

Tsaren kom aldrig till sitt jaktstlott

Alexander II var rysk tsar, kung av Polen och storfurste av Finland från år 1855. Och längst bort i nordväst av sitt rike, på berget Aavasaksa vid Torneälven, lät han bygga ett jaktstlott. Men ödet såg till att tsaren aldrig nånsin kom till sitt timmerslott.

Berget Aavasaksa ligger på finska sidan av Torneälven. På toppen av berget ligger en byggnad i en romantisk blandstil; där finns drag av nyklassicism, lite karelska "sagodrag", en del bysantiska inslag samt vikingatida stil. Det fanns planer på att tsaren med sitt följe skulle besöka jaktstlottet år 1882. Antagligen var tanken att kejsaren skulle få uppleva någon typ av storviltjakt på älg eller björn eller kanske bådadera. Men några smällar från bösskott som lade ner storvilt fick Alexander II inte uppleva på Aavasaksa. I stället var det han själv som blev det jagade "storviltet" när han mördades 1881.

Reformer

Alexander II tillträdde som tsar den 2 mars 1855, Ryssland var då i krig med Osmanska riket och västmakterna i det så kallade Krimkriget. Han skyndade att avsluta kriget, freden undertecknades i Paris 1856 och Alexander lovade att bemöda sig om att upprätthålla freden samt utveckla sitt folks andliga och materiella krafter.

Nu yrkades det på reformer från alla håll, första åren av hans regenttid utmärktes också av en mängd sådana. Bland annat avskaffades livegenskapen 1861.

Men de sociala missförhållandena blev allt mer fruktansvärda och missnöjet växte. Tsaren utsattes för flera attentat men undkom.

Jaktstlott eller jaktstuga. Byggnaden som var avsedd för ryske tsaren Alexander den andre ger en viss känsla av att "något mystiskt" vilar runt byggnaden. Foto: Jan Gustavsson Till höger Tsar Alexander II.

Till slut lyckades den socialistiska organisationen "Narodnaja volja – Folkets frihet" i sitt uppsåt.

Attentat

Den 13 mars 1881 åkte tsaren i sin vagn längs kajen i S:t Petersburg. Klockan tjugo i två svängde tsarens vagn in på en smal gata längs Katarinakanalerna, då kom plötsligt något som påminde om en snöboll farande – det var en bomb. En hög smäll hördes bakom vagnen, alla i vagnen ville fortsätta, men Alexander beordrade stopp, gick ut genom det som en gång var dörren till vagnen. Där mötte han den som kastat bomben – studenten Nikolaj Rysakov.

När tsaren var på väg tillbaka in i vagnen kom nästa bomb

följd av en våldsam explosion. Fönster på andra sidan kanalen krossades. I röken sågs Alexander svårt skadad – blodet ångade i snön, hans ben var söndertrasade, ytterligare tjugotoalet personer skadades, en officersrock lades över kejsaren och man kunde lägga honom i en släde. Läkare kämpade förgäves för att rädda kejsaren, några ögonblick tittade kejsaren upp men strax efter halv tre på söndagseftermiddagen avled den ryske tsaren.

Den som kastade den andra bomben hette Stefanovitj, han blev själv svårt skadad och avled på sjukhuset, medlemmar i terrororganisationen begick självmord innan polisen fick tag på dem. Sex medlemmar dömdes av en specialdomstol till döden

genom hängning. En av de dömda var Sofia Petrovskaja, hon var adlig men den adliga bördens räddade henne inte från dödsstraffet.

Tsarkänsla

Någon resa till jaktstlottet i Aavasaksa blev det således inte för tsar Alexander II av Ryssland.

Jaktstlottet på berget kan besökas. Åk Finlandsvägen från Övertorneå över älven och några kilometer in på finska sidan. En smal asfalterad bilväg till vänster leder upp mot bergets topp och tsarens gulmålade byggnad. Där uppe finns också en annan sevärdhet, nämligen en av mätpunkterna för Struves meridianbåge, som är ett av jordens tusen världsarv.

Här uppifrån är utsikten storlagen över Torneälven och landskapet därikring. Och visst kan besökaren få en liten, liten "tsar-känsla" och kanske en förväntan att kosacker till häst ska dyka upp bakom de täta granarna.

Jan Gustavsson

Om medmännisklighet och nyårsönskningar

När jag skriver det här vet vi inte riktigt hur 2014 tar slut. Jag har gjort sista dagen för året på mitt dagis, som förstås heter förskola.

Det ska bli spännande att se om A har knäckt läskoden. Det är så nära. Och kommer B att tappa lösa tanden? Och ska C klara att säga r rent...

Det var förskolan det. Men det som jag på något sätt känner att jag måste följa upp är en kvinna som jag mött hastigt. Vacker, allvarlig, tyst. Vi hälsade på varandra och jag försökte med enkel svenska, men hon svarade på lite tafatt engelska. Och jag fick reda på att hon kommit från Syrien med ett barn. Flyg? Nej, liten båt. Utan packning. Hur är det i Sverige? Svårt, svårt. Kallt. Ensamt. Kvar man och tre barn.

Innan vi pratat färdigt grät vi båda två.

Och jag är säker på att dom som före-

språkar att invandrare, flyktingar, asylsökande ska vänta många år på att få återförenas har fel. Kalla dom vad du vill, jag menar människor som valt Sverige därför att dom längtar efter trygghet, värme, demokrati, säkerhet.

Och jag menar också att dom av våra politiker som förespråkar att människor måste ha ordnat arbete och bostad innan dom kan få börja fråga efter att ta hit anhöriga har fel.

Hur ska du kunna slå dej fram när din oro i magen och ångesten i huvudet och sömnlösheten, längtan efter dom nära och sorgen tar nästan all din kraft.

Jag tror inte att man kan klara att fixa så stora saker på egen hand i ett främmande land om man inte kan släppa oron för dom som finns och far illa långt borta och få koncentrera sej på livet här och nu.

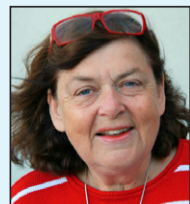
Vi kan vända på det. Vi låter bomben brisera i Danderyd eller Skärholmen och att det blir så allvarligt att du inte längre kan bo kvar där du hör hemma. Det råkar bli så att du hittar en möjlighet att ta dej till ett land du hört positivt om (vi ska vara grundligt och ödmjukt tacksamma för att Sverige har det ryktet) och sedan ska du etablera dej där med familjen kvar där ett hot fått dej att riva upp dina bopålar. Och kom ihåg att det kan finnas beskäftiga människor i detta nya land som tycker att du ska bli som dom, klä dej som dom, tycka som dom och som inte begriper att du kan tillföra något bara för att du är som du är och kan det du kan... Nej, vad dum jag är – så blir det ju aldrig för dom som sitter fastspikade i trygga Danderyd och Skärholmen.

En bön till vem som än ska regera: Låt familjer förenas så fort som möjligt

rent praktiskt.

För övrigt hoppas jag att 2015 blir ett år som blir bra för alla. Att föräldrar till ungdomar som spottar på tiggare funderar på vad det beror på. Undrar och rannsakar sej om det inte kan bero på att man själv har uttryckt sej så förklednande och aggressivt så att halv vuxna tror att det är tillåtet eller till och med bra att spotta på försvarslösa människor? Det som finns i påse brukar ju ha varit i säck innan. Eller?

Andra önskemål för 2015: att det kommer en solvent och god köpare till gruvan i Pajala. Och att inte fler journalister sparkas. För det är viktigt för demokratin och därmed för alla människor. Gott nytt år!

Christina Falkengård

Nästa nummer kommer senast onsdag den 7 januari